

Kulttuurireitti yhteisenä toiminta-alustana

Taustaselvitys Euroopan neuvoston kulttuurireittien laajennetusta osittaissopimuksesta (EPA)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:29

Marianne Lehtimäki

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 29/2017

Kulttuurireitti yhteisenä toiminta-alustana

Taustaselvitys Euroopan neuvoston kulttuurireittien laajennetusta
osittaissopimuksesta (EPA)

Marianne Lehtimäki

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN Nid.: 978-952-263-484-9

ISBN PDF: 978-952-263-485-6

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto / Erja Kankala

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		2017
Tekijät	Marianne Lehtimäki		
Julkaisun nimi	Kulttuurireitti yhteisenä toiminta-alustana Taustaselvitys Euroopan neuvoston kulttuurireittien laajennetusta osittaissopimuksesta (EPA)		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:29		
Diaarinumero		Teema	kulttuuri
ISBN painettu	978-952-263-484-9	ISSN painettu	1799-0343
ISBN PDF	978-952-263-485-6	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-485-6		
Sivumäärä	104	Kieli	suomi
Asiasanat	Kulttuuri, Euroopan neuvosto, kansainvälisyys, kulttuurimatkailu		
Tiivistelmä <p>Euroopan neuvoston (EN) kulttuurireittiyhteistyö käynnistyi vuonna 1987. Yhteistyön tavoitteena on edistää eurooppalaista kulttuuripolitiikkaa ja -identiteettiä, jonka peruspiirteitä ovat moniarvoisuus, moninaisuus, osallistuminen ja luovuus.</p> <p>Kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA) on liittynyt tähän mennessä 28 maata. Yhteistyöhön osallistuu myös Euroopan unioni (EU) ja kansainvälisiä organisaatioita. Euroopan neuvoston sertifikaatin saaneita kulttuurireittejä on 32 ja ne kulkevat yli 53 maassa. Sertifiointi myönnetään reiteille, joilla on vähintään kolmelle maalle yhteinen Euroopan kulttuuriin, kulttuuriperintöön, traditioihin tai maisemaan liittyvä teema. Kulttuurireittejä koskevan EPA-sopimuksen toteuttamisessa painotetaan uusien jäsenmaiden saamista mukaan yhteistyöhön sekä kulttuurireittien maantieteellistä laajentamista ja teemojen monipuolistamista.</p> <p>Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Culture Finland valtakunnallinen kulttuurimatkailun katto-ohjelma ovat teettäneet selvityksen Suomen mahdollista osallistumista Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA). Selvitystyö liittyy opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurimatkailun kehittämistyöhön sekä Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartan 2015–2025 toimeenpanoon, jonka yhtenä tavoitteena on edistää suomalaisten toimijoiden osallistumista eurooppalaiseen kulttuurireittitoimintaan.</p>			
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	2017	
Författare	Marianne Lehtimäki		
Publikationens titel	Kulturlederna som en gemensam verksamhetsplattform; Bakgrundsutredning om Europarådets utökade delavtal om kulturleder (EPA)		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:29		
Diarienummer		Tema	kultur
ISBN tryckt	978-952-263-484-9	ISSN tryckt	1799-0343
ISBN PDF	978-952-263-485-6	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-485-6		
Sidantal	104	Språk	finska
Nyckelord	Kultur, Europarådet, internationalitet, kulturturism		
Referat <p>Europarådets kulturledssamarbete inleddes år 1987. Målet med samarbetet är att främja den europeiska kulturpolitiken och -identiteten som kännetecknas av diversitet, mångfald, delaktighet och kreativitet.</p> <p>Tills vidare har 28 länder anslutit sig till det utvidgade delavtalet om kulturleder (EPA). I samarbetet deltar även Europeiska unionen (EU) och internationella organisationer. Det finns 32 kulturleder som har fått Europarådets certifiering och de finns i över 53 länder. Certifiering beviljas leder som har ett tema som anknyter till Europas kultur, kulturarv, traditioner eller landskap och som är gemensamt för åtminstone tre länder. I genomförandet av EPA-avtalet om kulturleder betonas värvande av nya medlemsländer till samarbetet samt geografisk utvidgning av kulturlederna och mångsidigare teman.</p> <p>Undervisnings- och kulturministeriet och det nationella paraplyprogrammet för kulturturismen Culture Finland har beställt en utredning över Finlands eventuella anslutning till Europarådets utvidgade delavtal om kulturleder (EPA). Utredningsarbetet anknyter till undervisnings- och kulturministeriets arbete med att utveckla kulturturismen samt till verkställandet av vägkartan för tillväxt och förnyelse för turismen i Finland 2015-2025, där ett av målen är att främja finländska aktörers deltagande i den europeiska kulturledsverksamheten.</p>			
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Tiivistelmä	7
Saatteeksi	11
Johdanto	14
EPA-sopimuksen viitekehys	16
Kulttuurireitit demokration edistäjinä	18
Kulttuurireittiyhteistyön kehitys	18
Maiseman ja kulttuuriperinnön yhteiskunnalliset merkitykset	20
EPA-kulttuureittitoiminta	22
Kulttuurireittejä koskeva laajennettu osittaissopimus (EPA)	22
Kulttuurireittisertifioinnin myöntämiskriteerit	30
Euroopan neuvoston kulttuurireitit	33
Suomi ja Euroopan neuvoston kulttuurireitit	37
Pyhän Olavin reitti	37
Reittikonseptin hyödyntäminen kansallisessa kulttuurimatkailussa	40
Suomen mahdollinen EPA-jäsenyys	46
Mitä Suomi voisi tarjota EPA-sopimuksen toteuttamiseen?	48
Selvityksen suositus	50
Liite 1 a. Päätöslauselma CM/Res(2013)66 kulttuurireittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen vahvistamisesta (EPA-sopimus)	52
Liite 1 b. Resolution CM/Res(2013)66 som bekräftar upprättandet av det utvidgade delavtalet om kulturlede	63
Liite 2 a. Päätöslauselma CM/Res(2013)67 Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissäntöjen tarkistamisesta	73
Liite 2b. Resolution CM/Res(2013)67 om att se över regler för beviljande av certifieringen Europarådets kulturleder	80
Liite 3. Euroopan neuvoston sertifioimat kulttuurireitit (syksyn 2016 tilanne)	88

Tiivistelmä

”Euroopan neuvoston kulttuurireitit ovat Euroopan kulttuurimatkailun kehittämisen ytimessä”, todetaan Euroopan neuvoston ja Euroopan komission teettämässä kulttuurireittitoiminnan analyysissä vuodelta 2011. Kulttuurireittitoiminnan arvioidaan onnistuneen etenkin syrjässä olevien alueiden kulttuurimatkailun kehittämisessä. Raportissa tuotiin esille tarve saada yhteistyöhön mukaan Pohjois- ja Itä-Euroopan maita sekä kulttuurireittien maantieteellinen ja teemallinen laajentaminen. Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyön painopisteeksi onkin asetettu toiminnan eurooppalaisen kattavuuden vahvistaminen. Tavoitteena on kehittää kulttuurireiteistä oma laatumerkki, *”a label of excellence”*.

Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyötä ohjaa kaksi Euroopan neuvoston ministeri-komitean vuonna 2013 hyväksymää päätöslauselmaa. Päätöslauselma CM/Res (2013) 66 kulttuurireittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen vahvistamisesta (EPA-sopimus) määrittelee kulttuurireittiyhteistyön tavoitteet. CM/Res (2013) 67 kirjaa säännöt Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifikaatin myöntämiselle. Tämä kuvaa myös toiminnan kahta tasoa: yhtäältä hallitustenvälistä toimintaa eurooppalaisten kulttuurireittien edistämiseksi ja toisaalta kulttuurireittiyhdistysten toteuttamaa käytännön reittiyhteistyötä.

Päätöslauselman mukaan *”Euroopan neuvoston kulttuurireitti on kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan, koulutuksen ja matkailusektorin yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on kehittää ja edistää historialliseen reittiin, kulttuuriseen käsitteeseen, hahmoon tai ilmiöön perustuvaa matkareittiä, jolla on merkitys vahvistettaessa yhteisten eurooppalaisten arvojen ymmärtämistä ja kunnioittamista.”* Kulttuurireittiyhteistyön avulla edistetään Euroopan neuvoston perusarvojen, joita ovat demokratia, oikeusvaltioperiaatteet ja ihmisoikeudet, toteuttamista.

Euroopan neuvoston kulttuurireitin tärkeä tekijä on vähintään kolmelle maalle yhteinen teema, joka kokoaa reittitoimijat yhteen. Toiminta yhdistää paikallis- ja aluetason kehittämisen ja kulttuurin arvostuksen vahvistamisen kansainvälisten valmiuksien kehittämiseen muun muassa rahoitukseen ja markkinointiin liittyvissä haasteissa.

Matkailu palvelee kulttuurireittien näkyvyyttä, ja sen merkitys on kasvamassa reittitoiminnan jatkuvuuden ja työllistävyyden vahvistamiseksi. Matkailun uudet tavat mahdollistavat

kasvavaa vuorovaikutusta paikallisten ja matkailijoiden kesken, mikä puolestaan sisältyy kulttuurireittien perustavoitteisiin rauhan ja demokratian edistäjinä.

Matkailu on kasvava elinkeino Suomessa. Alueelliset ja paikalliset kulttuuriset erityispiirteet sekä kulttuuritarjonta ovat selkeitä matkailun vetovoimatekijöitä. Kansallinen kulttuurimatkailun kehittäminen nojaa laajaan kulttuurin ja kulttuuriperinnön käsitteeseen, mikä on myös kulttuurireittiyhteistyötä perustavien Euroopan neuvoston kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevien linjausten periaatteena.

Selvitystyön perusteella voidaan todeta, että aika olisi otollinen kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA) liittymiselle. Suomalaisia jäseniä osallistuu jo nyt kulttuurireittien toimintaan, ja toimijakentässä on kiinnostusta olla mukana kehittämässä uusia reittejä. Myös eurooppalaisilla reittiyhdistyksillä on kasvavaa kiinnostusta laajentaa sertifioituja kulttuurireittejä Suomeen.

Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyön hyviä käytäntöjä voitaisiin soveltaa monella eri tavalla kansallisessa kulttuurimatkailun kehittämisessä, ja se edistäisi kulttuurimatkailun kehittämistä samansuuntaisesti kansallisten kulttuuria ja matkailua käsittelevien strategioiden ja ohjelmien kanssa. Pitkällä aikavälillä yhteistyö vahvistaisi matkailun kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista merkitystä.

**Kulturlederna som en gemensam verksamhetsplattform;
Bakgrundsutredning om Europarådets utökade delavtal om kulturleder (EPA)**

Sammandrag

”Europarådets kulturleder är i hjärtat av utvecklingen av kulturturismen i Europa”, konstaterar en analys av kulturledsverksamheten från 2011 som beställts av Europarådet och Europakommissionen. Kulturledsverksamheten anses ha lyckats i synnerhet i fråga om utvecklingen av avlägsna områden och kulturturismen. I rapporten lyfte man fram behovet av att få länder i norra och östra Europa med i samarbetet samt att utvidga kulturlederna geografiskt och tematiskt. Därför har man valt stärkandet av verksamhetens europeiska täckning som tyngdpunkt för Europarådets kulturledssamarbete. Avsikten är att skapa en egen kvalitetsmärkning för kulturlederna, *”a label of excellence”*.

Europarådets kulturledssamarbete styrs av två resolutioner som godkänts av Europarådets ministerkommitté år 2013. Resolution CM/Res (2013) 66 om fastställande av det utvidgade delavtalet om kulturleder (EPA-avtalet) definierar målen för kulturledssamarbetet. CM/Res (2013) 67 anger reglerna för beviljande av Europarådets certifiering för kulturleder. Detta beskriver även de två nivåerna i verksamheten: dels handlar det om mellanstatlig verksamhet för att främja europeiska kulturleder, dels om praktiskt kulturledssamarbete mellan föreningar.

Enligt resolution är *”Europarådets kulturled ett samarbetsprojekt för kultur- och kultur-arvsområdet, utbildningen och turismsektorn som syftar till att utveckla och främja resleder som grundar sig på en historisk led, ett kulturellt begrepp, en person eller ett fenomen och som är av betydelse för stärkandet av förståelsen och respekten för de gemensamma europeiska värderingarna.”* Med hjälp av kulturledssamarbetet främjas verkställandet av Europarådets grundläggande värderingar, dvs. demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter.

En viktig aspekt av Europarådets kulturleder är teman som är gemensamma för minst tre länder och förenar olika aktörer. Verksamheten förenar utveckling på lokal och regional nivå och stärkandet av kulturens uppskattning med utveckling av internationell beredskap bland annat i fråga om utmaningar som gäller finanseringen och marknadsföringen.

Turismen betjänar kulturledernas exponering och den får en allt större betydelse för att stärka kulturledsverksamhetens kontinuitet och sysselsättande effekt. Turismens nya former

möjliggör ökande interaktion mellan lokala invånare och turister, vilket stöder kulturledernas primära målsättningar om att främja fred och demokrati.

Turismen är en växande näring i Finland. Regionala och lokala kulturella särdrag samt kulturutbudet attraherar turism på ett tydligt sätt. Den nationella utvecklingen av kulturturismen bygger på en bred uppfattning av kulturen och kulturarvet, vilket även är grunden för Europarådets riktlinjer för kulturen och kulturarvet som kulturledssamarbetet utgår ifrån.

På basis av utredningsarbetet kan man konstatera att det vore ett lägligt tillfälle att ansluta sig till det utvidgade delavtalet om kulturleder. Finska medlemmar deltar redan i kulturledernas verksamhet och på fältet finns det intresse för att vara med om att utveckla nya leder. Även de europeiska kulturledsföreningarna har ett ökande intresse för att utvidga de certifierade kulturlederna till Finland.

God praxis inom Europarådets kulturledssamarbete kan på många sätt tillämpas i den nationella utvecklingen av kulturturismen och den skulle stöda utvecklingen av kulturturismen i samma riktning som nationella strategier och program som handlar om kultur och turism. På lång sikt skulle samarbetet stärka turismens kulturella, sociala och ekonomiska betydelse.

Saatteeksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhteistyössä valtakunnallisen kulttuurimatkailun katto-ohjelman (Culture Finland, CF) kanssa teettänyt selvityksen Euroopan neuvoston (EN) kulttuurireittitoiminnasta ja Suomen mahdollisesta liittymisestä kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen.

Sopimuksesta on vakiintunut englanninkielinen lyhennys EPA (Enlarged Partial Agreement). Myös tässä selvityksessä käytetään sopimuksesta johdonmukaisuuden vuoksi lyhennettä EPA-sopimus, vaikka Euroopan neuvostolla on laajennettuja osittaissopimuksia muiltakin aloilta. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on lisäksi Euroopan neuvoston osittaissopimuksiin perustuvaa yhteistyötä audiovisuaalisen kulttuurin (European Audiovisual Observatory), elokuvien yhteistuotantorahaston (European Cinema Support Fund, Eurimages), nykykielten edistämisen (European Centre for Modern Languages. ECML), nuorten liikkuvuuden (Partial Agreement on Youth Mobility through the Youth Card, EYCA) ja urheilun (Enlargement of Partial Agreement on Sport, EPAS) aloilla.

Selvityksen näkökulmana on kulttuurimatkailun kehittäminen ja se on jatkoa kartoitukselle eurooppalaisen kulttuurimatkailun edistämisestä. Siinä tarkasteltiin muun muassa Euroopan neuvoston kulttuurireittejä Euroopan matkailun vetovoimatekijöinä, ja ehdotettiin että kulttuurireittien yhteiseurooppalaisten sisältöjen monipuolistamiseksi Suomi osaltaan voisi pyrkiä saamaan esille pohjoisen Euroopan moninaista kulttuurista omaperäisyyttä¹.

EPA-sopimuksen toteuttamisessa panostetaan tällä hetkellä sekä uusien jäsenmaiden mukaan saamiseen että kulttuurireittien temaattiseen ja maantieteelliseen laajentamiseen Itä- ja Pohjois-Eurooppaan. Itämeren alueen maista sopimuksessa ovat mukana Liettua, Norja, Puola, Saksa ja Venäjä. Suomella on ollut vuoden kestävä tarkkailija-asema kevääseen 2017.

¹ Lehtimäki, Marianne (2013). Eurooppalainen kulttuurimatkailun edistäminen ja Suomi Yhteisistä haasteista laajapohjaisiin ratkaisuihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja VisitFinland.

Kulttuurireittien kehittämistä on pohdittu myös Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden (Northern Dimension Partnership on Culture, NDPC) ja Itämeren neuvoston (Council of the Baltic Sea States, CBSS) puitteissa. Viikinkiajan kulttuuriperintö on tunnistettu yhdeksi NDPC -jäsenmaita kiinnostavaksi yhteiseksi teemaksi. NDPC:n teettämä selvitys Luoteis-Venäjän viikinkiaikaisista muinaisjäännös- ja matkailukohteista julkistettiin Pietarissa vuonna 2012². Keskustelua alueellisen kulttuurimatkailuyhteistyön ja reittitoiminnan kehittämiseksi jatkettiin Suomessa toukokuussa 2014 pidetyssä foorumissa, joka oli osa Suomen Itämeren valtioiden neuvoston puheenjohtajuusohjelmaa. Siellä todettiin, että Itämeren alue tunnistetaan ja paikallistetaan kansainvälisesti ”viikinkialueena”, ja että viikinkien perintö on alueen merkittävin brändi. Aiheen tutkijat tarvitsisivat kuitenkin huomattavasti kiinteämpää alueellista vuorovaikutusta. Viikinkiteemaa tulisi tarkastella monikulttuurisuuden kontekstissa. Foorumin johtopäätöksiin kirjattiin, että kulttuuriperinnön sisällöt ja kulttuurimatkailun mahdollisuudet moninkertaistuvat alueellisten näkökulmien myötä. Yhteistyöaloitteita edesauttaa se, että Itämeren alueella on useita pitkäaikaisia, alueellisia näkökulmia ja tietopohjaa kehittäneitä asiantuntijaverkostoja, samoin kuin poliittisia yhteistyörakenteita ja rahoitusmahdollisuuksia³.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä valtakunnallisen kulttuurimatkailun katto-ohjelman Culture Finland -ohjelman ja reittitoimijoiden kanssa järjestänyt kansallisia verkottumistilaisuuksia, joissa on todettu, että Suomessa on potentiaalia teemallisten kulttuurireittien vahvistamiseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Esimerkiksi Liikenneviraston kymmenen virallisen matkailutien kantavina teemoina ovat pitkälti kulttuuriset erityispiirteet ja yhteinen historiallinen tarina. Ne halkovat Suomea etelästä pohjoiseen ja idästä länteen. Lisäksi Suomessa on monia muita reittejä ja teemoja, joilla on kulttuurimatkailullista ja kansainvälistä merkittävyyttä.

EPA-sopimuksen toteuttamisessa on vahvistunut viime vuosina sellaisen kulttuurireitteihin perustuvan kestävän matkailutarjonnan kehittäminen, joka samalla edistää alueiden taloudellista hyvinvointia ja kulttuuritarjonnan saavutettavuutta. EPA-toimijoiden ja kulttuurireitteihin liittyvä kumppanuus muiden kansainvälisten organisaatioiden kanssa on tiivistynyt merkittävästi. Yhteistyötä tehdään muun muassa YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation) ja maailman matkailujärjestö UNWTO:n (United Nations World Tourism Organisation) ja taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n (Organisation for Economic Cooperation and Development) kanssa. EPA-sopimus on vahvistanut niin ikään Euroopan unionin (EU) ja Euroopan neuvoston välistä kumppanuutta kulttuurireittien edistämiseksi.

2 Carlsson, Dan & Selin, Adrian (2011). A study on the viking route heritage sites in Russia. The Northern Dimension Partnership on Culture.

3 Lehtimäki, Marianne, toim (2015). Baltic Sea Region Cultural Routes. Eastern Viking Forum II. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2015:5.

Suomen kulttuurimatkailun kehittämisen näkökulmasta EPA-sopimuksen mukaisen kulttuurireittitoiminnan tarkastelu on juuri nyt ajankohtaista. Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartta 2015–2025 on asettanut tavoitteeksi edistää suomalaisten toimijoiden osallistumista eurooppalaiseen kulttuurireittitoimintaan pyrkimyksenä vahvistaa kulttuurin talousvaikutuksia, matkailuelinkeinoa ja aluekehitystä.

Selvityksen on laatinut kulttuurialan erityisasiantuntija Marianne Lehtimäki. Työtä on tukenut ohjausryhmä, joka on koostunut opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön, valtakunnallisen kulttuurimatkailun Culture Finland -ohjelman, FinPro Oy / VisitFinlandin, Museoviraston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun edustajista.

Johdanto

Euroopan neuvosto on vuonna 1949 perustettu hallitustenvälinen yhteistyöjärjestö. Kulttuuri- ja kulttuuriperintöalalla yhteistyötä tehdään vuonna 1954 hyväksytyn Euroopan kulttuuriyleissopimuksen pohjalta. Neuvoston kulttuurireittitoiminnan tavoitteena on Euroopan kulttuuriyleissopimuksen mukaisesti tuoda esille yhteisiä eurooppalaisia arvoja ja perintöä, vahvistaa ja vaalia niiden arvoa ja arvostusta sekä edistää kulttuuriyhteistyötä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1970⁴ eli ennen liittymistään Euroopan neuvoston täysjäseneksi vuonna 1989.

Vuonna 1987 käynnistynyt Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyö uudistui kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen siirtymisen myötä vuonna 2010⁵. Euroopan neuvoston ministerikomitea päätti laajennetun osittaissopimuksen jatkamisesta joulukuussa 2013 ja hyväksyi seuraavat kaksi päätöslauselmaa, joiden mukaisesti kulttuurireittiyhteistyötä nyt toteutetaan:

- *Päätöslauselma CM/Res (2013) 66 kulttuurireittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen vahvistamisesta (EPA-sopimus) määrittelee kulttuurireittitoiminnan tavoitteet ja tehtävät, sopimukseen liittymisen ja toimintaan osallistumisen sekä hallintoon ja talouteen liittyvät asiat.*
- *Päätöslauselma (CM/Res(2013) 67 Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifoinnin myöntämissääntöjen tarkistamisesta sisältää kulttuurireittisertifoinnin myöntämiskriteerit.*

Tässä selvityksessä tarkastellaan EPA-sopimusta ja sen kriteerejä. Lisäksi kartoitetaan sopimuksen merkitystä ja toimeenpanoa niin sopimukseen liittyneiden valtioiden välisen yhteistoiminnan kuin kulttuurireittien sertifiointiprosessin ja käytänteidenkin tasoilla. Samalla on koottu aineistoa ja tietoa sopimukseen liittymisen arvioimiseksi. Lopuksi pohditaan Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyötä Suomen kulttuurimatkailun kannalta.

4 Asetus Euroopan kulttuuriyleissopimuksen voimaansaattamisesta 30.1.1970, 98, SopS 6/1970.

5 Resolution CM/Res (2010) 53 on establishing an Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes.

Samanaikaisesti kun pyritään saamaan EPA-sopimukseen uusia jäsenmaita ja kulttuurireittiyhteistyötä laajentamaan, kulttuurireitistä ollaan kehittämässä laajasti tunnettua brändiä. Tämä *momentum* EPA-jäsenmaaksi liittymisen vaikuttavuudesta ja kansallisen reittitoiminnan rohkaisemisesta verkostoitumiseen kansainvälisesti on huomioitu selvityksen lopussa olevassa tekijän suosituksessa.

Selvityksessä on hyödynnetty Euroopan neuvoston ja kulttuurireittien tiedotus- ja opetusmateriaalia, joista keskeisimpiä ovat:

- Cultural routes management: from theory to practice⁶
- Kulttuurireittien kesällä 2016 valmistunut sivusto <http://culture-routes.net>
- Impact of European Cultural Route's on SMEs innovation and competitiveness⁷

EPA-sopimuksen hallintoneuvoston sekä EPA-sihteeristön samoin kuin sertifioitujen kulttuurireittitoimijoiden haastattelut ovat avanneet monipolvista toimintaa ja painopisteitä. Etenkin Norjan ja Liettuan edustajat kulttuurireittien EPA-hallintoneuvostossa ovat perehdyttäneet maansa käytäntöihin ja kokemuksiinsa. Molemmat kuuluivat vuonna 2016 myös EPA-johtoryhmään. Tällä hetkellä Norja on ainoa sopimukseen liittynyt Pohjoismaa.

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Azerbaidžan, Bulgaria, Espanja, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Luxemburg, Ranska, Montenegro, Norja, Portugali, Slovenia, Venäjä	Andorra, Liettua, Serbia	Monaco, Romania, Saksa, Sveitsi, Unkari	Slovakia	Armenia	Georgia, Kroatia	Puola

Kuva 1. EPA jäsenmaat. Maaliskuussa 2017 EPA-sopimuksessa on mukana 28 maata, jotka kaikki ovat myös Euroopan neuvoston jäseniä. Vatikaani ja Ukraina aloittivat tarkkailijoina vuoden 2017 alusta.

⁶ Council of Europe (2015). Cultural routes management: from theory to practice. Step-by-step guide to the Council of Europe Cultural Routes.

⁷ Council of Europe (2011). Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness. Provisional Edition.

EPA-sopimuksen viitekehys

Euroopan neuvoston kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan sopimukset, kuten vuoden 1954 Euroopan kulttuuriyleissopimus ja keskeiset kulttuuriperintöalan sopimukset: rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus vuodelta 1985 (Granadan sopimus)⁸, arkeologista kulttuuriperintöä koskeva vuodelta 1992 (Maltan sopimus)⁹, maisemaa koskeva eurooppalainen yleissopimus vuodelta 2000 (Firenzen sopimus)¹⁰ ja kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä koskeva yleissopimus vuodelta 2005 (Faron sopimus), muodostavat EPA-sopimuksen keskeisen perustan. Suomi on liittynyt näihin kaikkiin lukuun ottamatta Faron sopimusta, jota koskevan hallituksen esityksen on valmisteilla.

Faron sopimuksen tausta-aineistoksi ja osallistavan hallinnon käsitteiden avaamiseksi Euroopan neuvosto on julkaissut artikkelikokoelman *Heritage and beyond*, joka on sisältynyt selvityksen tausta-aineistoon samoin kuin Suomen¹¹ ja Ruotsin esiselvitykset Faron sopimuksen kansallisesta toteuttamisesta¹².

Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyölle viitekehystä antavat myös kansainväliset kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan sopimukset, kuten Unescon vuonna 1972 hyväksymä yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi sekä vuonna 2003 hyväksytty yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta. Suomi ratifioi maailmanperintösopimuksen vuonna 1987. Sopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta astui voimaan Suomessa vuonna 2013.

EPA-toiminta on syntynyt kulttuuriperinnön ympärille, mutta viime vuosina on panostettu reittien matkailun kehittämiseen, etenkin Euroopan komission ja Euroopan neuvoston

---

8 SopS 10/1992

9 SopS 26/1995

10 SopS 14/2006

11 Salmela, Ulla, Matikka, Hannu, Latvala, Pauliina ja Kauppi, Petja toim. (2015). Kohti kestäväää kulttuuriperintötyötä. Taustaselvitys Faron yleissopimuksen voimaansaattamiseksi Suomessa. Museovirasto ja Kotiseutuliitto.

12 Rapport från Riksantikvarieämbetet (2014). Farokonventionen Europarådets ramkonvention om kulturavets samhälleliga värde.

yhteisillä ohjelmilla. Näissä toimissa Unescon maailmanperintökohteiden kestävän matkailun ohjelma vuosille 2013–2020 on keskeinen asiakirja kestävän matkailun käytäntöjen valtavirtaistamisessa.

Unescon alaisen rakennussuojelun ja kulttuuriympäristöjen vaalimisen asiantuntijajärjestö ICOMOSin (International Council of Monuments and Sites) suositukset luovat myös viitekehystä Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyölle. ICOMOSin 28 kansainvälisen tieteellisen komitean joukossa on kulttuurireittikomitea CIIC (International committee on Cultural Routes) ja kulttuurimatkailukomitea ICTC (International committee on Cultural Tourism).

Kulttuurireitit demokratian edistäjinä

Euroopan neuvosto perustettiin liennyttämään toisen maailmansodan jälkeistä kylmän sodan ilmapiiiriä. Sen poliittisina tavoitteina on edistää demokratiaa ja oikeusvaltion periaatteita sekä ihmisoikeuksien ja sosiaalisen kehityksen toteuttamista. Euroopan neuvosto määrittelee ne keskeisiksi eurooppalaisiksi periaatteiksi ja yhteisiksi ihanteiksi. Näitä tavoitteita edistetään neuvostossa lukuisten sopimuksien, ohjelmien ja aloitteiden avulla.

Kulttuuri on Euroopan neuvostolle demokratian ydintä. Kulttuurien monimuotoisuus nähdään Euroopan merkittävänä vahvuutena. Kulttuurien välinen vuoropuhelu edesauttaa rauhanomaista rinnakkaiseloja ja se on keskeinen väline sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen. Euroopan kulttuuriyleissopimus vuodelta 1954 muodostaa pohjan koulutus-, kulttuuri-, nuoriso- ja urheilualan yhteistyölle. Kulttuuriyleissopimuksen toteuttamista pidetään merkittävänä välineenä Euroopan itä-länsialueiden uudelleen lähentymisessä 1980- ja 1990-luvuilla.

Kulttuurireittiyhteistyön kehitys

Euroopan neuvoston L'Europe continue -työryhmä nosti jo vuonna 1964 esille matkailullisen verkostoitumisen, joka pohjautuisi Euroopan kulttuuriseen maantieteeseen ja sen kulttuurisesti merkittäviin kohteisiin. Tavoite konkretisoitui kaksikymmentä vuotta myöhemmin pyhiinvaellusreittien elvyttämisellä¹³. Santiago de Compostela -pyhiinvaellusreitistä tuli ensimmäinen eurooppalainen kulttuurireitti¹⁴. Tämä pohjusti Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyön käynnistymistä vuonna 1987.

Vuodet 1987–96 muodostivat yhteistyön ensimmäisen vaiheen. Kulttuurireittiyhteistyön avulla pyrittiin vahvistamaan tietoisuutta yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä,

¹³ European pilgrim routes Recommendation 987 (1984)

¹⁴ The Santiago de Compostela Declaration 23 October 1987

kehittämään alueita ja parantamaan elämänlaatua. Toiminnan tuli tehdä näkyväksi yhteistä kulttuuria ja samalla vahvistaa ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta. Samalla korostettiin ”älykästä” ja vastuullista matkailua sekä autenttisia matkailukokemuksia. Reittitoiminnalle ei kuitenkaan määritelty tarkkoja sääntöjä vaan toiminta perustui kokeilemalla kehiteltyihin käytäntöihin.

Euroopan poliittisessa uudelleenrakentumisessa 1990-luvun lopulla oli entistä tärkeämpää rakentaa yhteisesti jaettua eurooppalaista kulttuurialuetta ja sosiaalista lähentymistä. Reittiyhteistyön avulla voitaisiin voimistaa paikallista taloudellista ja kulttuurista kehitystä. Kulttuurireittiyhteistyölle määriteltiin vastattavaksi kolme tavoitetta:

- demokraattinen: miten ulottaa kulttuurimatkailu laajemmin yhteiskunnallisesti
- poliittinen: miten ohjelman avulla voimistetaan Euroopan sosiaalista koheesiota
- eurooppalaiseen identiteettiin liittyvä: miten lisätä eurooppalaista yhteenkuuluvuutta ja ehkäistä alueellista syrjäytymistä.

Tämä sai aikaan voimakkaan kehittämisvaiheen muun muassa toimintatapojen osalta. Vuoden 1998 Euroopan neuvoston ministerikomitean päätöslauselmassa määriteltiin kriteerit kulttuurireittien hyväksymiselle¹⁵. Päätöslauselmassa reitit jaettiin kolmeen kategoriaan: Euroopan neuvoston tärkeät kulttuurireitit (Major Cultural Routes), Euroopan neuvoston kulttuurireitit sekä tapahtumat ja aktiviteetit Euroopan neuvoston viitekehyksessä. Vaikka tästä luokituksesta luovuttiin myöhemmin, se näkyy joidenkin reittien sivustoilla.

Euroopan neuvoston kulttuurireittien määritelmää uudistettiin vuonna 2007 lisäämällä teemoitukseen uusia elementtejä, korostamalla matkailullista ulottuvuutta sekä tarkentamalla reittien hyväksymisperusteita¹⁶. Päivitystarve liittyi osaltaan kulttuuriperinnön käsitteen laajentumiseen sekä osallistumisen ja osallistavan hallinnon tavoitteisiin eurooppalaisen maisemayleissopimuksen sekä kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä koskevan puiteyleissopimuksen hengessä. Yhteistyö Euroopan unionin sekä muiden kansainvälisten verkostojen ja organisaatioiden kanssa nousi keskeiseksi tavoitteeksi toiminnan vaikuttavuuden ja resursoimisen vahvistamiseksi.

15 Resolution No. R (98) 4 on the cultural routes of the Council of Europe. Adopted by the Committee of Ministers on 7 March 1998, at the 623rd meeting of the Ministers’ Deputies.

16 Resolution CM/Res (2007)12 on the cultural routes of the Council of Europe. Adopted by the Committee of Ministers on 10 October 2007 at the 1006th meeting of the Ministers’ Deputies.

Toimintaa uudistettiin ja tehostettiin Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevalla laajennetulla osittaissopimuksella, jonka allekirjoitti 13 perustajamaata vuonna 2010¹⁷. Samanaikaisesti uudistettiin kulttuurireittien sertifiointin perusteet.¹⁸ Kolmen vuoden pilottivaiheen jälkeen sopimukset vakiinnutettiin vuonna 2013¹⁹.

Maiseman ja kulttuuriperinnön yhteiskunnalliset merkitykset

Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyön perustana on yhteisen eurooppalaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön tunnistaminen. Euroopan neuvoston maisemaa koskeva eurooppalainen yleissopimus (Firenzen sopimus) ja puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä (Faron sopimus) antavat ajankohtaiset ja keskeiset linjaukset toiminnalle. Niissä painotetaan kansalaisten mahdollisuutta heille merkityksellisen kulttuuriperinnön määrittämiseen ja osallisuutta sen ylläpitoon. Näin perustetaan osallistavaa kulttuuriperinnön käsitettä, jota määrittää kokonaisvaltaisuus, kulttuuriperintöyhteisöt ja yhteinen eurooppalainen kulttuuriperintö.

Eurooppalaisessa maisemayleissopimuksessa korostetaan maiseman olevan myös merkittävä taloudellisen toiminnan voimavara, jonka suojele, hoito ja suunnittelu voi lisätä työpaikkoja ja edellyttää yhteistyötä. Maisema vaikuttaa paikalliskulttuurin muotoutumiseen ja on olennainen osa Euroopan luonnon- ja kulttuuriperintöä. Se edistää ihmisten hyvinvointia ja lujittaa eurooppalaista identiteettiä. Siten maisema on tärkeä osa ihmisten elämänlaatua²⁰.

Faron sopimuksessa käytetään käsitteitä ”kulttuuriperintöyhteisö” (heritage community) ja ”Euroopan yhteinen kulttuuriperintö” (the common cultural heritage of Europe). Niillä pyritään laajentamaan kansallisesti määritettyä kulttuuriperintöä sekä korostamaan kulttuuriperinnön moninaisuutta ja vuorovaikutteisuutta. Sopimuksen artikla 3 mukaan:

17 Resolution CM/Res 53 establishing an Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes.

18 Resolution C/Res 52 on the rules for the awarded of the ”Cultural Route of the Council of Europe” certification.

19 CM/Res(2013)66 ja CM/Res(2013)67.

20 Koskinen, Mervi (toim.) Eurooppalainen maisemayleissopimus. Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Euroopan neuvosto.

”Osapuolet sopivat edistävänsä tietoisuutta Euroopan yhteisestä kulttuuriperinnöstä, joka koostuu:

- a) kaikista niistä eurooppalaisen kulttuuriperinnön muodoista, jotka muodostavat yhteisten muistojen, ymmärryksen, identiteetin, yhtenäisyyden ja luovuuden jaetun lähteen, ja*
- b) ihanteista, periaatteista ja arvoista, jotka pohjaavat kokemuksiin edistyksestä ja menneistä konflikteista ja jotka edistävät ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion kunnioittamiseen perustuvan rauhanomaisen ja vakaan yhteiskunnan kehittymistä.”²¹*

Faron sopimuksen tavoitteena on vahvistaa niin Euroopan moniarvoista vakautta ja suvaitsevaisuutta kuin yksilöiden ja yhteisöjen elämänlaatua kulttuuriperinnön avulla. Kulttuuriperinnön merkitys on kansalaisten niihin liittämissä merkityksissä, käytännöissä ja arvoissa. Nämä tulee ymmärtää osaksi laajempaa yhteisöjen kulttuuriekologista viitekehystä. Oikeus kulttuuriperintöön on yksi ihmisoikeuksista, mutta se ei sisällä oikeutta rajata pois muita toimijoita tai tulkintoja. Nämä Faron sopimuksen arvot sisältyvät kulttuurireittejä koskevan EPA-sopimuksen tavoitteisiin:

”rajat ylittävästä kulttuuriyhteistyöstä ja kestävästä kulttuurimatkailun kehittämisestä, joka perustuu paikallistuntemukseen, taitoihin ja kulttuuriperintöön, ja jolla tehdään Eurooppaa, myös sen vähän tunnettuja alueita, tunnetuksi ainutlaatuisena kulttuurikokemuksena...”²²

Näitä tavoitteita EPA-sopimuksen jäsenvaltioiden tulee yhdessä ja kunkin kansallisesti edistää sekä kulttuurireiteissä toteuttaa saadakseen ja säilyttääkseen Euroopan neuvoston kulttuurireitin sertifiointin.

21 Salmela, Ulla, Matikka, Hannu, Latvala, Paulina ja Kauppo, Petja, toim. (2015). Kohti kestävästä kulttuuriperintötyötä. Taustaselvitys Faro yleissopimuksen voimaansaattamiseksi Suomessa. Museovirasto, Suomen Kotiseutuliitto ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

22 CM/Res(2013)66.

EPA-kulttuureittitoiminta

Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyön kaksi päätöslauselmaa kuvaavat yhteistyötä kahdella tasolla: yhtäältä EPA-sopimuksen jäsenmaiden välistä yhteistyötä ja toisaalta kulttuurireittitoimijoiden, ns. ruohonjuuritason toimintaa reittiorganisaatioissa niin paikallisesti ja kansallisesti kuin kansainvälisessäkin yhteistyössä.

Kulttuurireittejä koskeva laajennettu osittaissopimus (EPA)

EPA-sopimus korostaa, että kulttuurireitit ilmentävät käytännön tasolla yhteisiin arvoihin perustuvaa eurooppalaisen kulttuurin moniarvoisuutta ja monimuotoisuutta, edistävät kulttuurien välistä vuoropuhelua ja ymmärrystä sekä vahvistavat tietoisuutta. Näistä lähtökohdista käsin kulttuurireitti ja kulttuurireittitoimija on määritelty EPA-sopimuksessa seuraavasti:

Kulttuurireitti:

”Kulttuuri-, kulttuuriperintökasvatus- ja matkailualan yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on kehittää ja edistää historialliseen reittiin tai kulttuurikäsitteeseen, -hahmoon tai -ilmiöön perustuvia reittejä. Reitillä, käsitteellä, hahmolla tai ilmiöllä tulee olla kansalliset rajat ylittävä merkitys vahvistettaessa yhteisten eurooppalaisten arvojen ymmärrystä ja arvostusta.”

Kulttuurireittitoimija:

”Kulttuurireittitoimija on organisaatio tai organisaatioiden ryhmä, joka on laillisesti rekisteröity yhdessä tai useammassa Euroopan neuvoston jäsenvaltiossa tai julkinen laitos, joka on laillisesti, taloudellisesti ja eettisesti vastuussa kulttuurireitin hallinnosta ja toiminnasta ja edustaa reittiä suhteessa Euroopan neuvostoon.”

Kulttuurireitit nähdään yhä vahvemmin myös keinona kehittää rajat ylittävää kestävästä kulttuurimatkailua, joka perustuu yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin, niiden ymmärtämiseen ja

arvostukseen. Euroopan neuvoston perustavoitteiden mukaisesti ensisijaisena pyrkimyksenä on edistää matkailun demokraattista ulottuvuutta osallistamalla ruohonjuuritason verkostot ja yhdistykset, paikallis- ja aluehallinto, korkeakoulut ja ammatilliset järjestöt mukaan reittitoimintaan.

EPA-sopimukseen liittyminen ja toimintarakenne

Kulttuurireittejä koskevaan EPA-sopimukseen voi liittyä jäseneksi Euroopan neuvoston jäsenvaltio ja Euroopan kulttuuriyleissopimuksen sopimusosapuoli sekä Euroopan unioni. Jäseneksi voi liittyä myös Euroopan neuvoston ulkopuolisia maita. Tarkkailija-asema voidaan myöntää vuodeksi ilman maksuvelvoitteita. Tarkkailijoiksi voidaan kutsua myös muiden kansainvälisten organisaatioiden edustajia (Maailman matkailujärjestö UNWTO, OECD ja UNESCO).

EPA-sopimuksen keskeinen toimija on jäsenmaiden edustajista koostuva ja kerran vuodessa kokoontuva EPA-sopimuksen hallintoneuvosto (*EPA Governing Board*). Kukin EPA-sopimuksen jäsenmaa nimeää hallintoneuvostoon yhden edustajan toimialasta vastaavasta ministeriöstä tai sen alaisesta organisaatiosta

EPA-hallintoneuvoston vuosittaisessa kokouksessa hyväksytään toimintaohjelma ja -kertomus sekä käsitellään talouskehitykset. Lisäksi päätetään kulttuurireittien sertifiointista asiantuntijalausuntojen pohjalta sekä arvioidaan jo sertifioitujen reittien toimintaa kolmen vuoden sykleissä.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan viisihenkisen johtoryhmän (*EPA Bureau*), jossa jäsenet voivat toimia korkeintaan kaksi peräkkäistä kautta. Johtoryhmä valmistelee hallintoneuvoston käsittelyyn tulevat asiat. Johtoryhmä toimii yhdyslenkkienä EPA-sopimuksen sihteeristönä toimivan Euroopan kulttuurireitti-instituutin ja EPA-hallintoneuvoston välillä. Johtoryhmän jäsenet edustavat kulttuurireittiyhteistyötä Euroopan neuvoston muissa komiteoissa.

Sääntömääräinen komitea (*EPA Statutory Committee*) muodostuu EPA-jäsenmaiden ministerikomitean edustajista ja erikseen nimetyistä ulkopuolisten valtioiden nimeämisestä edustajista. Komitea päättää toiminnan taloudellisesta kehiksestä ja hyväksyy tilinpäätöksen.

EPA-sopimuksessa määritellään myös vuosittaisen kulttuurireittien neuvoa-antavan foorumin (*Cultural Routes Advisory Forum*) kohderyhmät ja tehtävät. Neuvoa-antava foorumi tuo yhteen jäsenmaat sekä keskeisiä sidosryhmien edustajia ja reittitoimijoita.²³

23 Vuonna 2011 kulttuurireittien neuvoa-antava foorumi järjestettiin Luxemburgissa, 2012 Colmarissa, 2013 Innsbruckissa, 2014 Bakussa, 2015 Aranjuezissa, Espanjassa ja 2016 Vilnassa. Syksyn 2017 foorumi pidetään Luccassa Italiassa.

Euroopan kulttuurireitti-instituutti

Kulttuurireittiyhteistyön toimeenpanon tekninen avustaja eli EPA-sihteeristö toimii Euroopan kulttuurireitti-instituutti EIRC:n (*European Cultural Routes Institute / Institut Européen des Itinéraires Culturels*) tiloissa Luxemburgissa. Sihteeristön nimittämisestä päättää Euroopan neuvoston pääsihteeri.

Euroopan kulttuurireitti-instituutti järjestää kolmen vuoden välein reittiarvioinnit kilpailuttaen arvioijat ja hoitaen arviointeihin liittyvät konsultaatiot. Se ohjeistaa reittien rakentamista, opastaa täytäntöönpanoa sekä järjestää reittitoimijoille ja -kandidaateille valmennusta. Instituutti pitää yllä reittien tietokantaa ja toimii ohjelman tietolähteenä sekä hallinnoi laajaa arkistoa, johon tallennetaan kulttuurireittien hakemus- ja arviointiaisikirjat. Instituutti tekee laaja-alaista yhteistyötä kansainvälisten, eurooppalaisten ja kansallisten verkostojen kanssa.

Yhteistyö EU:n ja kansainvälisten organisaatioiden kanssa

EPA-sopimus määrittelee ehdot Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion liittymisestä sopimukseen sekä Euroopan unionin ja muiden kansainvälisten organisaatioiden osallistumisesta toimintaan. Unesco ja UNWTO voidaan kutsua tarkkailijoiksi EPA-hallintoneuvoston kokouksiin. EPA-sopimus toimii alustana kulttuurireittien kansainvälisessä yhteistyössä.

Euroopan neuvoston ja Euroopan komission kulttuurireittiyhteistyötä koskevilla yhteisillä ohjelmilla (*Joint Programme with European Commission*) pyritään kehittämään kulttuurimatkailua ja kulttuurireittejä, jotka pohjautuvat Euroopan kulttuurisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen kehityksen tavoitteisiin, etenkin aluekehityksen vahvistamiseen ja resursoimiseen kulttuurimatkailun avulla. Euroopan komissiossa ohjelmaa hallinnoi komission matkailusektori sisämarkkinoiden, teollisuuden, yrittäjyyden ja pk-yritystoiminnan pääosastolla (DG Growth). Euroopan komission toiminta perustuu matkailun toimintapolitiikkaan, jonka tavoitteena on luoda Euroopasta maailman matkailun ykköskohde.

Kuva 2. Yhteiset ohjelmat Euroopan komission kanssa kohdistuvat sertifioitujen ja kandidaattireittien näkyvyyden ja toimintakyvyn kehittämiseen sekä toimijoiden matkailuosaamisen parantamiseen. Käynnissä oleva ohjelma pyrkii parantamaan kommunikaatiota sekä reittiverkoston sisällä että suhteessa kohderyhmiin.

Euroopan komissio käynnisti vuonna 2013 kehittämistoimet Euroopan matkailun indikaattorijärjestelmä ETIS:n (European Tourism Indicator System) luomiseksi. Osana vuosien 2015–2017 yhteistä ohjelmaa on aloitettu kehitystyö ETIS-järjestelmän toimeenpanemiseksi valituille reiteille. Työtä johtaa ETIS Cultural Route Task Force ja mukana on myös kansainvälisen matkailuinstituutin asiantuntijoita (International Tourism Institute).

Euroopan kulttuurireitti-instituutti tekee käytännön yhteistyötä UNWTO:n koulutuksesta ja valmennuksesta vastaavan säätiön (Themis Foundation) kanssa matkailun kestävä kehityksen ja indikaattoreiden kehittämisessä. Läheistä yhteistyötä tehdään myös muiden kulttuurimatkailun sisältöjen ja toimintatapojen kehitystoimien parissa esimerkiksi OECD:n kanssa. Yhtenä tarkastelukulmana on ollut luovan sektorin ja matkailun välisten synergiavaikutusten kartoitus²⁴.

Euroopan kulttuurireitti-instituutti on liitännäisjäsen Euroopan alueiden kestävä ja kilpailukykyisen matkailun NECSTouR -verkostossa (Network of European Region for a Sustainable and Competitive Tourism). Instituutti osallistuu kolmeen hankkeeseen: TSG indikaattoreiden kehittämiseen alueellisia tilastojärjestelmiä käyttäen, alueviranomaisten innovatiivisten ko-

24 OECD (2014). Tourism and the Creative Economy. OECD Studies on Tourism.

kemusten vaihtoon kestävän matkailun mittaamisessa sekä yhteistyöhön UNWTO INRoute -hankkeen kanssa²⁵.

Osana EU:n ja Euroopan neuvoston välistä yhteistä ohjelmaa Euroopan kulttuurireitti-instituutti perusti vuonna 2014 relevanttien yliopistojen kanssa Euroopan neuvoston kulttuurireittien tutkimusverkoston University Network on Council of Europe Cultural Routes Studies (NCRS). Tavoitteena on koota eri yliopistojen keskenään jakama opintokurssi kulttuurireittitutkimuksesta.

Instituutti tekee yhteistyötä myös Euroopan matkailukomissio ETC:n (European Travel Commission) kanssa. ETC markkinoi joitain Euroopan neuvoston kulttuurireittejä Visit Europe -sivustollaan ja Tasting Europe -portaalissa. Yhteistyötä koskien matkailua, kulttuuriperinnön hallintoa ja hyödyntämistä sekä kulttuurireittien toimintojen osalta tehdään myös Unescon asiantuntijajärjestöjen kanssa²⁶.

Toiminnan rahoitus

EPA-sopimuksen toimintarahoitus koostuu jäsenmaiden jäsenmaksuista. Jäsenmaksuilla katetaan yhteistyön kustannukset ja EPA-sihteeristön palkat. Luxemburgin valtio vastaa Luxemburgissa sijaitsevan Euroopan kulttuurireitti-instituutin tilakustannuksista.

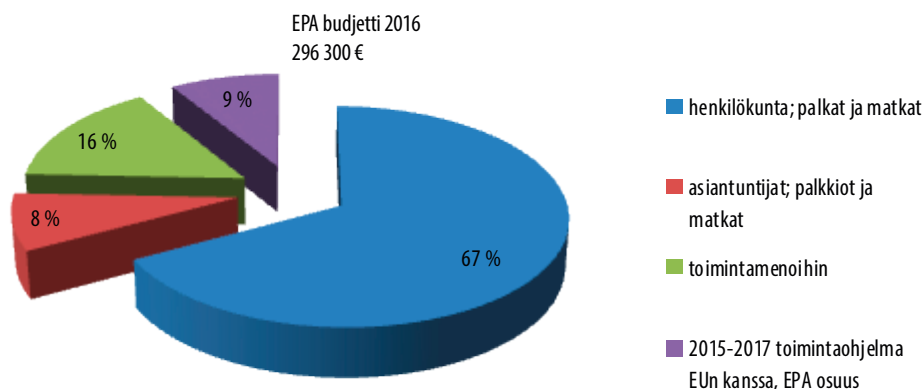
Euroopan komissio ei myönnä suoraan varoja EPA-sopimuksen toimeenpanoon, vaan toimii päärahoittajana edellä mainitussa yhteisessä ohjelmassa (Joint Programme with European Commission). Ohjelma tuo reittitoimintaan välillisiä hyötyjä, kuten koulutusta ja markkinointia.

EPA-kokouksiin osallistuvien hallintoneuvoston ja sen puheenjohtajiston sekä tarvittaessa sääntömääräisen komitean edustajien matka- ja oleskelukustannukset katetaan asianomaisen valtion tai organisaation varoista.

Mikäli Suomi liittyisi EPA-sopimuksen jäsenmaaksi, EPA-sihteeristö on alustavasti arvioinut Suomen jäsenmaksuksi noin 5000–6000 euroa vuodessa. Maksu perustuu EPA-sopimuksen maksuosuustaulukkoon, joka noudattaa Euroopan neuvoston yleisbudjetin maksuosuuksia.

25 NECSTour kokoaa 28 matkailualan alueellista viranomaista, ja liittäisi jäseninä 30 akateemisten ja liike-elämän edustajaa.

26 Esim. ICOMOS Kulttuurireittien tieteellinen komitea ICCR, International Committee on Cultural Routes.

Kuva 3. EPA toimintabudjetti 2016

Lähitulevaisuuden painopisteitä

Kevään 2016 EPA-hallintoneuvoston kokous nosti keskeisiksi tavoitteiksi uusien jäsenmaiden saamisen mukaan toimintaan sekä kulttuurireittien maantieteellisen laajentamisen. Jäsenmaiden roolia pyritään lujittamaan sekä samalla lisäämään EPA-sopimuksen ja kulttuurireittien näkyvyyttä eri maissa että Euroopan neuvoston sektoreiden välisenä työvälineenä kansainvälisesti. Kulttuurireittien sertifiointia ja arviointimenetelmiä halutaan vahvistaa muun muassa työkalujen, metodien ja resurssien osalta.

Pyrkimyksenä on myös tukea osaamisverkostoja voimistamalla etenkin yliopistojen kulttuurireittiverkostoja sekä liittämällä siihen yliopistoja jäsenmaiden ulkopuolelta. Samoin kannustetaan opiskelijavaihtoon ja kulttuurireitteihin liittyviin opintoihin. Euroopan kulttuurireitti-instituutin keräämä, kulttuurireittejä koskeva tietokanta halutaan saada tehokkaampaan käyttöön. Kulttuurireittien käyttöön otetaan uusia työkaluja mm. näkyvyysstrategian ja Euroopan neuvoston kulttuurireittipassin avulla.

Taloudellisia ja muita resursseja on tarkoitus vahvistaa myös tiivistämällä yhteistyötä Euroopan komission ja parlamentin kanssa. EPA-sopimus pyrkii saamaan lisää tarkkailijajäseniä aluekehitystä, matkailua ja kulttuuria edistävästä kattojärjestöistä ja -organisaatioista.²⁷

²⁷ Mm. Europa Nostra, ICOMOS, Euroopan alueiden komitea (AK), Euroopan matkailukomissio ETC, NECSTouR-verkosto, Euroopan alueiden tutkimus ja innovaatioverkosto ERRIN (European Regions Research and Innovation Network), Euroopan retkeily-yhdistys ERA (European Ramblers Association) ja Euroopan saavutettavan matkailun verkosto ENAT (European Network for Accessible Tourism).

Jäsenmaiden toimintatapoja

Kulttuurireittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen rakenne takaa sen, että toiminnasta päättävät ne maat, jotka ovat sitoutuneet EPA-sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseen. Rakenne mahdollistaa myös joustavan reittiyhteistyön Euroopan neuvoston ulkopuolisten maiden kanssa, mitä on tapahtunut etenkin Välimeren alueella.

Ajankohtaisena pyrkimyksenä on aktivoida kaikki EPA-jäsenmaat reittitoiminnan edistämiseen myös kansallisella tasolla. Niissä EPA-jäsenmaissa, jotka isännöivät useita Euroopan neuvoston kulttuurireittejä, onkin joko vakiintunutta tai epävirallista yhteistyötä valtion instituutioiden ja reittitoimijoiden välillä. Esimerkiksi Ranskassa, Saksassa, Italiassa ja Espanjassa kansalliset viranomaiset ja kulttuurireittitoimijat tapaavat säännöllisesti.

Espanjan kulttuuriministeriössä on kulttuurireittien toiminnan ja taloudellisuuden analysointia varten oma yksikkönsä. Italiassa kulttuuriperinnön ministeriö toimii puheenjohtajana ”Historiallisten, kulttuuri- ja uskonnollisten reittien neuvostossa”. Ranskassa on Euroopan neuvoston kulttuurireittien liitto (Fédération française des Itinéraires culturels européens), jossa jaetaan hyviä käytäntöjä, solmitaan kontakteja reittien käyttäjien kanssa (kuten retkeilijöiden ja pyöräilijöiden yhdistysten edustajien kanssa) ja ollaan yhteydessä alueellisiin viranomaisiin. Ranskan kulttuuri- ja viestintäministeriö osarahoittaa toimintaa. Itävallassa liitokanslia järjesti vuonna 2014 koordinaatitapahtuman, jonne kutsuttiin maan reittitoimijat ja merkittävät sidosryhmät keskustelemaan Euroopan neuvoston kulttuurireittien matkailullisista ja taloudellisista arvoista.

Norjassa on tavoitteena, että ministeriöiden välinen yhteistyö vahvistaisi reittitoiminnan eri pilareita: kulttuuriperintöä ja -ympäristöä, nykytaidetta, nuorison koulutusta ja kulttuurivaihtoa sekä kulttuurimatkailua. Tavoitteena on edistää samalla työllisyyttä ja aluekehitystä. EPA-sopimuksen toimeenpano on delegoitu kulttuuriministeriön alaiselle kulttuurineuvostolle (Kulturråd). Se pitää yllä vuoropuhelua osallistuen muun muassa reittien kansallisiin tapahtumiin, ennen kaikkea Norjaan rekisteröidyn Pyhän Olavin kulttuurireittiyhdistyksen toimintaan. Norjaan ulottuvat Hansa, Viikinkireitti, Juutalaisen kulttuuriperinnön reitti, Eurooppalaisten hautausmaiden reitti, Esihistoriallinen kalliotaiteen reitti, Art Nouveau tutkimusverkoston reitti sekä Santiago de Compostela – Norjassa on käytetty samoja reittejä niin etelään Santiago de Compostelaan kuin pohjoiseen Pyhän Olavin haudalle Nidarosiin kuljettaessa. Kansallinen koordinaattori avustaa tarvittaessa myös reittien verkostoitumisessa tai muissa reittitoimintaan liittyvissä kansallisissa kehitystoimissa. Norjan ympäristöministeriön alaisessa kulttuuriperintövirastossa (Riksantikvaren) on lisäksi nimetty vastuuhenkilö kansallisten kulttuurireittiasioiden hoitoon liittyvissä asioissa kulttuuriympäristön osalta.

Liettuaissa EPA-sopimukseen liittyvä toiminta ja jäsenmaksu on delegoitu kulttuuriministeriön alaiselle kulttuuriperintöosastolle. Liettuaan ulottuvat Santiago de Compostelan pyhiin-

vaellusreitti, Hansa, Viikinkireitti, Juutalaisen kulttuuriperinnön reitti ja Euroopan lounaiskärjestä ylös koilliseen halkova Via Regia.

Venäjä on mukana Euroopan neuvoston kulttuurireittien kuudessa yhdistyksessä: Santiago de Compostela, Hansa, Viikinkireitti, Via Regia, Eurooppalaisten hautausmaiden reitti sekä Destination Napoleon-reitti.

Kulttuurireittisertifioinnin myöntämiskriteerit

Päätöslauselma CM/Res (2013) 67 Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissääntöjen tarkistamisesta ja sen liitteenä olevat säännöt on velvoittava ohjeistus reittitoimijoille ja -kandidaateille, mutta myös EPA-sopimuksen jäsenmaille niiden koordinoimissa ja edistäessä reittitoimintaa.

Euroopan neuvoston kulttuurireitin rakentaminen alkaa teeman työstämisellä. Teeman on täytettävä päätöslauselman kuusi kelpoisuuskriteeriä ja kulttuurireittihankkeen on kohdistuttava päätöslauselmassa määritellyille viidelle ensisijaiselle toiminta-alueelle.

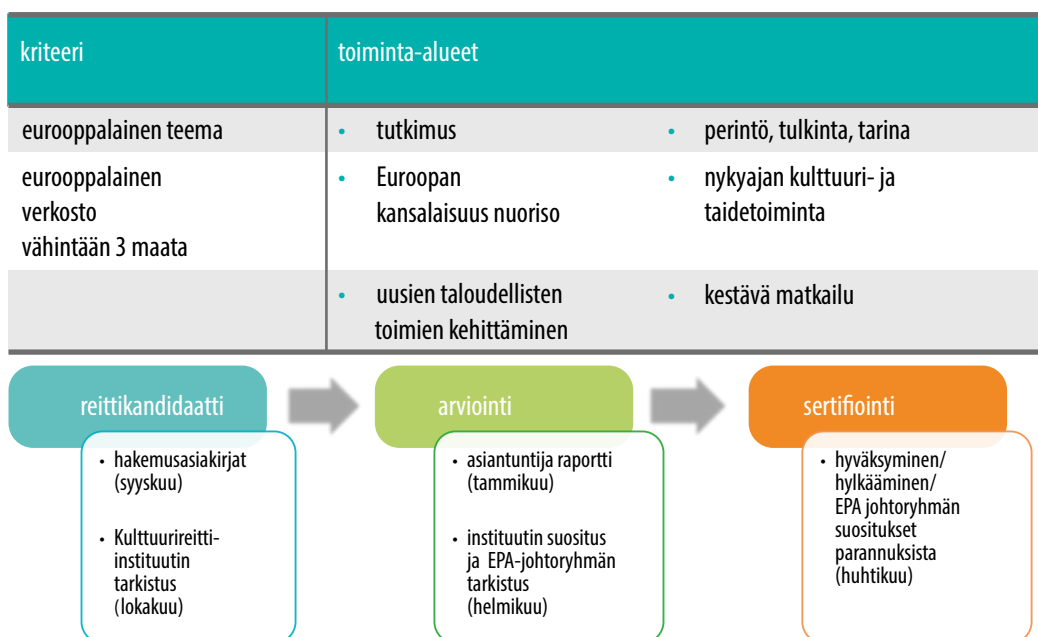
Kulttuurireitin teeman kelpoisuuskriteerit:

1. yhteinen vähintään kolmelle Euroopan maalle
2. teemaa kuvaavat aktiviteetit ja hankkeet on yhteisesti hyväksytty
3. teema havainnollistaa eurooppalaista muistia, historiaa, kulttuuriperintöä ja edistää nykyisen Euroopan monimuotoisuuden tulkintaa
4. teema soveltuu opiskelija- ja nuorisovaihtoon Euroopan neuvoston periaatteiden ja painopistealueiden mukaisesti
5. teeman pohjalta tulee voida kehittää innovatiivisia kulttuurimatkailuhankkeita ja kulttuuria kestävällä tavalla
6. teemaa on voitava käyttää eri kohderyhmille suunnattujen, mukaan lukien koululaisryhmät, matkailutuotteiden kehittämisessä.

Kulttuurireittihankkeiden ensisijaiset toiminta-alueet:

1. tutkimus- ja kehitysyhteistyö
2. muistin, historian ja eurooppalaisen kulttuuriperinnön arvostuksen edistäminen
3. opiskelija- ja muu kulttuurialan eurooppalainen nuorisovaihto
4. nykyaide ja -kulttuuri
5. kulttuurimatkailu ja kulttuurin kestävä kehittäminen.

Kuva 4. Kulttuurireitin sertifiointi edellyttää yhteistyötä reittivetäjän ja Euroopan kulttuurireitti-instituutin sekä yleensä vielä tulevalle reitille keskeisten EPA-jäsenmaiden edustajien kanssa. Samalla sertifiointin eri vaiheet muodostavat ”EPA-vuodenkierron”.

Euroopan kulttuurireitti-instituutti auttaa reittitoimijoita reittien ja eurooppalaisen verkoston rakentamisessa sekä reittihakemuksen täyttämässä. Eurooppalaisen kulttuurireitin statusta voi hakea ainoastaan rekisteröitynyt yhdistys tai vastaava toimija.

Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifikaatin myöntää EPA-hallintoneuvosto kuultuaan asiantuntevaa arvioijaa sekä tarvittaessa Euroopan neuvoston muita komiteoita ja elimiä. Arvioijaa, joka valitaan yleensä Euroopan kulttuurireitti-instituutin asiantuntijalistasta, pyydetään usein myös opastamaan hankkeita.

Vaikka asiantuntija ei olisi puoltanut reittihanketta, hakijoita pyydetään täydentämään hakemustaan esitettyjen puutteiden parannusehdotuksilla ja esittelemään parannetun aloitteensa EPA-hallintoneuvoston kokouksessa. Näin sertifiointiprosessi tuo EPA-jäsenmaita ja kulttuurireittien toimijoita yhteen ja lisää vuoropuhelua reittien sosiaalisista ja kulttuurisista sisällöistä sekä luovasta taloudesta ja matkailusta.

Reittitoiminnan säännöllinen arviointi

EPA-hallintoneuvosto arvioi kulttuurireitit kolmen vuoden välein sertifikaatin uudistamiseksi. Tällöin reitin on osoitettava, että sen toiminta täyttää edelleen Euroopan neuvoston kriteerit. Arviointi voi myös käynnistää prosessin sertifikaatin poisvetämiseksi. Tällöin reitti

saa mahdollisuuden yhden vuoden aikaa kehittää toimintaansa. Samalla koko hallintoneuvosto tutustuu reittien uusiin toimijoihin ja toimintatapoihin sekä tunnistaa reittitoiminnan ajankohtaisia ongelmia ja kehittämistarpeita.

Kulttuurireitin sertifiointi ja arviointi merkitsevät toiminnan ja laatujärjestelmän arviointia ennalta laadittujen kriteereiden ja standardin avulla. Tällainen arviointi palvelee myös reittitoimijoita. Se liittyy olennaisesti reitin kestävään hallintoon ja toimien tuloksellisuuteen, pohjustaa tulevaa rahoitusta ja tuottaa aineistoa suunnitteluun ja kehittämiseen. Reittitoimija voi hyödyntää arviointia virheistä oppimiseen, toimien laadukkuuden varmistamiseen sekä toimintansa suunnitteluun. Arviointiprosesseissa reitit vertautuvat myös keskenään suhteessa eurooppalaiseen tasoon.

Euroopan neuvoston kulttuurireitit

Ensimmäiset Euroopan neuvoston kulttuurireitit olivat vuonna 1987 hyväksytyt Santiago de Compostela -pyhiinvaellusreitti sekä Rural habitat – Architecture without borders -reitti. Seuraavana vuonna valittiin teemoiksi Silk and textile routes ja The Baroque Routes, ja niiden jälkeen The Monastic Influence Routes ja The Celts Routes.

Näistä ensimmäisistä hyväksytyistä reiteistä ovat nykyisissä sertifioituissa reiteissä edelleen mukana – ja laajenneina – pyhiinvaellusreitit. Rural habitat eli maaseudun elinympäristön teema on esillä oliivipuiden ja viininviljelyn reiteillä. The Monastic Influence Routes eli luostarielämän vaikutuksia valotetaan nykyisin luostareiden eri sääntökuntien reiteillä.

Reittien lukumäärä vaihtelee EPA-sopimuksen hallintoneuvoston vuosittaisten päätösten myötä. Uusia reittejä hyväksytään mukaan ja reiteistä kaikki eivät välttämättä läpäise kolmen vuoden välein tapahtuvaa arviointia.

Myös reittien sisällössä, toiminnassa ja toimijaverkostoissa on pysyvyyttä ja uusiutumista. Reitit rakentuvat yleensä yhteisen intressin ja olemassa olevan verkoston ympärille. Jotkut reittien verkostoista pohjautuvat maiden välisiin EU-hankkeisiin, toiset nojaavat pitkäaikaiseen kahdenväliseen tai monenväliseen yhteistyöhön tieteen, uskonnon ja matkailutoimien yhteydessä tai löysiin, mutta historiallisesti kehittyneisiin yhteistyökuvioihin ilman sen viralisempaa aiempaa rakennetta.

Eurooppalaiseksi kulttuurireitiksi pääseminen edellyttää toimijoilta teeman työstämistä kriteerien mukaisesti sekä verkostojen laajentamista monialaisiksi ja kansainvälisiksi. Nyt kun painopisteeksi on otettu reittien maantieteellinen laajentaminen, tuoreiden reittiteemojen kehittämien sekä uusien jäsenmaiden mukaan saaminen, on ennustettavissa myös nopeampaa reittien uudistumista sekä luovempia reittiteemoja.

Tällä hetkellä Euroopan neuvoston sertifikaatin on saanut 32 reittiä, joiden tarkempi esittely on liitteessä 3. Niiden joukossa on vain viisi reittiä, jotka eivät ulotu Ranskaan. Italialaisia, espanjalaisia ja saksalaisia jäseniä on lähes 70 %:ssa reiteistä, ja portugalilaisia yli puolessa. Sveitsiläisiä toimijoita on mukana kymmenessä reitissä, ja muiden EPA-jäsenmaiden jäseniä

on yhdestä kahdeksassa reitissä. Viime vuosina reittien määrä on lisääntynyt Saksassa. Myös toimijoita Unkarista, Itävalta ja Liettuasta on vahvemmin mukana – kaksi viimeksi mainittua maata ovat aktiivisesti mukana myös EPA-sopimuksen toteuttamisessa.

Reittitoiminnan ”isännöiminen” kuvastaa myös kansallista aktiivisuutta. Ranskassa on 11 reitin keskuspaikka, Italiassa kuuden, Espanjan ja Saksan neljän. Esimerkiksi Itävalalla ja Norjalla on kummallakin yhden reitin kotipaikka.

Edellytykset kulttuurireittien perustamiselle

Euroopan kulttuurireitin tavoitteena on yhteinen, monitieteellisesti perusteltu, Eurooppaa kuvaava teema, joka tukeutuu kulttuuriin, kulttuuriperintöön, traditioihin ja maisemaan Euroopan viitekehyksessä. Yhteinen teema on tärkein yhdistävä tekijä, joka kokoaa reittitoiminnan rajat ylittäviksi monialaisiksi yhteistyöverkostoiksi. Teeman avulla voidaan koota yhteen:

- paikkojen verkostoja tai yhtenäinen joukko historiallisia tai luonnonkohteita
- määrätty maantieteellinen alue, jota yhdistää yhteinen aihe
- reitti, joka kulkee läpi alueiden ja maiden, joille on ominaista ja jotka liittyvät toisiinsa historiallisten, taiteellisten tai sosiaalisten aiheiden kautta.

Eurooppalaiset kulttuurireitit ovat tiiviisti sitoutuneet omaan maisemaansa ja selittävät sitä. Kulttuuriympäristöllä ja -perinnöllä on paikkoihin sitoutunut ja alueita liittävä rooli keskinäisen ymmärryksen, kehittämistoimien ja luovuuden vahvistamisessa. Maisema on yhteistä kulttuuriperintöä, jonka avulla on mahdollista tarkastella yhteisön suhteita ympäristöönsä, ja samalla kertoa reitin tarinaa. Siten reitin maisema tulee osaksi reittiteeman yhteistä kertomusta. Maisema on myös osa alueellista kilpailukykyä, alueen ominaislaadun uudelleenmäärittelyä ja -tunnistamista sekä asukkaiden hyvinvointia.

Euroopan neuvoston kulttuurireitin suunnittelu on mahdollista aloittaa strategisesti vasta, kun tunnetaan paikallisyhteisön näkemykset kulttuurireitin kehittämiseksi. Paikalliset toimijat ovat osallisia, ja sosiaalinen vastuu on keskeistä. Yksityiskohtainen toimen suunnittelu edellyttää yhteisön rajoitteiden, rajojen ja odotuksien tuntemusta ja toimien kalibrointia näiden mukaisesti. Paikallisyhteisöjen tulee olla tiiviisti mukana reittisuunnittelussa, sen kehitystyössä ja hallinnossa. Niiden tuki ja osallistuminen reittitoimintoihin takaavat reitin toiminnan kestävyyttä ja edesauttavat osaltaan niin aineettoman kuin aineellisenkin kulttuuriperinnön suojelua.

Reitin teeman ja toiminnan painopisteiden työstäminen johtaa kansainväliseen monialaiseen ja -tieteiseen verkostoitumiseen. Reitin ”tutkimus- ja kehityskomitean” (Scientific committee) monialainen ja korkeatasoinen edustavuus on keskeistä toiminnan ohjaami-

sessä ja laadun takaamisessa. Komiteaan etsitään tutkijoita, käytännön asiantuntijoita sekä teeman suhteen keskeisiä ammattilaisia²⁸.

Käytännön reittitoiminnan rahoitus

Euroopan kulttuurireitti-instituutti ei myönnä suoria avustuksia itse reittitoimijoille. Jäsenmaksujen ja muiden mahdollisten säännöllisten avustuksien lisäksi reitit hyödyntävät paikallista, kansallista ja eurooppalaista hankerahoitusta sekä kehittävät muita yhteistyömuotoja. Vaikka reittien eri tavoin keräämän rahoituksen määrää on haasteellista arvioida, tietoja Euroopan neuvoston kulttuurireittien rahoituskäytännöistä kuitenkin kerätään. Samalla Euroopan neuvoston kulttuurireiteille ollaan työstämässä myös varainhankinnan strategiaa ja kampanjaa.

Kulttuurireittitoimijoille järjestetyssä rahoitusseminaarissa syksyllä 2016 käsiteltiin erilaisia rahoitusmahdollisuuksia. Tavoitteena on reittien rahoituspohjan laajentaminen esimerkiksi säätiöiden, yksityisen sektorin ja erilaisten yhteistoimien avulla sekä kaupallistamalla asiantuntija- ym. palveluita.

Kansainvälisiin EU-hankerahoituksiin edellytetään kumppaneita tavallisesti vähintään kolmesta maasta. Koska kolmen maan yhteistyö on minimi myös Euroopan neuvoston kulttuurireiteille, reittiverkostojen rakenne mahdollistaa rahoituksen hakemista hanketoiminnalle EU:n eri rahoitusohjelmista. Kulttuurihankkeisiin rahoitusta voi saada muun muassa Luova Eurooppa, Erasmus+, Europe for citizens, Interreg, Leader, ja Horizon 2020 ja Cosme -ohjelmista. Yhteisenä nimittäjänä on rajoja ylittävä yhteistyö.

Euroopan komissiolla on myös kohdistettuja hakuja kansainvälisten ja eurooppalaisten kulttuuri-reittien rakentamisen ja kehittämisen tukemiseen.

Ajantasaiset EU-ohjeistukset, kuten *Mapping of Cultural Heritage actions in European Union policies, programmes and activities* sekä *EU Funding for the tourism sector*, auttavat hankevalmistelussa. Kaikkien rahoitusohjelmien tavoitteena on toteuttaa EU:n strategioita, mikä vaikuttaa myös hankevalmisteluihin.

Kulttuurireitit - "a label of excellence"

Bakun kulttuurireittien neuvoa-antavassa foorumissa vuonna 2014 perustettiin kulttuuri-reittien työryhmä (*Cultural Routes Task Force*) reittien välisen yhteydenpidon ja yhteistoiminnan kehittämiseksi. Tämä työryhmä ja EPA-sopimuksen hallintoneuvosto perustivat

²⁸ Council of Europe (2015). Cultural routes management: from theory to practice.

yhteisen virtuaalityöryhmän (*Joint Working group on cultural routes governance*), joka kartoittaa ja nostaa esiin yhteistyön eri tapoja kulttuurireittien sekä instituutioiden ja poliittisen päättäjien välille kansallisesti. Jäsenmaiden tulisi kehittää ja tukea käytäntöjä reittien laajentamiseksi ja kumppanuuksien rakentamiseksi, jotta Euroopan neuvoston reittitoiminta nivoutuisi kiinteäksi osaksi kansallista aluekehitystä, kulttuurimatkailua ja kulttuuri-toimintaa.

Kaiken kaikkiaan sertifiointiprosessista ja kansainvälisestä kulttuurireittitoiminnasta kertynyttä kokemusta pyritään hyödyntämään entistä strategisemmin niin reittitoiminnan kuin EPA-sopimuksen hallinnoinnin tasoilla. Euroopan neuvoston kulttuurireitin statuksesta on tavoitteena kehittää oma laatumerkki, "*a label of excellence*".

Suomi ja Euroopan neuvoston kulttuurireitit

Vaikka Euroopan neuvoston kulttuurireittien teemoitus pohjautuu valtaosin Etelä- ja Keski-Euroopan kulttuurisiin lähtökohtiin ja tarpeisiin, muutamassa reittiyhdistyksessä on suomalainenkin jäsen.

Rosalan Viikinkikeskus on jäsenenä Viikinkireiteissä. Viikinkireitti on esimerkki kohteiden verkostosta.

Turun kaupunki on mukana historiallisia Hansa-kaupunkeja yhdistävässä Hansareitissä. Kyseinen reitti hyväksyttiin jo vuonna 1992 ja on siten Euroopan neuvoston yksi pitkäaikaisimmista kulttuurireiteistä. Hansa -kulttuurireitti perustuu Die Hanse – Uuden Ajan Hansaliitto kaupunkiverkoston, joka elvytettiin kaupunkien välisenä verkostona jo vuonna 1980. Täten Hansa-kulttuurireittitoiminta on osa Hansaliiton toimintaa. Liitto vaalii historiallisten Hansa-kaupunkien yhteistyötä ja jatkaa historiallisen Hansaliiton perinteitä järjestämällä Hansapäivät vuosittain yhdessä jäsenkaupungissa.

Helsingin kaupunginmuseo on ollut mukana Art nouveau -tutkimusreittiverkostossa. Lisäksi reittiyhdistyksiin toivottaisiin mukaan suomalaisia jäseniä.

Pyhän Olavin reitti

Pyhän Olavin kulttuurireitti perustuu keskiaikaisiin reitteihin ja pyhiinvaellustraditioihin Nidarosin tuomikirkkoon nykyisessä Trondheimissa. Pyhään Olaviin liittyviä kohteita on maassamme useita, kulttiin liittyvä kansanperinne on rikasta, kirjallisia lähteitä ja historiallisia esineitä on talletettuna. Lisäksi Suomessa on aihepiirin asiantuntemusta sekä tärkeimpänä edellytyksenä aktiivisia paikallisia toimijoita. Historiallisten lähteiden pohjalta voidaan kuitenkin varmuudella osoittaa ainoastaan, että Pyhä Olavi on purjehtinut ohi

Suomen. Täten Pyhän Olavin reitti voisi täällä toimia keskiajan elämäntavan ja kulttuuristen virtausten ilmentäjänä, ja kuvata katolisen uskon ja vallan leviämistä Suomeen²⁹.

Pyhään Olaviin liittyy myös Suomessa ajankohtaista toimintaa. Esimerkiksi Nauvossa on pidetty Olavi-päivät, Olavi-markkinat, keskiaikamusiikkitapahtuma ja ”keskiaika-katuteatteri”. Sastamalan alueella, keskiaikaisen sisävesireitin varrella, asuvat toimijat ovat olleet kehittämässä keskiaikaisia reittejä, maisemaa ja traditioita hyödyntäviä tapahtumia ja verkostoja. Vuosittaiset Sastamalan Gregoriana – Wanhän Musiikin Päivät luovat mahdollisuuden kokea alueen keskiaikaisten kirkkojen akustiikkaa ja tunnelmaa. Korkeatasoinen tapahtuma on kerännyt asiantuntevan toimijajoukon ja laajan yleisön:

Euroopan neuvoston Pyhän Olavin reitti johdetaan Norjasta, ja reittiyhdistyksen hallitukseen kuuluu kaksi jäsentä kustakin kansallisesta reittiyhdistyksestä, Norjan, Tanskan ja Ruotsin kansallisista yhdistyksistä kaksi edustajaa. Kunkin kansallisen yhdistyksen vastuulla on sertifiointin edellyttämän laatutason ylläpitäminen reitillä kansallisesti. Yhdistyksen hallitus hyväksyy uudet jäsenet ja reittiosuudet Pyhän Olavin reittiin. .

Pyhän Olavin reittiyhdistys on kiinnostunut reitin laajentamisesta Suomeen. Reittivetäjien ohjeistuksen mukaan reitin organisoitumisessa on tärkeää saada toimintaan mukaan mahdollisimman kattavasti alueorganisaatioita, kuntia, seurakuntia ja paikallisia yrittäjiä reitistöön kuuluvilta alueilta. Osallistaminen lähtee liikkeelle perustamalla reittiosuuksille aktiivisten toimijoiden muodostamia paikallisyhdistyksiä. Niistä muodostuu alueyhdistyksiä esim. maakuntien tasoilla. Näistä sitten kootaan kansallinen yhdistys.

Suomessa syksyllä 2016 aloittaneen, kolmivuotisen ”St Olav Waterways”-hankkeen tavoitteena on kerätä tietoja ja perustaa niin kutsuttu Pyhän Olavin pyhiinvaellusreitti Turusta saariston kautta Ahvenanmaalle ja sieltä edelleen Hudiksvalliin Ruotsiin. Reitti suunnitellaan niin, että se liittyy Ruotsin ja Norjan Pyhän Olavin reitteihin³⁰. Hankkeessa kerätään yhteen Olavin tien historiaa. Pyhiinvaeltajia ja kävelijöitä varten tehdään laajat nettisivut, joissa kerrotaan noin 500 km pitkän reitin historiallisista kohteista.

Turun yliopisto on ollut kiinnostunut valmistelemaan vastaavanlaisen reittihankkeen sisämaahan. Tavoitteena on yhdistää Suomen osuuteen Pyhän Olavin kulttuurireitistä mukaan järwiseutujen Pyhän Olavin kirkot, Uotinpäivät, Olavinlinnan ym. Pyhään Olaviin liittyvät perinteet.

29 Lähteenä Jyrki Knuutilan ja Markus Hiekkasen haastattelut sekä Jyrki Knuutila (2010). Soturi, kuningas, pyhimys Pyhän Olavin kltti osan kristillistymistä Suomessa 1200-luvun alkupuolelta 1500-luvun puoliväliin. Suomen kirkkohistoriallinen seura ja Markus Hiekkanen (2003). Suomen kivikirkot keskiajalla.

30 Hanke on Central-Baltic ohjelman rahoittama, ja sen hankevetäjänä on Åbo Akademi, Centret för livslångt lärande. Hankekumppaneina ovat muun muassa Paraisten kaupunki ja Novia ammattikorkeakoulu. Varsinais-Suomen liitto on mukana osa-rahoittajana.

Muiden keskiaikaisten pyhiinvaellusreittien laajentaminen

”Pyhiinvaellukset olivat keskiajan massaliike, joka yhdisti eri sosiaaliryhmien ihmisiä ja kansallisuksia eri puolilta Eurooppaa”, ne ”...vaikuttivat tieverkostoon, alueiden varallisuuteen ja elinkeinoihin ja kirkkojen arkkitehtuuriin.”³¹

Maamme harvat keskiaikaiset yhdystiet, maakuntien väliset maantiet ja hieman lukuisammat kirkkoja yhdistävät vesireitit, ovat oletettavasti toimineet pyhiinvaellusreitteinä. Myös täällä vaellukset suuntautuivat eri pyhimysten haudoille ja pyhien reliikkien luo. Kirkot tai kappelit olivat joko välietappeja tai määränpäitä pyhiinvaelluksille.

Santiago de Compostela Pilgrim Routes -reittiyhdistys etsii suomalaisia jäseniä mukaan toimintaansa. Esimerkiksi Hämeen Härkätietä tai sen osia olisi mahdollista kehittää osana Compostelan pyhiinvaellusreittiä hyödyntäen toimintamallina käynnistynyttä Pyhän Olavin reitin laajennusta Suomeen³².

Euroopan neuvoston kulttuurireittien verkkosivujen mukaan Pyhän Martin kiertomatkat ulottuvat Suomeen. Centre Culturel Européen Sain Martin de Tours -reittiyhdistyksen edustaja ilmoitti tämän perustavan siihen, että Suomessa on neljä Pyhälle Martille omistettua kirkkoa.³³ Reittiyhdistyksen jäsenistö muodostuu Pyhän Martin kulttuurikeskuksista eri puolilla katolista Eurooppaa. Sen keskus on Ranskassa ja reitin virallinen kieli on ranska. Näiden kulttuurikeskusten tavoitteina on tutkia Pyhän Martin aineellista ja henkistä perintöä sekä tukea marraskuussa Martinpäivänä Pyhän Martin muistoksi järjestettyjä juhlia ja tapahtumia.

Euroopan merkittävät hautausmaat -reitti

Euroopan hautausmaiden kulttuurireittiyhdistyksen jäsenyysehtona on että kyseinen hautausmaa on saanut ”merkittävän hautausmaan” arvon Euroopan merkittävien hautausmaiden yhdistys ASCE:ltä (Association of Significant Cemeteries in Europe). Tosin sanoen, ”hautausmaan edustajan” tulisi liittyä ko. yhdistykseen ja ehdottaa hautausmaalleen tätä statusta.³⁴

31 Katajala-Peltomaa, Sari, Krötzel, Christian, Meriluoto-Jaakkola, Marjo, toim. (2014). Suomalaisten pyhiinvaellukset keskiajalla Kun maailma aukeni, Suomalaisen kirjallisuuden seura.

32 Heikkilä, Tuomas & Lehmijoki-Gardner Maiju (2002). Keskiajan kirkko Uskonelämän muotoja läntisessä kristikunnassa, Tietolipas 185 Suomen kirjallisuuden seura.

33 Pyhästä Martista tuli keskiajalla Raison suojeluspyhimys. Raison kirkko on yksi vanhimmista harmaakivikirkkoistamme. Kansallismuseossa säilytetään kirkosta peräisin olevia Pyhää Marttia kuvaavia puuveistosta ja lasimaalausta. Marttilan kunta on nimetty Pyhän Martin mukaan. Marttilan Pyhän Martin kirkko sijaitsee Mäntsälän kylässä Paimionjoen rannalla. Nykyinen kirkko on 1700-luvulta, mutta vanhempi sen krusifikseista on ajoitettu 1350-luvulle ja nuorempi 1500-luvulle. Vantaalla sijaitseva Myyrmäen kirkko sisältää 40 hengen Pyhän Martin kappelin. Kirkko (1984) on arkkitehti Juha Leiviskän suunnittelema, ja siellä vierailee nykyarkkitehtuurista kiinnostuneita matkailijoita. Ahvenanmaalla on vuonna 1969 valmistunut kirkkorakennus Maarianhaminan pohjoisosassa, Hindersbölen kaupunginosassa.

34 Nyt näinä edustajina eli jäseninä on kuntia ja kaupungeja tai hautausmaihin liittyviä yhdistyksiä, esimerkiksi ”Administration City of Stockholm” (kohteena Skogskyrkogården, joka on myös maailmanperintökohde), ”Cemeteries Administration of Oslo”, ”Copenhagen Cemeteries”, ”Friends of the Bornstedt Cemetery”, ”Stiftung Historische Kirchhöfe und Friedhöfe Berlin”,

ASCE:n konferensseihin osallistuneen suomalaisen tutkijan mukaan myös muutama suomalainen hautausmaa on pohtinut yhdistykseen liittymistä³⁵. Suomessa onkin useita vaikuttavia hautausmaita, jotka sijaitsevat luonnonkauniilla paikoilla kertoen niin paikallista, kansallista kuin eurooppalaista historiaa. Niissä on taiteellisesti korkeatasoisia muistomerkkejä³⁶.

Reittikonseptin hyödyntäminen kansallisessa kulttuurimatkailussa

Matkailun edistäminen on Euroopan neuvoston reittitoiminnassa vahvistuva toiminta-alue. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että kulttuurimatkailu ja kulttuurin kestävä kehittäminen edistävät

- paikallisen, alueellisen, kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin vahvistumista
- vuoropuhelua kaupunkien ja maaseudun välillä, Euroopan eteläisten, pohjoisten, itäisten ja läntisten alueiden välillä sekä kehittyneiden ja heikossa asemassa olevien alueiden välillä
- vuoropuhelua ja ymmärrystä enemmistö- ja vähemmistökulttuurien sekä alkuperäiskansojen ja maahanmuuttajien välillä
- yhteistyötä Euroopan ja muiden maanosien välillä hyödyntämällä alueiden välisiä erityissuhteita
- kulttuuriperinnön suojelua osana alueiden kestävästä kehityksestä sekä monipuolisen ja tasokkaan matkailutoiminnan kehittämiseksi
- kumppanuuksien luomista julkisten ja yksityisten matkailuorganisaatioiden kanssa, jotta voidaan kehittää matkailutuotteita ja -työkaluja kaikille potentiaalisille kohderyhmille.

Suomen kulttuurimatkailun määritelmä antaa suuntaa kulttuurimatkailun kehittämiselle. Siinä on otettu lähtökohdaksi kulttuurin laaja-alaisuus. Määritelmä painottaa kulttuurimatkailun sosiaalista merkitystä, oppimiskokemusta sekä kestävästä ja paikallista kulttuuria arvostavaa matkailua. Täten se on pitkälti yhteneväinen Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan tavoitteiden kanssa.

³⁵ "Estonian Heritage Society", "Friends of English Cemetery" ja "Museums of Lecco". ASCE jäsenyyden ja statuksen hakemisesta löytyy yhdistyksen sivustolta selkeät ohjeet. <https://cemeteriesroute.eu/about-cemeteries-route/become-a-member.aspx>

³⁶ Vuoden 2014 ASCEn Barcelonan konferenssissa taidehistorian tutkija, konservaattori Sari Leukumaavaara piti esitelmän "Beyond the death: Remembrance, Memory and Heritage", jossa kerrottiin Suomen kulttuurirahaston hautausmaa-hankkeesta tehdystä opaskirjasta "Miten hoidan hautamuistomerkkiä".

³⁶ Museoviraston "Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt" -luettelosta löytyy lähes 200 hautausmaata. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_list.aspx

”Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille ja tarjotaan niitä liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuurisiin voimavaroihin, oppia niistä ja osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisen identiteetin rakentumista sekä oman ja muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.” Lähde: Suomen matkailustrategia vuoteen 2020. KTM/Julkaisuja 21/2006

Suomessa on selkeitä kulttuuritarjonnan vahvuuksia, kiinnostavaa taidetta ja laadukasta rakennettua ympäristöä. Kulttuurimatkailun voimavaroihin sisältyvät historia, kulttuurimaisemat, rakennettu ympäristö, arkeologiset kohteet, museot, esittävä taide, visuaalinen taide, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, tavat, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, taiteessa, teknologiassa ja elinkeinoissa. Kansallisessa kulttuurimatkailun määritelmässä tukeudutaan myös kansalaisten arvoihin ja osaamiseen.

Kulttuurireittitoiminta kansallisten linjausten toteuttajana

Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen tarvitsee monialaista panostusta kulttuuristen vahvuuksien tunnistamiseen ja hyödyntämiseen matkailutarjonnassa. Kulttuurimatkailun toimijatasen vahva kiinnostus on luonnollisesti ensisijaista, mutta ideaali olisi, jos tämä innostus voisi tukeutua kulttuuri, matkailu- ja muiden alojen politiikan linjauksiin pysyvien rakenteiden rohkaisemana keräten siten voimavaroja pitkäjänteiseen toimintaan. Tällaisia tukirakenteita sisällön tuottamiseen ovat taide- ja kulttuurialan, kulttuuriperinnön ja -ympäristön toimijakenttä ja -rakenteet sekä toistuvat taide- ja kulttuuritapahtumat ja -festivaalit.

Euroopan neuvoston kulttuurireitin laaja-alaista konseptia kansallisesti työstämällä voimme rakentaa matkailullista kuvastoa elämäntapamme osaamisalueisiin ja erityispiirteisiin, ja niiden avulla liittää yhteen useita erilaisia vetovoimatekijöitä ja toimijoita. Reittien sisällöt kasvavat aina laajasta kulttuurikäsitteestä etsien yhteisiä nimittäjiä niin historiasta, maisemasta, maantieteestä, ja sisällyttävät viitekehykseensä yhteiskunnallista kehitystä, elinkeinoja, elämäntapaa ja paikallista dynamiikkaa.

Kulttuurireittien rakentamiseen tarvittava laajapohjainen yhteistyö moninkertaistaa toimijoiden mahdollisuuksia kehittyä ja omaksua uutta. Esimerkiksi voidaan ottaa merellisen saariston matkailun kehittäminen, jonka VisitFinland on määritellyt 2015 Suomen matkailun yhdeksi kärkihankkeeksi³⁷. Tähän kehittämistyöhön saataisiin matkailijoita kiinnostavaa tarinallista juonnetta samoin kuin historiallista syvyyttä ja välineitä maiseman tulkintaan ja

37 <http://www.visitfinland.fi/tuoteteemat/merellinen-saaristo/>

lukemiseen, aineettoman kulttuuriperinnön tunnistamiseen ja tapahtumien järjestämiseen huomioiden että vesireitit ovat Suomen esihistorian ja asuttamisen väylästä ja elinehto, ja siitä pitäen vaiheikkaan toiminnan näyttämö.

Useissa kansallisissa strategioissa, suunnitelmissa ja ohjelmissa on otettu huomioon edellä esitetyt kansainväliset linjaukset. Kulttuuriympäristöstrategiassa ilmaistaan vahvasti kansalaisyhteiskunnan merkitys ja kansalaisten toiminnan tärkeys kulttuuriympäristön hyväksi tehtävässä työssä. Näin strategia³⁸ ja sitä koskeva toimeenpanosuunnitelma 2014–2020³⁹ jatkavat maisemaa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (Firenzen sopimus) ja Faron sopimuksen tavoitteita. Strategiset valinnat korostavat kulttuuriympäristön yhteiskunnallisia merkityksiä huomioiden alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan matkailun kehittämisen:

”Kulttuuriympäristö on identiteettiä vahvistava, kansallinen, alueellinen ja paikallinen voimavara. Hyvä kulttuuriympäristö tukee asukkaiden viihtyvyyttä, uusien elinkeinojen syntymistä ja vanhojen kehittymistä sekä alueiden omiin vahvuuksiin perustuvaa kehittämistä, esimerkiksi matkailua.”

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelman yksi toimenpiteistä on kulttuuriympäristön vaalimisen integroiminen kattavasti maakunta- ja paikallistason kehittämiseen, mikä toteutettaisiin mm. siten, että

”Maakuntien ja kuntien toiminnan suunnittelussa ja muiden yhdyskunta- ja aluekehittämiseen osallistuvien tahojen toiminnassa hyödynnetään alueen ja paikkakunnan kulttuuriympäristön vahvuuksia hyvinvointia ja näkyvyyttä vahvistavana tekijänä. Kulttuuriympäristöstä luodaan brändejä.”

Taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaohjelmassa on nostettu esiin että tapahtumilla voi olla potentiaalia kun mietitään kansallisista intresseistä nousevia reittiteemoja Euroopan neuvoston kulttuurireittikehyksissä. Festivaalit ja kulttuuritapahtumat ovat ehdottomasti vahva ja kiinnostava osa kansallista kulttuuritarjontaa, ja tärkeä ulottuvuus kulttuuriin perustavassa alueiden kehittämisessä.⁴⁰

Kansallinen maailmanperintöstrategia 2025 korostaa myös paikallisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyötä kohteissa sekä kohteiden hyödyntämistä voimavarana esimerkiksi mat-

38 Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014. Kansallinen ympäristöstrategia 2014–2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ympäristöministeriö.

39 Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana. Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014–2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ympäristöministeriö. Helsinki 2015.

40 Taide- ja kulttuurifestivaalit vahvistuva kulttuurinen voimavara. Esitys toimintaohjelmaksi vuosille 2017–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:42.

kailussa. Maailmanperintöstrategian toimeenpanosuunnitelman mukaan tarkoitus on laatia suomalaisten maailmanperintökohteiden yhteinen kestävä kehityksen matkailustrategia⁴¹. Kohdekohtaisia kestävä matkailun strategioita voidaan käyttää esimerkkinä paikalliseen kulttuurireitti- ja kulttuurimatkailutoimintaan.

Myös pysyvissä hallintorakenteissa näyttäisi lähtökohtaisesti olevan valmiuksia kulttuuri-matkailun kumppanuuksille ja tuelle. Museovirasto vastaa aineellisen kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta ja Metsähallitus valtion maa- ja vesialueista. Trafi hallinnoi kansallisia matkailuteitä. Maakunnallisella tasolla kulttuurimatkailun tukipisteitä ovat maakuntien viranomaiset. Niiden johdolla tehdään strategista valmistelutyötä, ohjelmia ja rahoituspäätöksiä. Taiteen edistämiskeskuksen aluetoimipisteissä on tietoa alueellisista asiantuntijoista ja kohteista. Maakuntamuseoissa ja aluetaidemuseoissa on asiantuntemusta koko maakunnan kulttuuriperinnöstä ja taiteesta. Kuntien kulttuuri- ja matkailuorganisaatioissa on kattava tietämys oman kenttensä toimijoista ja voimavaroista. Valtionosuuksilla rahoitettujen kulttuuritoimijoiden kenttä luo palveluverkoston, jonka kanssa tulisi tehdä yhteistyötä kulttuurireittien kehittämisessä. Valtaosassa Suomen kuntia sijaitsee yksi tai useampi taiteen ja / tai matkailun perusopetuksen pää- tai sivupiste luoden paikallisia osaamiskeskittymiä.

Paikallisyhdistysten muodostama kolmas sektori on keskeinen osaamisen voimavara. Suomea on kuvattu ”kulttuuritapahtumien ja festivaalien maana”.⁴² Maassamme on myös lähes tuhat paikallismuseota, joista vastaavat lähinnä vapaaehtoisvoimin toimivat yhdistykset. Museot, kulttuuri- ja taidetapahtumat ovat tärkeitä alueen imagon kehittäjiä ja niillä on aluetaloudellista merkitystä. Täydentävät pop-up rakenteet voivat paikata puuttuviksi havaittuja osioita, tai monipuolistaa tarjontaa. Luovien alojen osaaminen on olennainen edellytys kulttuurimatkailun kehittämiselle ja kansainvälistymiselle.

Teemasta toiminnan kokoava taso

Kulttuurireitin teema rakennetaan kulttuuristen sisältöjen ympärille ja paikallisiin resursseihin tukeutuen. Toimintakehyksenä on monialainen verkostoituminen, jossa tavoitellaan myös alueellista ja taloudellista kehitystä. Toiminnan painopisteiden luominen liittyy vahvasti paikallisten resurssien tunnistamiseen ja tulisi johtaa verkostoitumiseen. Tähän liittyy myös yhteisten tavoitteiden määrittäminen ja kumppanuuksien solmiminen yhtäältä julkista rahoitusta saavien, pysyvien laitosten ja rakenteiden kanssa ja toisaalta soveltuvien

41 Yhteistä perintöämme vaalien. Kansallisen maailmanperintöstrategian toimeenpanosuunnitelma vuoteen 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:43.

42 Herranen, Kaisa & Karttunen, Sari (2016). Festivaalien ja tapahtumien edistäminen valtion kulttuuripolitiikassa, Cuporen verkkojulkaisu 35.

paikallisten yrittäjien kanssa. Tässä toiminnassa olisi otollista testata kulttuurin ja matkailun jakamistaloutta ja muita uudentyyppisiä työllistämiskeinoja⁴³.

Visit Finlandin kansallisessa kulttuurimatkailun kehittämisstrategiassa kansainvälisille markkinoille 2014–2018 temaattisiksi painopisteiksi on valittu:

- suomalainen elämäntapa ja ns. paikan tuntu
- ruoka
- luovan talouden sektorit, esim. peliala, elokuva ja musiikki
- design ja arkkitehtuuri.

Design ja arkkitehtuuri -teema soveltuisi kulttuurireitiksikin ja se mahdollistaisi niin Suomen maakuvan kuin pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuuristen vahvuuksien kiinnostavan esittämisen. Maassamme on vahvoja arkkitehtuurin ja muotoilun toiminta- ja osaamisverkostoja, mutta teeman työstämiseen tarvittaisiin sisältöosaamisen lisäksi monialaista lähestymistapaa. Elinkeino-, kulttuuri- ja matkailuosajia, kuntia sekä paikallisyhdistyksiä tulisi liittää silloin osaksi osaamisverkostoja ja hyötyjiä. Maassamme on lukuisia yrityksiä, jotka nojaavat arkkitehtuurin ja designin laatuun. Heidän mukaansa saamisensa reittitoiminnan kumppaneiksi vahvistaisi reitin elinkelpoisuutta. Heidän tulisi päästä vaikuttamaan jo teemalliseen työstämiseen ja reitin toimintatapojen suunnitteluun.

Pelkästään Alvar Aalto-teemainen yhteistyö koskettaisi useista kuntia ja alueita, toimijoita ja yrityksiä, ja verkostoitumista siihen suuntaan on jo käynnissä. Euroopan neuvoston kulttuurireitin teeman tulisi omata kuitenkin, paitsi kansainvälinen ulottuvuus, myös huomattavasti laajempi liimapinta yhteisiin toimiin ja verkostoitumisiin. Teeman työstämistä voisi suunnata esimerkiksi arkkitehtuurin ja muotoilun rooliin osana demokratian jalkautumista kansalaisten arkeen. Vaikka uuden reitin luominen on kentältä ohjautuvaa hakemista ja rahoituksen hakua myöten, se vaatii kuitenkin pitkäaikaista sitoutumista sekä todellisen vetovoiman ja reitin menestystekijöiden tarkkaa arviointia sekä reittitoimijoiden keskuudessa että yhteistoiminnassa relevanttien EPA-jäsenmaiden että EPA-sihteeristön kanssa.

Visit Finlandin matkailun tuotekehitystoiminnan neljä strategista teemaa ovat hyvinvointi, kulttuuri, kesä ja talvi. Teemojen kehittämisstrategiat painottavat kestävästä kehitystä, laadukkuutta, osallistamista, elämyksellisyyttä, tarinallisuutta ja aitoutta. Nämä näkökulmat soveltuisivat reittitoiminnankin kulttuurisen kestävyysarviointiin.

---

43 Vrt. HS (23.12.2016). Maria Hakkaraisen ja Petra Paloniemen Vieraskynä -kirjoitus ”Matkailun jakamistalous tarvitsee yhteiset säännöt”.

Monialaiset painopisteet ja verkostoituminen

Kansalliset kulttuurin ja matkailun toimijakentät ovat moninaisia – mutta usein erillisiä. Kun matkailun kansalliset alueorganisaatiot arvioivat kulttuurin ja matkailun vuorovaikutusta sekä alueiden vahvuuksia ja kehittämistarpeita, kävi ilmi, että alueilla on runsaasti omaleimaisia kulttuuriresursseja mutta niiden tuotteistaminen on kesken. Tarvitaan pysyvää verkostoitumista, jotta tuotteista tulisi matkailijan kannalta sisällöllisesti houkuttelevia⁴⁴. Tarvittaisiin myös kokoavia tarinoita – temaattista työskentelyä – joka avustaa matkailijoita tekemään löytöjä ja saamaan elämyksiä.

Euroopan neuvoston kulttuurireittien laaja-alaisen lähestymistavan avulla Suomen matkailutiet ja monet alueelliset matkailun kehittämistoimet voisivat pyrkiä vahvistamaan vetovoimaisuuttaan ja tunnistettavuuttaan. Suomessa on kymmenen virallista matkailutietä, joiden toimintaa ja ankkurointia paikalliseen kehitykseen voitaisiin vahvistaa näillä toimin. Kansalliset matkailutiet, Hämeen Härkätie, Kuninkaantie, Pohjanlahden rantatie, Revontulentie, Saariston rengastie, Sininen tie, Taikayöntie, Tervantie, Via Karelia ja Vihreän Kullan kulttuuritie, on määritelty ja viitoitettu yksiselitteisesti tieverkostoon, mutta niiden kulttuurinen sisältö, temaattinen tarina, on usein, ainakin ulkopuolisen matkailijan kannalta, heikommin tunnistettavissa⁴⁵.

Vastikään tehdyssä matkailualan opinnäytetyössä todettiin heikosti toimivilla matkailuteilla taustaorganisaation puuttuminen yhteiseksi ongelmaksi. Suosituksena esitetään paikalliseen osaamiseen sitoutuvan toimijaverkoston kerääminen temaattisen työstimisen kautta ja tämän strukturointia matkailutien taustaorganisaatioksi⁴⁶.

44 Lehtimäki, Marianne (2013). Kulttuurista särmää matkailun kehittämiseen. Culture Finland & opetus- ja kulttuuriministeriö

45 Niiden lisäksi matkailullisesti merkittäviksi reiteiksi luetaan Barentsintie, Eurovelo 13, E75 Lapland, Kansallisväylä, Länsi-Kymen kulttuuritie sekä Sodan ja rauhan tie. Linnasta linnaan on verkostomainen kulttuurireitti Kaakkois-Suomen ja Venäjän välillä.

46 Hänninen, Jonna (2016). Suomen matkailureittien toiminnan jatkuvuus, JAMK opinnäytetyö.

Suomen mahdollinen EPA-jäsenyys

Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimintaa pidetään onnistuneena etenkin syrjässä olevien alueiden ja kulttuurimatkailun kehittämisessä. Kulttuurireittejä koskevan EPA-sopimuksen toimeenpanoon sekä kulttuurireittien kehittämiseen ja toteuttamiseen liittyy kansainvälinen monialainen, osaava ja asiantunteva toimijaverkosto. Reiteille kehitetään, ja reitit itse panostavat toimivia arviointi- ja seurantamalleja. Näin EPA-sopimuksen mukainen toiminta luo tukirakenteita jatkuvaan kehitystyöhön.

Yhteistyömuodot Euroopan unionin ja muiden kansainvälisten rakenteiden kanssa edesauttavat kehitystyön rahoitusta. Euroopan komission näkökulmasta EPA-sopimuksen mukainen toiminta takaa kulttuurireittien toimien laatua. Toiminnalla on laaja osallistujakenttä ja kontaktipinta paikallistasosta kansainvälisiin asiantuntijaorganisaatioihin ja -verkostoihin sekä valtioiden kulttuuri- ja matkailusektoreiden edustajiin. Tässä Euroopan neuvostolle kulttuurireittien lähtökohta on kulttuuri, kulttuuriperintö, nuoriso ja kasvatus; se miten kulttuurireittien avulla voidaan vaalia ja toteuttaa Euroopan neuvoston arvoja demokratiasta, oikeusvaltion periaatteiden noudattamisesta sekä ihmisoikeuksista ja sosiaalisesta kehityksestä. Matkailu edesauttaa kasvattamaan reittien näkyvyyttä ja taloudellista merkitystä. Euroopan unioni saa Euroopan neuvoston reittitoiminnan kautta kanavan panostaa matkailualan tavoitteisiinsa sekä samalla vahvistaa matkailun laatua Euroopan neuvoston kulttuurireiteillä. Näin kulttuurireittien kehitystyö on strategista, jatkuvaa, kansainvälistä, monialaista ja siihen suunnataan eurooppalaista rahoitusta.

Kulttuurireittien käsikirja kannustaa liittymään EPA-sopimukseen korostamalla jäsenmaan veloitetta työskennellä myös kulttuurin ja matkailun keinoin aluekehityksen, vastuullisen yhteistyön ja viime kädessä demokratian vahvistamiseksi:

"Liittymällä EPA-sopimuksen jäseniksi maa osoittaa poliittista kannatusta kansallisille, alueellisille ja paikallisille kulttuuri- ja matkailupolitiikan aloitteille, jotka pyrkivät hyödyntämään ympärivuotisesti paikallisia kulttuurisia resursseja aluekehityksensä ja matkailutarjonnassa."

*"Sopimus" rohkaisee parantamaan suhteita hallinnon kaikkien tason, ruohonjuuritason paikallisten aloitteiden ja kestävien, eettisten ja korkeatasoisten matkailutoimijoiden välille, jonka pitäisi johtaa myönteisiin tuloksiin kansallisella sosiokulttuurisella ja taloudellisilla tasoilla, ja myös suhteessa laajakantoisimpiin demokratian ja rauhanomaisen kulttuurienvälisen vuoropuhelun kysymyksiin"*⁴⁷

Kulttuurireittejä koskevan EPA-sopimuksen jäsenmaaksi liittyminen tarjoaa alustan yllä oleviin, yhteiskunnallisen tason tavoitteiden työstämiseen niin eurooppalaisella kuin kansallisella tasolla.

EPA-jäsenmaille yhteistyö:

- tukee Euroopan neuvoston kulttuuriyhteistyöohjelmaa ja edistää eurooppalaista kulttuuriperintöä
- kehittää strategisella yhteistyöllä eurooppalaisten toimielimien ja hallitusten kanssa lisäresursseja kulttuurireittitoimintaan
- lisää käytettävissä olevia resursseja, jotta voitaisiin tarjota intensiivisempää ja kokonaisvaltaisempaa koulutusta ja asiantuntijatukea EPA-sopimuksen kulttuurireittien kehittämisen, kestävyys- ja edistämiseen, ja kasvattavat siten niiden näkyvyyttä ja sosiaalista, kulttuurista ja taloudellista vaikutusta
- vakiinnuttaa kulttuurireittien laatuksiteerit ja valvovat niiden hankkeiden ja palvelujen laatua
- luo jäsennellyt suhteet kulttuurireittitoimijoiden ja julkisten viranomaisten välille tuottamaan sysäyksen kansallisten tukijärjestelmien kehittämiseen
- kytkee yksittäiset kulttuurireitit Euroopan tasoiseen yleiseen kulttuuri- ja matkailustrategiaan rohkaistakseen niitä ja parantaakseen niiden näkyvyyttä
- tarjoaa Euroopan tasolla yhteydet kulttuuriperinnön ja matkailun laaja-alaisen ammatillisten järjestöjen kanssa
- mahdollistaa muiden maiden osallistumisen kumppaneina, siten laajentaen Euroopan matkailun näkymiä ja lisäten uuden ulottuvuuden eurooppalaiseen kulttuuriyhteistyöhön.⁴⁸

Näiden asioiden välittäminen kansalliseen toimintaan merkitsee osaamispohjan kasvua ja uusien tukiverkostojen luomista, mutta myös velvoitetta ohjata tähän työhön tarvittavia resursseja.

⁴⁷ Council of Europe (2015). CULTURAL ROUTES MANAGEMENT: from theory to practice. Step-by-step guide to the Council of Europe Cultural Routes.

⁴⁸ Ks. ed.

EPA-jäsenmaa voi kytkeä kulttuurireittitoimintaa monelta osin kansalliseen toimintaan. Tämä näyttää tukevan myös Suomen kansallisella tasolla asettamia kulttuuripolitiikan tavoitteita vahvistaa kulttuurin perustaa ja luovan työn edellytyksiä sekä lisätä osallistumista ja osallisuutta kulttuuriin. Kulttuurireittitoiminnalla voidaan tukea erityisesti kulttuurimatkailuun sekä kulttuuriperinnön ja -ympäristön vaalimiseen liittyviä tavoitteitamme, kuten myös opiskelija- ja nuorisovaihtoa. Parhaimmillaan toiminta voi tuoda lisäarvoa myös oppilaitosten kansainväliselle yhteistyölle.

Mitä Suomi voisi tarjota EPA-sopimuksen toteuttamiseen?

Euroopan neuvoston kulttuurireitit yhdistävät paikallisia voimavaroja yli rajojen kuvaamaan eurooppalaisittain merkittävään teemaa, joka manifestoi yhteisiä demokraattisia arvoja. Koska Pohjois- ja Itä-Eurooppa eivät ole olleet mukana aktiivisesti kulttuurireittitoiminnassa, niiden kulttuuristen sisältöjen näkyvyyskin on heikkoa. Tämä tilanne on kuitenkin tiedostettu niin Euroopan neuvostossa kuin EPA-sopimuksen jäsenmaissa ja Euroopan unionissa.

Euroopan neuvoston kulttuurireittien teemat tulevat päivittymään uusien jäsenmaiden aktivoitumisen myötä. Uusien alueiden näkyminen Euroopan neuvoston kulttuurireiteissä lisää reittien kulttuurista kirjoa ja samalla koko toiminnan uskottavuutta. Tässä myös Suomella ja suomalaisilla kulttuurisilla sisällöillä, painotuksilla ja toimijoilla olisi tarjottavaa muulle Euroopalle. Jos Euroopan neuvoston kulttuurireittien halutaan kuvastavan kattavasti eurooppalaisittain merkittävää kulttuuria, niin mukaan tarvitaan pohjoista ja arktista elämäntapaa sekä sen kulttuurista perintöä ja osaamista esitteleviä teemoja. Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimintaan liitettyinä nämä teemat nivottaisiin osaksi eurooppalaista kertomusta.

Kansallisessa Faron sopimuksen taustaselvityshankkeen ”Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö” – kysely nosti esille kansalaisten näkökulmia:

”Suomi on kulttuuriperinnön aarreaikka rikkaiden aineistojen, kulttuuriperinnölle rakentuvan kansallisen historian ja pitkälle kehittyneen asiantuntemuksen ja tutkimustiedon kautta. Tämä on kansainvälinen voimavara, jota pitäisi sellaisena myös tukea ja voimistaa – ja mainostaa.”⁴⁹

Esimerkiksi moderni arkkitehtuuri on se teema, jonka avaamista ja tunnetuksi tekemistä odotetaan Suomelta niin asiantuntijoiden kuin matkailijoidenkin taholta.

49 Salmela, Ulla & Matikka, Hannu & Latvala, Pauliina & Kauppi, Petja, toim. (2015). Kohti kestäväää kulttuuriperintötyötä. Taustaselvitys Faron yleissopimuksen voimaansaattamiseksi Suomessa. Museovirasto & Suomen Kotiseutuliitto & Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Itämeren alue tarjoaa monia luontevia aiheita kulttuurireittien kehittämiseen. Itämeri on lähes sisämeri, ja on muodostanut yhtenäisen kulttuurisen alueen samalla tapaa kuin Välimeri tai Mustameri. Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) alaisessa kulttuuriperintöalan yhteistyöverkostossa on perustettu asiantuntijatyöryhmiä muun muassa vedenalaisen ja rannikkojen kulttuuriperinnön sekä 1900-luvun rakennusperinnön ympärille. Yhteistyö on nostanut esille kuinka kulttuuriperinnön alueellinen tarkastelu kulttuurisia sisältöjä ja luo uusia mahdollisuuksia kulttuuristen resurssien hyödyntämiseen. Muun muassa Itämeren vedenalainen kulttuuriperintö on rikkaudessaan ja kattavuudessaan maailmanlaajuisestikin ainutlaatuista. Alueella on runsaasti potentiaalia yhteisiin aloitteisiin.

Pohjois-Euroopan monipuolisen metsäkulttuurin ja -osaamisen teemoittaminen kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin ja verkostotyöhön mahdollistaisi kiinnostavia kumppanuuksia Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa – vertailukohteena voi pitää miten Hollannissa on työstetty Water Heritage -teemaa.⁵⁰ ”Metsän reitti” voisi liittää metsäluontoa, -osaamista ja -kulttuuria, puun kulttuuria ja puista kulttuuria, elinkeinoja ja elämäntapaa kiinnostavalla ja yhteen kokoavalla tavalla.

Pohjois-Euroopan toimijoiden osallistuminen EPA-sopimuksen toteuttamiseen niin jäsenmaiden kuin reittitoimijoidenkin tasolla, reittien tutkimus- ja kehitystyössä ja kenties myös EPA-sopimuksen sihteeristössä loisi oppimisprosesseja moneen suuntaan.

---

50 Ks. <http://www.iwha.net>

Selvityksen suositus

”Euroopan neuvoston kulttuurireitit ovat Euroopan kulttuurimatkailun kehittämisen ytimessä”, todetaan Euroopan neuvoston ja Euroopan komission yhteisessä kulttuurireittien pk-yrittäjyyttä koskevassa selvityksessä. Selvityksen mukaan eurooppalaiset kulttuurireitit omaavat huomattavan potentiaalin pienyrittäjyyden synnyttämisessä, kulttuurien välisessä vuoropuhelussa ja Euroopan yhteisessä markkinoinnissa. Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhteistyötä pidetään onnistuneena etenkin syrjässä olevien alueiden kulttuurin ja kulttuurimatkailun kehittämisessä. Kulttuurireitit voivat myös voimakkaasti edistää paikallista taloutta ja yhteisöjä, koska ne toimivat kestävästi ja eettisesti rakentamalla paikallista osaamista ja markkinoimalla vähemmän tunnettuja kohteita⁵¹. Suomi voisi hyödyntää tätä osaamista liittymällä EPA-sopimukseen.

EPA-sopimuksen mukainen toiminta voimistaa toimijoiden osaamista niin jäsenmaassa kuin reittitoimijoidenkin kesken. Myös kansainvälinen verkostoituminen tuo selviä etuja. Tässä yhteydessä ei ole syytä unohtaa Euroopan neuvoston yhteistä ohjelmaa Euroopan komission kanssa.

EPA-toiminnassa kehitetään prosesseja, joissa hyödynnetään paikallisia resursseja ja rohkaistaan yhteistyötä, toimitaan läpinäkyvästi avoimissa verkostoissa ja yhdistyksissä, joihin osallistuu myös paikallisyhteisöjä. Kulttuurireittejä koskevan EPA-sopimukseen liittymisen myötä voitaisiin hyödyntää kansainvälisiä kokemuksia ja käytäntöjä tehokkaasti aluekehityksessä, kulttuuriympäristön ja -perinnön vaalimisessa sekä kulttuurimatkailun kansallisisissa kehittämistoimissa ja paikallisissa reittitoiminnassa. Jäsenmaana toimimisen yhdeksi tavoitteeksi tulisi asettaa ainakin yhden Suomesta käsin johdetun kulttuurireitin rakentamisen kansallisen intressin pohjalta.

Liittymisen tulisi edistää myös aiheeseen liittyvää tutkimusta ja verkostoitumista Euroopan kulttuurireitti-instituutin koordinoiman ”kulttuurireittien tutkimuksen yliopistojen verkos-

⁵¹ Council of Europe (2011). Study on European Cultural Routes impact on SMEs innovation, competitiveness, and clustering. Provisional edition.

ton” CRSN kanssa sekä osallistumista eri reittien asiantuntijakomiteoihin. Selvitystyön aikana on ilmennyt, että suomalaisissa yliopistoissa on sellaista kulttuuri- ja matkailutietoa koskevaa osaamista, etenkin pohjoisen Euroopan ja itä-länsi -yhteistoiminnan suhteen, joka olisi hyödyllistä kulttuurireittien tutkimuksen yliopistoverkostolle. Toiminta voisi lisätä myös suomalaisten kulttuuri- ja matkailualan opiskelijoiden työharjoittelun ja opiskelijavaihdon mahdollisuuksia.

Tehokas osallistuminen EPA-sopimuksen toteutukseen eurooppalaisella ja kansallisella tasolla vaatii sitoutumista ja resursseja. EPA-jäsenmaaksi liittyminen edellyttää aktiivisuutta sekä hallitustenvälisessä että käytännön reittiyhteistyössä, kansallisessa tiedottamisessa ja koordinaatiossa. Sopimuksen myötä sitoudutaan toteuttamaan Euroopan neuvoston arvoja kulttuurireittien avulla ja aloitteellisuuteen pohjoisten kulttuuristen voimavarojen ja osaamisen näkymiseksi Euroopan neuvoston kulttuurireiteillä.

Mikäli osittaissopimukseen liittymisen todetaan olevan liian varhaista, Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan kehittämiä keinoja voitaisiin soveltaa ja seurata kansallisesti kulttuurimatkailutoiminnan kehittämisessä. Pelkästään kulttuurireittien toimintatapojen kansallinen soveltaminen toisi uusia toimintatapoja ja potentiaalisia toimijoita kulttuurikentälle sekä aluekehityksen ja kulttuurimatkailun kehittämiseen. Kulttuurin monipuolinen tarjonta ja käyttö sekä taiteellisen ilmaisun ja luovuuden tapojen lisääminen asetettaisiin kehitystyön asialistalle. Jatkuvaan vuorovaikutteiseen alueiden kehittämiseen pyritäisiin hyödyntämällä kulttuurisia sisältöjä sekä pohjoiseen osaamiseen rakentuvia voimavaroja. Temaattisen työskentelyn, verkostoitumisen ja monialaisten kumppanuuksien avulla vahvistettaisiin työllistäviä toimia, asukkaiden osallistumista, tuettaisiin yrityskulttuuria sekä kasvatettaisiin investojien yhteisövastuuta.

Liite 1 a

Käännöksen luonnos

Päätöslauselma CM/Res(2013)66 kulttuurireittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen vahvistamisesta (EPA-sopimus)

(jonka ministerikomitea on hyväksynyt 18. päivänä joulukuuta 2013 ministerien sijaisten 1187:n kokouksen jatkoistunnossa)

Andorran, Azerbaidžanin, Bulgarian, Espanjan, Italian, Itävallan, Kreikan, Kyproksen, Liettuan, Luxemburgin, Monacon, Montenegron, Norjan, Portugalin, Ranskan, Romanian, Saksan, Serbian, Slovenian, Sveitsin, Unkarin ja Venäjän federaation ministerikomiteassa olevat edustajat

ottavat huomioon Euroopan neuvoston menestyksellisen kulttuurireittiohjelman, joka perustuu Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskeviin päätöslauselmiin CM/Res (2010) 52 ja CM/Res (2010) 53, joista on muodostunut oleellinen väline vahvistettaessa tietoisuutta yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä Euroopan kansalaisuuden perustana, keino parantaa elämisen laatua ja yhteiskunnallisen, taloudellisen ja kulttuurisen kehityksen perusta;

korostavat kulttuurireittejä yhteisiin arvoihin perustuvan eurooppalaisen kulttuurin moniarvoisuuden ja moninaisuuden eurooppalaiset rajat ylittävänä käytännön ilmentymänä sekä keinona edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua ja ymmärrystä;

toteavat tyytyväisinä, että 26 kulttuurireittiä on sertifioitu Euroopan neuvoston kulttuurireiteiksi (Council of Europe Cultural Route) ja että näitä reittejä toteuttavien verkostojen toiminta laajenee jatkuvasti ja kattaa lähes koko Euroopan mantereen ja myös sen ulkopuolisia alueita ja toteavat myös, että kulttuurireiteillä järjestetään vuosittain satoja kulttuuripahtumia, koulutusvaihtoja ja -matkoja, joihin osallistuu satojatuhansia ihmisiä sekä satoja järjestöjä ja paikallisyhteisöjä;

tunnustavat, että laajimman mahdollisen kattavuuden ja vaikuttavuuden saavuttamiseksi sekä nykyiset kulttuurireitit että lukuisat valmisteilla olevat reitit tarvitsevat nykyistä enemmän asiantuntija-apua ja -tukea;

korostavat Luxemburgissa toimivan Euroopan kulttuurireitti-instituutin (European Institute of Cultural Routes) merkittävää osuutta kerätessä ja jaettaessa tietoa ja vastattaessa kasvavaan kulttuurireittien perustamista koskevan teknisen avun kysyntään ja kiittävät Luxem-

burgin suurherttuakuntaa siitä, että se on jatkuvasti ja huomattavasti tukenut instituuttia useiden vuosien ajan;

panevat merkille, että Luxemburgin suurherttuakunta on sitoutunut edelleen myöntämään Euroopan kulttuurireitti-instituutin toimintamenojen kattamiseksi vuosittaisen vapaaehtoisesta avustuksen, jotta instituutti voi toteuttaa EPA-sopimuksessa sille annetut tehtävät ja Euroopan neuvoston pääsihteerin Thørbjørn Jaglandin ja Luxemburgin varapääministerin ja ulkoasiainministerin Jean Asselbornin 28. päivänä marraskuuta 2011 allekirjoittaman Luxemburgin suurherttuakunnan ja Euroopan neuvoston välisen Euroopan neuvoston erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen lisäsopimuksen, siltä osin kuin sen määräykset koskevat EPA-sopimusta;

toteavat tyytyväisinä, että Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin välille on kulttuurireittien ja kulttuurimatkailun alueella syntynyt kiinteä kumppanuus ja tukevat tämän kumppanuuden jatkuvaa vahvistamista, mukaan lukien Euroopan unionin liittymistä EPA-sopimukseen mahdollisimman pian;

antavat Euroopan parlamentille tunnustusta siitä, että se on antanut ratkaisevaa poliittista tukea EPA-sopimuksen perustamisessa;

toteavat myös tyytyväisinä, että muiden kansainvälisten järjestöjen, kuten Yhdistyneiden kansakuntien Maailman matkailujärjestön (WTO), OECD:n ja UNESCO:n, kanssa on käynnistetty tällä alalla uusia toimia ja rohkaisevat näiden kumppanuuksien kehittämistä;

tunnustavat kulttuurireittien merkityksen rajat ylittävässä kulttuuriyhteistyössä ja kestävän kulttuurimatkailun kehittämisessä, joka perustuu paikallistuntemukseen, taitoihin ja kulttuuriperintöön, ja edistää Eurooppaa, myös sen vähän tunnettuja alueita, kohteena, joka tarjoaa ainutlaatuisen kulttuurikokemuksen;

ottavat huomioon sen, että EPA-sopimus tarjoaa riittävän toiminnallisen välineen nykyisten ja uusien kulttuurireittien kehittämiseksi ja edistämiseksi;

ottavat huomioon päätöslauselman CM/Res(2010)53 kulttuurireittejä koskevan laajennetun osittaisopimuksen solmimisesta ensi vaiheessa kolmeksi vuodeksi;

Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin (Cultural Route of the Council of Europe certification) myöntämissääntöjen tarkistamista koskevan päätöslauselman CM/Res(2013)67 perusteella;

ottavat huomioon osittaisia ja laajennettuja sopimuksia koskevan Euroopan neuvoston perussääntöön perustuvan päätöslauselman Res93(28), jonka ministerikomitea hyväksyi 92:ssa istunnossaan 14. päivänä toukokuuta 1993;

ottavat huomioon päätöslauselman Res(96)36, jossa määritellään kriteerit Euroopan neuvoston osittaisille ja laajennetuille sopimuksille, jonka ministerikomitea hyväksyi 17. lokakuuta 1996 ministerien sijaisten 575:ssä kokouksessa, siten kuin sitä on muutettu päätöslauselmalla CM/Res(2010)2, jonka ministerikomitea hyväksyi 5. toukokuuta 2010 ministerien sijaisten 1084:ssä kokouksessa

ja ovat päättäneet seuraavaa:

1. Kulttuurireittejä koskeva laajennettu osittaissopimus (EPA-sopimus) vahvistetaan tällä päätöslauselmalla ja sitä hallinnoidaan tämän päätöslauselman liitteenä olevaan säädökseen sisältyvien määräysten mukaisesti.
2. Euroopan kulttuurireitti-instituutti saa myös vastedes taloudellista tukea Luxemburgin suurherttuakunnalta ja se toimii EPA-sopimuksen alaisuudessa toteuttaen toimintaohjelmaansa Euroopan neuvoston pääsihteerin ja Luxemburgin viranomaisten 27. päivänä marraskuuta 2011 solmiman sopimuksen sekä Euroopan kulttuurireitti-instituutin puheenjohtajan ja EPA-sopimuksen pääsihteerin välisen toimintasopimuksen perusteella.
3. Kaikkia Euroopan neuvoston jäsenvaltioita ja muita Euroopan kulttuuriyleis-sopimuksen sopimuspuolia kehoitetaan viipymättä liittymään kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA-sopimus).

Liite päätöslauselmaan CM/Res(2013)66

Kulttuurireittejä koskevaa laajennettua osittaissopimusta koskeva tarkistettu säädös

1 artikla - tavoitteet ja tehtävät

1.1 Tavoitteet

Laajennetulla osittaissopimuksella (EPA-sopimus) vahvistetaan eurooppalaista identiteettiä ja kansalaisuutta tarjoamalla tietoa ja kasvattamalla tietoisuutta yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä ja kehittämällä kulttuuriyhteyksiä ja vuoropuhelua Euroopassa sekä muiden maiden ja alueiden kanssa. Sopimuksella muovataan yhteistä kulttuuritilaa kehittämällä kulttuurireittejä, joiden tavoitteena on edistää kulttuuriperintötietoisuuden vahvista-

mista, kasvatusta, verkostoitumista, laatua, kestävää rajat ylittävää matkailua ja muuta niihin liittyvää toimintaa.

EPA-sopimuksella vahvistetaan kulttuurireittien soveltuvuutta kulttuuriyhteistyöhön, kestävää alueellista kehitystä ja sosiaalista yhteenkuuluvaisuutta siten, että huomio kohdistetaan Euroopan yhtenäisyyttä, historiaa, kulttuuria ja arvoja kuvastaviin teemoihin ja pyritään tuomaan esiin vähän tunnettuja kohteita. Sopimuksella vahvistetaan kulttuurivaihdon ja matkailun demokraattista ulottuvuutta osallistamalla ruohonjuuritason verkostot ja yhdistykset, paikallis- ja aluehallinto, korkeakoulut ja ammatilliset järjestöt. Sopimuksella edistetään monimuotoisen kulttuuriperinnön säilyttämistä teemapohjaisten ja vaihtoehtoisten matkailureittien ja kulttuurihankkeiden avulla.

EPA-sopimuksella kehitetään ja edistetään kokonaisvaltaista kulttuurireittien käsitettä, jotta tietoisuutta Euroopasta ainutlaatuisen arvokkaana ja korkeatasoisena matkailukohteena voidaan vahvistaa maailmanlaajuisesti.

Määritelmät

Kulttuurireitti: Kulttuurin, kulttuuriperintökasvatuksen ja matkailun yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on kehittää ja edistää reittiä tai reitistöä, joka perustuu sellaiseen historialliseen reittiin, kulttuurikäsitteeseen, -hahmoon tai -ilmiöön, jolla on kansalliset rajat ylittävä merkitys yhteisten eurooppalaisten arvojen ymmärtämisessä ja arvostamisessa.

Kulttuurireitin toimija: Organisaatio tai organisaatioiden ryhmä, joka on laillisesti rekisteröity yhdessä tai useammassa Euroopan neuvoston jäsenvaltiossa tai julkinen instituutio, joka on laillisesti, taloudellisesti ja eettisesti vastuussa kulttuurireitin hallinnosta ja toiminnasta ja edustaa reittiä suhteessa Euroopan neuvostoon.

Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointi (Council of Europe Cultural Route certification): Sertifiointi, joka myönnetään kulttuurireiteille, jotka täyttävät kriteerit, jotka on määriteltä Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissääntöjen tarkistamista koskevassa päätöslauselmassa CM/Res(2013)67.

1.2 Tehtävät

Päätöksenteko ja standardit

EPA-sopimuksella, joka perustuu erityisesti Euroopan kulttuurireitti-instituutin asiantuntemukseen, annetaan neuvoja ja asiantuntija-apua kulttuurireittien kehittämiseen, toteuttamiseen, arviointiin ja edistämiseen. Tämä kattaa asiantuntemuksen seuraavilla aloilla:

- Hankeverkostojen ja -organisaatioiden perustaminen ja toiminta sekä yhteistyösopimusten kehittäminen;
- Reittien historiallisten taustojen selvittäminen ja kulttuurireittien kulttuuri- ja kasvatussisällön sekä niihin liittyvän toiminnan kehittäminen;
- Kulttuurireitteihin perustuvan kestävän matkailutarjonnan kehittäminen, jolloin edistetään myös alueiden taloudellista hyvinvointia;
- Rahoitus- ja edistämistrategioiden valmistelu ja toteutus;
- Kulttuurireittien toimijoiden kouluttaminen ja valmiuksien kehittäminen, erityisesti suhteessa kulttuuriperintöä ja kulttuuria koskeviin Euroopan neuvoston standardeihin ja muihin kansainvälisiin alan standardeihin sekä matkailualan ammatillisiin standardeihin;
- Edistäminen, näkyvyys ja muut Euroopan neuvoston standardien noudattamiseen liittyvät näkökohdat.

EPA-sopimuksella tuetaan kulttuurireittien toimijoiden ja muiden kumppanien välistä verkostoitumista ja vuorovaikutusta kulttuurimatkailun alueella. Erityiskohteina ovat

- yhteisen vision ja strategian luominen niin, että kulttuurireittejä voidaan kehittää matkailutuotteiksi;
- kumppanuuksien kehittäminen niin, että eurooppalaisen kulttuurimatkailun voimavaroja voidaan vahvistaa;
- parhaiden käytäntöjen tunnistaminen ja levittäminen;

EPA-sopimuksella edistetään kulttuurireittien ja -matkailun uusia suuntauksia ja standardeja vastauksena nyky-yhteiskuntiin kohdistuviin haasteisiin ja ongelmakokonaisuuksiin.

EPA-sopimuksella kehitetään metodologioita rajat ylittävän kulttuurimatkailun edistämiseksi.

Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointi myönnetään EPA-sopimuksen perusteella Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissääntöjen tarkistamista koskevan päätöslauselman CM/Res(2013)67 mukaisesti.

1.3 Toimintaohjelma

Toimintaohjelma toteutetaan EPA-sopimuksen perusteella hallintoneuvoston päättämällä tavalla.

2 artikla - sopimukseen liittyminen ja toimintaan osallistuminen

2.1 Jokainen Euroopan neuvoston jäsenvaltio ja Euroopan kulttuuriyleissopimuksen sopimuspuoli sekä Euroopan unioni voi liittyä EPA-sopimuksen jäseneksi lähettämällä asiasta Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetun ilmoituksen.

2.2 Kuultuaan Euroopan neuvoston ulkopuolisia EPA-sopimuksen jäseniä ministerikomitea, jossa ovat edustettuina ainoastaan EPA-sopimuksen jäsenvaltiot, voi kutsua Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion EPA-sopimuksen jäseneksi Euroopan neuvoston perussäännön 20.d artiklassa määritellyllä enemmistöllä. Edellä mainitun kutsun vastaanottaneen Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion on ilmoitettava pääsihteerille aikomuksestaan liittyä EPA-sopimuksen jäseneksi.

2.3 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja muut Euroopan kulttuuriyleissopimuksen sopimuspuolet, jotka eivät liity EPA-sopimukseen voivat anoa tarkkailijan asemaa EPA-sopimuksessa enintään yhden vuoden ajaksi ilman maksuvelvoitetta. Päätökset edellä mainituissa asioissa tekee EPA-sopimuksen hallintoneuvosto.

2.4 Euroopan unionilla on EPA-sopimuksen jäsenenä samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin EPA-sopimuksen jäsenillä. Euroopan unionin jäsenyyden ollessa vireillä Euroopan unioni voi edelleen osallistua toimintaan kunkin EPA-sopimuksen toimielimen määrittelemillä tavoilla.

2.5 Maailman matkailujärjestö (UNWTO), OECD ja UNESCO voidaan kutsua äänioikeuttomiksi tarkkailijoiksi EPA-kokouksiin niiden omasta pyynnöstä ja osittaisia ja laajennettuja sopimuksia koskevan Euroopan neuvoston perussääntöön perustuvan päätöslauselman Res93(28) mukaisesti.

2.6 Kuultuaan Euroopan neuvoston ulkopuolisia EPA-sopimuksen jäseniä ministerikomitea, jossa ovat edustettuina ainoastaan laajennetun osittaissopimuksen jäsenvaltiot, voi Euroopan neuvoston perussäännön 20.d artiklassa määritellyllä enemmistöllä valtuuttaa EPA-sopimuksen kutsumaan muita kansainvälisiä hallitustenvälisiä järjestöjä, kansalaisjärjestöjä, Euroopan neuvoston kulttuurireittien edustajan tai muita EPA-sopimuksen tavoitteita edistäviä elimiä osallistumaan sen työhön ilman äänioikeutta.

2.7 Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous, paikallis- ja aluehallinnon kongressi sekä kansainvälisten kansalaisjärjestöjen konferenssi voivat osallistua EPA-sopimuksen toimintaan jäljempänä olevan 3.5 artiklan mukaisesti.

3 artikla - hallintoneuvosto

3.1 Kukin EPA-sopimusvaltio nimittää EPA-sopimuksen hallintoneuvostoon yhden edustajan.

3.2 Hallintoneuvosto voi kutsua kokouksiinsa jäsenen asianomaisesta hallitustenvälisestä komiteasta¹, jolle hallintoneuvosto raportoi päätöksistään, jotta komitea voi helpommin toteuttaa konsultaatiotehtäväänsä koskien päätöslauselmassa CM/Res(2013)67 määriteltyyn sertifiointiin liittyviä päätöksiä. Konsultaatiota koskevista menettelyistä säädetään hallintoneuvoston työjärjestyksessä.

3.3 Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan johtoryhmän, jossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä. Johtoryhmän jäsenet valitaan kahdeksi vuodeksi ja kukin jäsen voidaan valita vain kerran uudelleen.

3.4 Hallintoneuvoston tehtävät:

- EPA-sopimuksessa määriteltyjen tehtävien yleinen toteutus;
- Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntäminen Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissääntöjen tarkistamista koskevan päätöslauselman CM/Res(2013)67 mukaisesti;
- Vuosittaisen EPA-toimintaohjelmaluonnoksen hyväksyminen ja sen toimittaminen Euroopan neuvoston pääsihteerille Euroopan neuvoston taloussäännön mukaisesti vuosittaisen budjettiehdotuksen käsittelyn yhteydessä ja ennen luonnoksen toimittamista sääntömääräisen komitean käsiteltäväksi;
- Euroopan neuvoston poliittisten painopisteiden mukaisista hankkeista päättäminen;
- Euroopan kulttuurireitti-instituutin kanssa ylläpidettävien suhteiden valvonta, jotta voidaan varmistaa, että instituutti noudattaa EPA-toimintaohjelmaa;
- toimintaohjelman toteuttamisen seuranta;
- vuosittaisen toimintakertomuksen hyväksyminen ja sen toimittaminen ministerikomitealle.

3.5 Hallintoneuvosto kokoontuu kerran vuodessa. Se voi kutsua kokouksiinsa asiaomaisten Euroopan neuvoston toimielinten edustajia sen mukaan mitä asioita kokouksissa käsitellään. Kyseisillä edustajilla ei ole hallintoneuvoston kokouksissa äänioikeutta.

3.6 Hallintoneuvosto voi antaa johtoryhmälleen operatiivisia tehtäviä kahden kolmasosan enemmistöllä. Hallintoneuvoston puheenjohtajan on kutsuttava johtoryhmä koolle vähintään kerran vuodessa.

3.7 Hallintoneuvosto tekee päätöksensä kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä ja jokaisella jäsenellä on yksi ääni. Menettelytapakysymykset ratkaistaan annettujen äänten enemmistöllä. Kaikissa muissa asioissa hallintoneuvosto noudattaa omaa työjärjestystään ja muita toimintaansa koskevia järjestelyjä.

4 artikla - sääntömääräinen komitea

4.1 Sääntömääräiseen komiteaan kuuluvat ministerikomiteassa olevat edustajat niistä Euroopan neuvoston jäsenvaltioista, jotka osallistuvat EPA-sopimuksen toimintaan ja tässä tarkoituksessa EPA-sopimuksen toimintaan osallistuvien Euroopan neuvoston ulkopuolisten valtioiden nimittämät edustajat. Sääntömääräinen komitea noudattaa soveltuvin osin ministerikomitean työjärjestystä.

4.2 Sääntömääräinen komitea määrittelee vuosittain jäsenten pakollisten EPA-maksujen kokonaissumman ja asteikon, jonka mukaisesti jäsenten maksusuudet lasketaan. Käytettävän asteikon tulee pääsääntöisesti perustua samoihin kriteereihin, joilla määritellään jäsenvaltioiden maksusuudet Euroopan neuvoston budjetissa.

4.3 Sääntömääräinen komitea hyväksyy vuosittain EPA-sopimuksen budjetin, joka kattaa toimintaohjelman toteuttamisesta syntyvät kulut ja sihteeristön toiminnasta aiheutuvat yleiset menot.

4.4 Sääntömääräinen komitea hyväksyy vuosittain EPA-sopimuksen tilinpäätöksen, jonka laatii Euroopan neuvoston pääsihteeri Euroopan neuvoston taloussäännön mukaisesti ja joka annetaan sääntömääräiselle komitealle yhdessä ulkopuolisen tilintarkastajan kertomuksen kanssa taloussäännön mukaisesti. Jotta pääsihteerille voidaan myöntää tili- ja vastuuvapaus kyseiseltä varainhoitovuodelta, sääntömääräisen komitean on toimitettava ministerikomitealle hyväksymänsä tai kommentoimansa tilinpäätös sekä hallintoneuvoston kommentit ja ulkoisen tilintarkastajan kertomus taloussäännön mukaisesti.

5 artikla - neuvoa-antava foorumi

5.1 Kulttuurireittien toimijoiden, verkostojen, kansainvälisten kulttuuriperintö- ja matkailuorganisaatioiden ja alan foorumeiden, paikallis- ja aluehallinnon, kansalaisjärjestöjen, kauppakamarien, säätiöiden ja muiden lahjoittajaorganisaatioiden, matkailu-, kulttuuriperintö ja kulttuurialan ammatillisten organisaatioiden ja muiden asianomaisten organisaatioiden edustajat kokoontuvat vuosittain kulttuurireittejä käsittelevällä neuvoa-antavalla foorumilla.

5.2 Foorumiin osallistuminen perustuu kutsuun tai EPA-sopimuksen sihteeristön hyväksymään rekisteröitymiseen.

5.3 Foorumilla pohditaan kulttuurireittien kehityssuuntia ja niihin kohdistuvia haasteita ja se tarjoaa tilaisuuden kokemusten vaihtoon, kulttuurireittien toteutusasteen tarkasteluun, keskusteluun uusista ammattikäytännöistä, uusien aloitteiden käynnistämiseen ja kumppanuuksien kehittämiseen.

6 artikla - budjetti

6.1 EPA-sopimuksen resurssit koostuvat

- jokaisen EPA-sopimukseen liittyvän jäsenen vuosittain suorittamista maksuista;
- muista maksuista, lahjoituksista ja testamentatuista varoista kappaleen 6.3 säädösten mukaisesti.

EPA-sopimus voi vastaanottaa maksusuorituksia Euroopan unionilta.

6.2 Toimintaohjelman toteuttamiseen liittyvät kulut ja sihteeristöstä aiheutuvat yleiset menot katetaan EPA-sopimuksen jäsenten rahoittamasta osittaissopimuksen budjetista. EPA-sopimuksen sijaintipaikasta aiheutuvat menot sekä Euroopan kulttuurireitti-instituutin henkilöstöstä ja toiminnasta syntyvät menot kirjataan EPA-sopimuksen tileihin tiedotuskuiluina.

6.3 EPA-sopimus voi myös vastaanottaa vapaaehtoisia ja muita maksusuorituksia, jotka liittyvät sopimuksen nojalla tehtävään työhön edellyttäen, että hallintoneuvosto hyväksyy maksusuoritukset ennen niiden vastaanottamista. Nämä suoritukset maksetaan Euroopan neuvoston taloussäännön 4.2 artiklan mukaisesti avatulle erityistilille, jota hallintoneuvosto valvoo ja ne on varattava nimettyjen tavoitteiden ja tehtävien hoitoon edellyttäen että ne ovat Euroopan neuvoston perussäännön mukaisia.

6.4 EPA-sopimuksen varoja kartutetaan ja säilytetään Euroopan neuvoston puolesta ja niitä koskevat sellaisenaan ne erioikeudet ja vapaudet, joita sovelletaan neuvoston varoihin nykyisten sopimusten nojalla.

6.5 Hallintoneuvoston ja sen johtoryhmän sekä tarvittaessa sääntömääräisen komitean kokouksiin osallistuvien henkilöiden matka- ja oleskelukulut ovat kyseisten valtioiden ja organisaatioiden vastuulla.

6.6 Neuvoa-antavan foorumin kokouksiin osallistuvien henkilöiden matka- ja oleskelukulut ovat osallistujien vastuulla, jollei hallintoneuvosto toisin päättä EPA-sopimuksen toimintabudjetissa yksilöityjen erityismäärärahojen perusteella.

6.7 Euroopan neuvoston taloussääntöä sovelletaan soveltuvin osin EPA-sopimuksen budjetin hyväksynnässä ja hallinnassa.

7 artikla - sihteeristö

7.1 Euroopan neuvoston pääsihteeri nimittää EPA-sopimukselle sihteeristön, jota johtaa pääsihteeri.

7.2 EPA-sopimuksen pääsihteeri voi käyttää apunaan toimielimiä ja riippumattomia asiantuntijoita ohjelmaa koskevissa asioissa.

7.3 EPA-sihteeristö toimii Luxemburgissa sijaitsevan Euroopan kulttuurireitti-instituutin tiloissa Luxemburgin suurherttuakunnan suostumuksella.

8 artikla - muutokset

Kuultuaan Euroopan neuvoston ulkopuolisia EPA-sopimuksen jäseniä ministerikomitea, jossa ovat edustettuina ainoastaan EPA-sopimuksen jäsenvaltiot, voi hyväksyä muutoksia tähän säädökseen Euroopan neuvoston perussäännön 20.d artiklassa määritellyllä enemmistöllä.

9 artikla - eroaminen

9.1 Jäsenvaltio voi erota EPA-sopimuksen jäsenyydestä lähettämällä asiasta ilmoituksen Euroopan neuvoston pääsihteerille.

9.2 Pääsihteerin on vahvistettavan vastaanottaneensa ilmoituksen ja tiedotettava asiasta EPA-sopimuksen jäsenille.

9.3 Euroopan neuvoston perussäännön 7 artiklan mukaisesti eroaminen astuu voimaan

- sen varainhoitovuoden päättyessä, jolloin ilmoitus on annettu jos kyseinen ilmoitus on annettu ennen kyseisen varainhoitovuoden kesäkuun ensimmäistä päivää;
- seuraavan varainhoitovuoden päättyessä, jos eroamisilmoitus on annettu kyseisen varainhoitovuoden kesäkuun ensimmäisenä päivänä tai sen jälkeen.

9.4 Euroopan neuvoston taloussäännön 18 artiklan mukaisesti hallintoneuvosto selvittää jäsenen eroamisen taloudelliset seuraukset ja päättää tarvittavista järjestelyistä.

9.5 Pääsihteerin on välittömästi tiedotettava kyseiselle jäsenelle eroamisen seurauksista.

1 Tämän päätöslauselman hyväksymishetkellä komitean nimi oli kulttuurin, kulttuuriperinnön ja maisemanhoidon ohjauskomitea (Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape; CDCPP).

Liite 1 b

Utkast till översättningen

Resolution CM/Res(2013)66 som bekräftar upprättandet av det utvidgade delavtalet om kulturleder

(Antagen av ministerkommittén den 18 december 2013 vid det 1187:e mötet med ministrarnas företrädare)

Ministerkommitténs representanter från Andorra, Azerbajdzjan , Bulgarien, Cypern, Frankrike, Grekland, Italien, Litauen, Luxemburg, Monaco, Montenegro, Norge, Portugal, Rumänien, Ryska federationen, Serbien, Slovenien, Spanien, Schweiz, Tyskland, Ungern och Österrike,

med beaktande av framgången för Europarådets program för kulturleder, grundat på resolutionerna CM/Res(2010)52 och CM/Res(2010)53 om Europarådets kulturleder, som blivit viktiga verktyg för att öka kunskapen om det gemensamma europeiska arvet som en del av grunden för ett europeiskt medborgarskap, ett sätt att förbättra livskvaliteten och en källa till social, ekonomisk och kulturell utveckling,

understryker vikten av kulturleder som konkreta illustrationer, genom europeiska, gränsöverskridande rutter, av diversitet och mångfald i europeisk kultur som bygger på gemensamma värderingar, och som ett medel för interkulturell dialog och förståelse.

Representanterna konstaterar med tillfredsställelse att 26 kulturleder nu är certifierade som Europarådets kulturleder och att nätverken som använder dessa leder ständigt utökar sina aktiviteter och nu omfattar största delen av kontinentala Europa och längre bort. De konstaterar vidare att kulturlederna nu genomför hundratals kulturevenemang, utbildningsutbyten och resor årligen, vilket engagerar hundratusentals personer, hundratals organisationer och lokalsamhällen.

Representanterna inser att de befintliga kulturlederna, och många andra som är under beredning, behöver utökat professionellt stöd för att nå ut så långt som möjligt och ha maximal inverkan.

De understryker den viktiga roll europeiska institutet för kulturleder i Luxemburg har när det gäller att sammanställa och sprida information och hantera den ökade efterfrågan på tekniskt stöd för upprättandet av kulturleder, och tackar den luxemburgska staten för dess kontinuerliga och generösa stöd till institutet under många år.

Representanterna noterar den luxemburgska statens åtagande att fortsätta tillhandahålla ett årligt, frivilligt bidrag som täcker de löpande kostnaderna för det europeiska institutet för kulturleder för att göra det möjligt för institutet att fullgöra de uppgifter det fått genom det utvidgade delavtalet och tilläggsavtalet till det allmänna avtalet om Europarådets privilegier och immunitet som ingåtts mellan Storhertigdömet Luxemburg och Europarådet och undertecknades den 28 November 2011 av Europarådets generalsekreterare Thorbjørn Jagland och Luxemburgs vice premiärminister, utrikesminister Jean Asselborn, beträffande det utvidgade delavtalet.

Representanterna noterar med tillfredsställelse det stabila partnerskap som etablerats mellan Europarådet och Europeiska unionen inom området för kulturleder och kulturturism, och stöder en fortsatt förstärkning av detta partnerskap i framtiden, inbegripet Europeiska unionens anslutning till det utvidgade delavtalet så snart som möjligt.

Representanterna framhåller det avgörande politiska stödet från Europaparlamentet i etableringen av det utvidgade delavtalet,

och noterar med tillfredsställelse de nya aktiviteter som etablerats inom detta område med andra internationella organisationer såsom FN:s världsturismorganisation (WTO), OECD och UNESCO, och uppmuntrar vidare utveckling av dessa partnerskap.

Representanterna erkänner vikten av kulturleder i förhållande till gränsöverskridande kultursamarbete och utvecklingen av hållbar kulturturism, som bygger på lokalkännedom, färdigheter och kulturtillgångar, som marknadsför Europa – inklusive mindre kända regioner – som ett resmål som erbjuder en unik kulturupplevelse.

Representanterna anser att det utvidgade delavtalet utgör ett lämpligt operationellt verktyg som stöder utvecklingen och marknadsföringen av befintliga och nya kulturleder

Med beaktande av resolution CM/Res(2010)53 fastställs ett utvidgat delavtal om kulturleder för en inledande period på tre år.

Mot bakgrund av att resolution CM/Res(2013)67 reviderar reglerna för utfärdandet av certifikatet för "Europarådets kulturled",

med beaktande av den lagstadgade resolutionen Res(93)28 om partiella och utvidgade avtal som antagits av ministerkommittén den 14 maj 1993 vid kommitténs 92:a sammanträde,

med beaktande av resolution Res(96)36 som fastställer kriteriet för Europarådets partiella och utvidgade avtal, antagna av ministerkommittén den 17 oktober 1996 vid 575:e mötet med ministrarnas företrädare, ändrad genom resolution CM/Res(2010)2, antagen av ministerkommittén den 5 maj 2010 vid 1084:e mötet med ministrarnas företrädare,

beslutar representanterna följande:

1. Det utvidgade delavtalet om kulturleder fastställs härmed och ska förvaltas i enlighet med bestämmelserna i den stadga som är bifogad till denna resolution.
2. Det europeiska institutet för kulturleder fortsätter sin verksamhet med ekonomiskt stöd från luxemburgska staten inom ramen för det utvidgade delavtalet och hjälper till att genomföra sitt verksamhetsprogram utgående från överenskommelsen mellan Europarådets generalsekreterare och de luxemburgska myndigheterna av den 27 november 2011 och det operationella avtalet mellan ordföranden för det europeiska institutet för kulturleder och den verkställande sekreteraren för det utvidgade delavtalet.
3. Representanterna uttrycker en önskan om att medlemsstaterna i Europarådet och andra stater som är parter i den europeiska kulturkonventionen ska bli parter i det utvidgade delavtalet om kulturleder inom en nära framtid.

Bilaga till resolution CM/Res(2013)66

Reviderad stadga om det utvidgade delavtalet om kulturleder

Artikel 1 – Mål och uppgifter

1.1 Mål

Det utvidgade delavtalet ska bidra till att främja europeisk identitet och europeiskt medborgarskap genom kunskap och kännedom om Europas gemensamma arv, och utveckla kulturella band och dialog inom Europa och med andra länder och regioner. Avtalets mål ska vara att forma en gemensam kulturell plattform genom att utveckla kulturleder som har som syfte att öka kännedomen om arv, utbildning, nätverkande, kvalitet och hållbar gränsöverskridande turism och andra aktiviteter som är knutna till det.

Det utvidgade delavtalet ska bidra till att stärka potentialen hos kulturleder för kulturellt samarbete, hållbar utveckling av områden och social sammanhållning, med särskilt fokus på teman som har symboliskt värde för europeisk enighet, historia, kultur och värderingar och upptäckten av mindre kända resmål. Det ska stärka den demokratiska dimensionen i kulturella utbyten och turism genom att involvera nätverk och föreningar på gräsrotsnivå,

lokala och regionala myndigheter, universitet och professionella organisationer. Det ska bidra till att bibehålla ett mångsidigt arv genom temabaserade och alternativa turistrutter och kulturprojekt.

Det utvidgade delavtalet ska bidra till att utveckla och marknadsföra alla aspekter av konceptet med kulturleder för att öka kännedomen globalt om Europa som turistmål med ett unikt värde och av unik kvalitet.

Definitioner

Kulturled: ett kulturellt, utbildningsmässigt samarbetsprojekt för kulturarv och turism som har som mål att utveckla och marknadsföra en led eller en serie av leder som bygger på en historisk rutt, ett kulturellt koncept, en figur eller ett fenomen av multinationell betydelse för att förstå och respektera gemensamma europeiska värden.

Kulturledsaktör: en organisation eller en grupp organisationer som är lagligt registrerade i en eller flera av Europarådets medlemsstater, eller ett offentlig organ som har juridiskt, ekonomiskt och moraliskt ansvar för administrationen och funktionen för en kulturled och representerar vägen gentemot Europarådet.

Certifikatet "Europarådets kulturled": certifikat som beviljas kulturleder som uppfyller kriterierna i CM/Res(2013)67 som reviderar reglerna för beviljandet av certifikatet för "Europarådets kulturled".

1.2 Uppgifter

Politiska beslut och standardisering

Det utvidgade delavtalet, som i synnerhet utnyttjar den expertis som det europeiska institutet för Kulturleder har, ska tillhandahålla råd och experthjälp för utveckling, tillämpning, utvärdering och marknadsföring av kulturleder. Detta omfattar expertis om:

- hur projektens nätverk och organisationer etableras och fungerar och hur samarbetsavtal utvecklas
- undersökningar om kulturledernas historiska bakgrund och utvecklingen av kulturledernas kulturella och utbildningsmässiga innehåll och aktiviteter
- utveckling av hållbart turistutbud som utgår från kulturlederna, vilket bidrar till regionernas ekonomiska välmående
- förberedelse och införande av ekonomiska och marknadsföringsstrategier

- utbildning och kapacitetuppbyggnad för kulturledsaktörer, i synnerhet i förhållande till Europarådets standarder och andra internationella standarder för arv och kultur, liksom standarder för professionell praxis inom turism
- marknadsföring, synlighet och alla andra aspekter som har att göra med uppfyllandet av Europarådets standarder.

Det utvidgade delavtalet ska stöda nätverkande och utbyte mellan kulturledsaktörer och andra partner inom kulturturism, i synnerhet för att

- utveckla en gemensam vision och strategi för kulturleder som turismprodukter
- utveckla partnerskap för att öka de resurser som finns tillgängliga för kulturturism i Europa
- identifiera och sprida god praxis.

Det utvidgade delavtalet bidrar till utvecklingen av nya inriktningar och standarder i förhållande till kulturleder och turism för att svara mot utmaningarna och problemen i moderna samhällen.

Det utvidgade delavtalet ska vidareutveckla metoder för att marknadsföra gränsöverskridande kulturturism.

Det utvidgade delavtalet ska bevilja certifikatet för Europarådets kulturleder i enlighet med resolution CM/Res(2013)67 som reviderar reglerna för beviljande av certifikatet för "Europarådets kulturled".

1.3 Aktivitetsprogram

Det utvidgade delavtalet ska införa ett aktivitetsprogram i enlighet med styrelsens beslut.

Artikel 1 – Anslutning och deltagande

2.1 Alla Europarådets medlemsstater eller en avtalsslutande part i Europeiska kulturkonventionen, liksom Europeiska unionen, kan ansluta sig till det utvidgade delavtalet genom att meddela Europarådets generalsekreterare.

2.2 Ministerkommittén, i sin sammansättning begränsad till representanterna för medlemsstaterna i det utvidgade delavtalet, kan, genom majoritet enligt artikel 20d i Europarådets stadgar, inbjuda vilken icke-medlemsstat i Europarådet som helst till att ansluta sig till det utvidgade delavtalet efter att ha konsulterat de av delavtalets medlemmar som inte är med-

lemmar i Europarådet. En stat som inte är medlem och får en inbjudan ska informera generalsekreteraren om sin avsikt att bli medlem i det utvidgade delavtalet.

2.3 Europarådets medlemsstater och andra avtalsslutande parter i Europeiska kulturkonventionen som inte ansluter sig till det utvidgade delavtalet kan ansöka om status som observatör för delavtalet för högst ett år, utan några finansiella bidrag. Beslut i sådana frågor fattas av styrelsen för det utvidgade delavtalet.

2.4 Europeiska unionen inbjuds att ansluta sig till det utvidgade delavtalet med samma rättigheter och skyldigheter som de övriga medlemmarna i delavtalet. I väntan på sin anslutning till det utvidgade delavtalet kommer Europeiska unionen fortsätta delta i arbetet i enlighet med de arrangemang som varje organ i det utvidgade delavtalet fastställt.

2.5 I enlighet med den lagstadgade resolutionen Res(93)28 om delavtal och utvidgade avtal och på begäran av FN:s världsturismorganisation (WTO), OECD och UNESCO kommer dessa inbjudas till att delta i det utvidgade delavtalets möten som observatörer utan rösträtt.

2.6 Ministerkommittén, som till sin sammansättning är begränsad till representanterna för medlemsstaterna i det utvidgade delavtalet, kan, genom majoritet enligt artikel 20d i Europarådets stadgar, efter att ha konsulterat delavtalets medlemmar som inte är medlemmar i Europarådet, godkänna att det utvidgade delavtalet bjuder in andra internationella mellanstatliga organisationer, representanten för Europarådets kulturleder, icke-statliga organisationer eller andra organ som bidrar till delavtalets mål, att delta i arbetet utan rösträtt.

2.7 Den parlamentariska församlingen, Europarådets kongress för lokala och regionala myndigheter och konferensen med internationella icke-statliga organisationer, kan delta i arbetet med det utvidgade delavtalet i enlighet med artikel 3.5 nedan.

Artikel 3 – Styrelse

3.1 Styrelsen för det utvidgade delavtalet ska bestå av en representant som utses av varje medlem i det utvidgade delavtalet.

3.2 En medlem i den berörda mellanstatliga kommittén¹ till vilken styrelsen rapporterar om sina beslut, ska inbjudas att delta i styrelsens möten för att underlätta för kommitténs rådgivande roll i beslut om certifiering som föreskrivs i resolution CM/Res(2013)67. Tillvägagångssätten för rådgivningen är föremål för en bestämmelse i styrelsens arbetsordning.

3.3 Styrelsen ska bland sina medlemmar utse ett presidium bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra medlemmar för en ämbetsperiod på två år och som får förnyas bara en gång.

3.4 Styrelsen ska

- ansvara för det allmänna genomförandet av de uppgifter som det utvidgade delavtalet har.
- bevilja certifikatet för Europarådets kulturleder i enlighet med resolution CM/Res(2013)67 som reviderar reglerna för beviljande av certifikatet för «Europarådets kulturled»
- anta utkastet till det årliga verksamhetsprogrammet för det utvidgade delavtalet och lämna in det i enlighet med Europarådets budgetförordningar, till Europarådets generalsekreterare om utarbetandet av förslaget till årsbudget, innan den överförs till den lagstadgade kommittén
- fatta beslut om projekt som motsvarar Europarådets politiska prioriteringar
- övervaka förbindelserna med det europeiska institutet för kulturleder för att säkerställa samstämmigheten mellan institutets verksamhet och verksamhetsprogrammet för det utvidgade delavtalet
- övervaka förverkligandet av verksamhetsprogrammet
- anta och vidarebefordra årsberättelsen till ministerkommittén.

3.5 Styrelsen ska sammanträda en gång per år. Styrelsen kan bjuda in representanter för berörda organ från Europarådet till sina möten, utan rösträtt, i enlighet med punkterna på dagordningen.

3.6 Styrelsen kan tilldela sitt presidium operationella uppgifter med två tredjedels majoritet. Presidiet ska sammankallas av styrelsens ordförande minst en gång per år.

3.7 Styrelsen ska anta sina beslut med två tredjedelars majoritet av rösterna. Varje medlem har en röst. Procedurfrågor ska avgöras genom en majoritet av de avgivna rösterna. I alla andra frågor ska styrelsen anta en egen arbetsordning och andra arrangemang för genomförandet av sin verksamhet.

Artikel 4 – Lagstadgad kommitté

4.1 Den lagstadgade kommittén ska bestå av representanter för ministerkommittén för medlemsstaterna i Europarådet som deltar i det utvidgade delavtalet och av representanter som är särskilt avsedda för det av icke-medlemsstater som deltar i det utvidgade delavtalet. Den lagstadgade kommittén ska i tillämpliga delar tillämpa ministerkommitténs arbetsordning.

4.2 Den lagstadgade kommittén ska varje år fastställa summan av medlemmarnas obligatoriska avgifter till det utvidgade delavtalet och bidragens storlek enligt vilken summan ska

fördelas mellan de deltagande staterna. I regel ska den skalan uppfylla kriterierna för fastställandet av bidragsfördelningen för Europarådets allmänna budget.

4.3 Den lagstadgade kommittén ska varje år anta budgeten för det utvidgade delavtalet för utgifter för genomförandet av verksamhetsprogrammet och för sekretariatets allmänna utgifter.

4.4 Den lagstadgade kommittén ska varje år godkänna årsredovisningen för det utvidgade delavtalet som ska upprättas av Europarådets generalsekreterare i enlighet med Europarådets budgetförordning och lämnas in till den lagstadgade kommittén tillsammans med den externa revisorns rapport, i enlighet med budgetförordningen. För att bevilja ansvarsfrihet för generalsekreteraren beträffande hans eller hennes förvaltning för budgetåret i fråga ska den lagstadgade kommittén i enlighet med budgetförordningen överföra årsbokslutet, dess godkännande och kommentarer tillsammans med styrelsens kommentarer och den externa revisorns rapport till ministerkommittén.

Artikel 5 – Rådgivande forum för kulturleder

5.1 Ett sammanträde mellan representanter för kulturledsaktörer, nätverk, internationella kulturarvs- och turistorganisationer och plattformar, lokala och regionala myndigheter, civila samhällsorganisationer, handelskammare, stiftelser och andra givarorganisationer, professionella organisationer inom turism, kulturarv och kultur eller andra relevanta organ kommer att äga rum årligen i form av ett rådgivande forum för kulturleder.

5.2 Deltagande i forumet sker på inbjudan av sekretariatet för det utvidgade delavtalet eller registrering som godkänts av sekretariatet.

5.3 Forumet kommer att diskutera trender och utmaningar i förhållande till kulturleder och tillhandahålla en plattform för att utbyta erfarenheter, översyn av framstegen i genomförandet av kulturleder, debatter om ny yrkesverksamhet, lanseringen av nya initiativ och utvecklingen av partnerskap.

Artikel 6 – Budget

6.1 Resurserna för det utvidgade delavtalet ska bestå av

- årliga bidrag från alla medlemmar som ansluter sig till det utvidgade delavtalet
- alla andra inbetalningar, donationer eller testamenten som omfattas av bestämmelserna i paragraf 6.3 nedan.

Det utvidgade delavtalet kan få bidrag från Europeiska unionen.

6.2 Kostnader för att genomföra verksamhetsprogrammet och allmänna kostnader för sekretariatet ska täckas av budgeten för delavtalet som finansieras av medlemmarna i det utvidgade delavtalet. Kostnaderna för sätet för det utvidgade delavtalet, liksom kostnaderna för personal och rörelsekostnaderna för det europeiska institutet för kulturleder, ska föras in i räkenskaperna för det utvidgade avtalet som en uppgiftspost.

6.3 Det utvidgade delavtalet kan också få frivilliga bidrag och andra bidrag som har att göra med arbetet inom ramen för avtalet, som måste godkännas av styrelsen innan de godtas. Dessa bidrag ska betalas in på ett speciellt konto som öppnas enligt villkoren i artikel 4.2 i Europarådets budgetförordning, övervakas av styrelsen och ska öronmärkas för de mål och uppgifter som anges, förutsatt att de överensstämmer med målen i stadgan.

6.4 Det utvidgade delavtalets tillgångar ska förvärvas och innehas å Europarådets vägnar och ska som sådana omfattas av de privilegier och den immunitet som ska tillämpas på rådets tillgångar enligt befintliga avtal.

6.5 Kostnader för resor och uppehålle för personer som deltar i styrelsens och presidiets möten och, när så är lämpligt, i den lagstadgade kommittén, ska betalas av den berörda staten eller organisationen.

6.6 Kostnader för resor och uppehålle för personer som deltar i det rådgivande forumet för kulturleder ska betalas av deltagarna, om inget annat bestäms av styrelsen utgående från anslag för speciella ändamål som specificeras i driftsbudgeten för det utvidgade delavtalet.

6.7 Europarådets budgetförordning ska tillämpas, i tillämpliga delar, på antagandet och förvaltningen av budgeten för det utvidgade delavtalet.

Artikel 7 – Sekretariat

7.1 Sekretariatet för det utvidgade delavtalet, under ledning av en verkställande sekreterare, ska tillhandahållas av Europarådets generalsekreterare.

7.2 Den verkställande sekreteraren kan vända sig till institutioner och självständiga experter på de områden programmet berör.

7.3 Det utvidgade delavtalets säte ligger i Luxemburg, i det europeiska institutet för kulturleders lokaler, med tillstånd av den luxemburgska staten.

Artikel 8 – Ändringar

Ministerkommittén, i sin sammansättning är begränsad till representanterna för medlemsstaterna i det utvidgade delavtalet och medlemmar som efter konsultation av det utvidgade delavtalet inte är medlemmar i Europarådet, kan anta ändringar till denna stadga genom majoritet i enlighet med artikel 20d i Europarådets stadga.

Artikel 9 – Utträde

9.1 Alla medlemsstater kan utträda ur det utvidgade delavtalet genom en anmälan som skickas till Europarådets generalsekreterare.

9.2 Generalsekreteraren ska bekräfta mottagandet av anmälan och informera medlemmarna i det utvidgade delavtalet.

9.3 Genom tillämpning av artikel 7 i Europarådets stadga ska utträdet träda i kraft

- i slutet av det budgetår då utträdet anmälts, om anmälan görs före den 1 juni under budgetåret
- i slutet av följande budgetår, om anmälan görs den 1 juni eller därefter under budgetåret

9.4 I enlighet med artikel 18 i Europarådets budgetstadga ska styrelsen granska de ekonomiska följderna av en medlems utträde och vidta tillämpliga åtgärder.

9.5 Generalsekreteraren ska omedelbart meddela den berörda medlemmen om konsekvenserna av sitt utträde.

1 Vid tidpunkten för antagandet av denna resolution utgörs denna kommitté av styrkommittén för kultur, kulturarv och landskap (CDCPP).

Liite 2 a

Käännöksen luonnos

Päätöslauselma CM/Res(2013)67

Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointin myöntämissääntöjen tarkistamisesta

(jonka ministerikomitea on hyväksynyt 18. päivänä joulukuuta 2013 ministerien sijaisten 1187:n kokouksen jatkoistunnossa)

Euroopan neuvoston perussäännön 15.b artiklan mukaisesti ministerikomitea

katsoo, että Euroopan neuvoston päämääränä on saavuttaa suurempi yhtenäisyys jäsenvaltioidensa välillä ja että tähän päämäärään voidaan pyrkiä kulttuurialan yhteistyöllä;

katsoo, että eurooppalaisen kulttuuriyhteistyön on erityisesti edistettävä eurooppalaisen identiteetin yhtenäisyyttä ja monimuotoisuutta, suojeltava Euroopan kulttuurista monimuotoisuutta, kannustettava kulttuurien väliseen vuoropuheluun ja helpotettava ristiriitojen ehkäisyä ja sovintotyötä;

katsoo, että korostamalla eurooppalaisen identiteetin muodostaneita vaikutteita, vuorovaikutussuhteita ja kehityskulkuja voidaan edistää tietoisuutta yhteiseen arvopohjaan perustuvasta Euroopan kansalaisuudesta;

pitää erittäin tärkeänä sitä, että nuoret omaksuvat tämän tietoisuuden eurooppalaisesta identiteetistä ja Euroopan kansalaisuudesta ja niiden pohjana olevista yhteisistä arvoista;

katsoo, että näiden yhteisten arvojen ylläpitämiseksi ja konkretisoimiseksi on edistettävä tietoisuutta Euroopan historiasta maanosan luonnonperinnön sekä sen aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön pohjalta, jotta maanosan kulttuureja ja alueita yhdistäviä tekijöitä voidaan vaalia;

toteaa, että tietoisuutta eurooppalaisista arvoista ja yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä voidaan edistää kulttuurireiteillä, jotka seurailevat kansojen ja muuttoliikkeiden vaiheita ja tärkeimpien eurooppalaisten kulttuurivirtausten kehittymistä filosofian, uskontojen, kulttuurin, taiteiden, tieteiden, teknologian ja kaupankäynnin alueilla;

on tietoinen siitä, että nämä reitit soveltuvat pitkäaikaisten eurooppalaisten yhteistyöohjelmien perustaksi eurooppalaisessa tutkimustyössä, kulttuuriperinnön arvostuksen edis-

tämisessä, kulttuurissa ja taiteissa, vaihto-opiskelussa ja muussa kulttuurialan nuorisovaihdossa, kulttuurimatkailussa sekä kehitettäessä kulttuuria kestäväällä tavalla;

katsoo, että tällainen yhteistyö saa liikkeelle ja tuo yhteen kansalaiset, järjestöt ja institutiot ja samalla se edistää yhteisen Euroopan rakentamista;

katsoo, että henkinen ja tekninen tuki tälle yhteistyölle, joka vaatii huomattavia inhimillisiä ja taloudellisia voimavaroja, edellyttää virallisesti hyväksyttyä toiminnallista kehystä, jolla voidaan vahvistaa toiminnan perusarvoja, toteuttaa toimeenpanon laadullinen ja määrällinen arviointi, kouluttaa toimijoita sekä viestiä johdonmukaisella tavalla;

katsoo, että tällaisella kehyksellä edistetään yhteisiä tavoitteita ja varmistetaan, että tehtävät aloitteet täyttävät kaikki vaatimukset;

ottaa huomioon päätöslauselman CM/Res(2013)66 kulttuuri-reittejä koskevan laajennetun osittaissopimuksen vahvistamisesta (jäljempänä "EPA-sopimus");

ottaa huomioon EPA-sopimuksen tavoitteet ja siihen perustuvan toiminnan;

hyväksyy tämä päätöslauselman, jolla kumotaan ja korvataan 8. päivänä joulukuuta 2010 hyväksytty päätöslauselma CM/Res(2010)52 Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissäännöistä;

hyväksyy Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifioinnin myöntämissäännöt, jotka ovat tämän päätöslauselman liitteenä.

Liite päätöslauselmaan CM/Res(2013)67

Säännöt

Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointi voidaan myöntää hankkeille, joissa käsitellään jäljempänä kohdassa I kuvattujen kelpoisuuskriteerien mukaisia teemoja, joissa sovelletaan kohdassa II kuvattuja ensisijaisia toimia ja jotka esitellään kohdassa III kuvattujen kriteerien mukaisessa verkostotapaamisessa.

I. Teemojen kelpoisuuskriteerit

Teemojen on täytettävä kaikki seuraavat kriteerit:

1. teeman on oltava osa eurooppalaista arvomaailmaa ja yhteinen vähintään kolmelle Euroopan maalle;

2. Euroopan eri alueilla toimivista asiantuntijoista koostuvien monialaisten ryhmien on tutkittava ja kehitettävä teemaa, jotta voidaan varmistaa, että teemaa kuvaavat aktiviteetit ja hankkeet on yhteisesti hyväksytty;
3. teeman on havainnollistettava eurooppalaista muistia, historiaa ja kulttuuriperintöä ja sen on edistettävä nykyisen Euroopan monimuotoisuuden tulkintaa;
4. koska teeman on sovelluttava vaihto-opiskeluun ja muuhun kulttuurialan nuorisovaihtoon, sen on oltava näitä aloja koskevien Euroopan neuvoston periaatteiden ja painopistealueiden mukainen;
5. teeman pohjalta on voitava kehittää aloitteita sekä esimerkillisiä ja luovia hankkeita kulttuurimatkailuun ja kulttuurin kestävään kehitykseen;
6. teemaa on voitava käyttää yhteistyössä matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien kanssa kehitettävissä matkailutuotteissa, jotka on suunnattu eri tyyppisille kohderyhmille, mukaan lukien koululaisryhmät.

II. Ensisijaiset toiminta-alat

Hankkeiden on kohdistuttava seuraaville ensisijaisille toiminta-aloille sekä täytettävä jäljempänä kullekin toiminta-alalle määritellyt kriteerit:

1. Yhteistyö tutkimus- ja kehitystyössä

Tällä toiminta-alalla hankkeiden on

- yhdistettävä merkittäviä eurooppalaisia teemoja, jotta eri tahoilla olevaa tietoa voidaan saattaa yhteen;
- havainnollistettava kuinka nämä teemat ovat osa eurooppalaisia arvoja, jotka ovat yhteisiä useille eurooppalaisille kulttuureille;
- havainnollistettava näiden arvojen kehittyminen ja niiden eurooppalainen moninaisuus;
- sovelluttava tutkimustyöhön ja poikkitieteelliseen analyysiin sekä teorian että käytännön tasolla.

2. Muistin, historian ja eurooppalaisen kulttuuriperinnön arvostuksen edistäminen

Tällä toiminta-alalla hankkeissa on

- edistettävä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön arvostusta, tehtävä selkoa niiden historiallisesta merkityksestä ja painotettava niiden yhteisiä piirteitä Euroopan eri alueilla;
- tuettava Euroopan neuvoston, UNESCO:n ja ICOMOSin peruskirjojen, sopimusten ja suositusten toteuttamista ja näiden järjestöjen työtä koskien kulttuuriperinnön restaurointia, suojelua ja arvostuksen edistämistä sekä maisema- ja yhdyskuntasuunnittelua;
- tunnistettava eurooppalaisia kulttuuriperintökohteita, jotka ovat matkailijavirtojen ulkopuolella ja edistettävä näiden kohteiden arvostusta; pääpaino on oltava maaseudun kulttuuriperinnössä, mutta myös rakennemuutosten kohteena olevat teollisuusalueet on huomioitava;
- otettava huomioon Euroopan etnisten ja yhteiskunnallisten vähemmistöjen aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö;
- edistettävä koulutuksen avulla päätöksentekijöiden, toimijoiden ja suuren yleisön tietoisuutta kulttuuriperinnön monimuotoisuudesta, tarpeesta suojella ja tulkita sitä ja viestiä siitä osana kestävästä kehityksestä sekä sen tuomista haasteista ja mahdollisuuksista tulevaisuuden Euroopassa.

3. Vaihto-opiskelu ja kulttuurialan eurooppalainen nuorisovaihto

Tällä toiminta-alalla hankkeissa on

- järjestettävä nuorisoryhmille aktiviteetteja, jolla edistetään laaja-alaisia vaihto-ohjelmia tavoitteena monimuotoisen eurooppalaisuuskäsitteen kehittäminen;
- painotettava kohteisiin ja tapaamisiin perustuvia henkilökohtaisia ja aitoja kokemuksia;
- edistettävä lokeroitumisen purkamista järjestämällä vaihto-ohjelmia, joihin voivat osallistua eri yhteiskuntaryhmistä ja eri Euroopan alueilta peräisin olevat nuoret;
- muodostettava muutaman valtion toteuttamia pilottihankkeita ja varmistettava riittävät voimavarat niiden käyttökelpoiseen arviointiin, jotta voidaan luoda referensseinä toimivia malleja;
- synnytettävä yhteistyötä, jossa on mukana oppilaitoksia eri koulutustasoilta.

4. Kulttuurin ja taiteen käytännöt

Tällä toiminta-alalla hankkeissa on

- synnyttävä monialaista ja kulttuurien välistä keskustelua ja vuorovaikutusta eri Euroopan maiden kulttuuri- ja taidesuuntien ja -näkemysten välillä;
- edistettävä aktiviteetteja ja taidehankkeita, joissa pohditaan kulttuuriperinnön ja oman aikamme kulttuuriin välisiä yhteyksiä;
- korostettava innovatiivisimpia luovuuskäytäntöjä osana oman aikamme kulttuuria ja taiteita ja yhdistettävä ne taitojen kehittymisen historiaan riippumatta siitä ovatko ne osa kuvataiteita, esittäviä taiteita, käsityötä, arkkitehtuuria, musiikkia, kirjallisuutta tai muita kulttuuri-ilmaisun muotoja;
- synnyttävä verkostoja ja aktiviteetteja, jotka rikkovat ammattilaisten ja ei-ammattilaisten välisiä raja-aitoja erityisesti ohjattaessa eurooppalaisia nuoria näillä alueilla.

5. Kulttuurimatkailu ja kulttuurin kestävä kehittäminen

Tällä toiminta-alalla hankkeissa on

- huomioitava paikallinen, alueellinen, kansallinen ja eurooppalainen identiteetti;
- hyödynnettävä aktiivisesti painettua mediaa, radiota ja televisiota sekä digitaalisen median mahdollisuuksia vahvistettaessa tietoisuutta hankkeiden kulttuuritavoitteista;
- edistettävä vuoropuhelua kaupunkien ja maaseudun kulttuurien välillä, Euroopan eri alueiden välillä etelässä, pohjoisessa, idässä ja lännessä sekä kehittyneiden ja heikossa asemassa olevien alueiden välillä;
- edistettävä vuoropuhelua ja ymmärrystä enemmistö- ja vähemmistökulttuurien sekä alkuperäiskansojen ja maahanmuuttajien kulttuurien välillä;
- tarjottava mahdollisuuksia yhteistyöhön Euroopan ja muiden maanosien välillä hyödyntämällä alueiden välisiä erityissuhteita;
- pyrittävä kulttuurimatkailun alalla kehittämään kansalaisten tietoisuutta, kiinnittämään päätöksentekijöiden huomiota siihen, että kulttuuriperintöä tulee suojella osana alueiden kestävä kehitystä ja pyrittävä monipuolistamaan tarjontaa ja kysyntää tasokkaan eurooppalaisen matkailutoiminnan kehittämiseksi;
- luotava kumppanuuksia julkisten ja yksityisten matkailuorganisaatioiden kanssa, jotta voidaan kehittää matkailutuotteita ja -työkaluja kaikille potentiaalisille kohderyhmille.

III. Verkostoja koskevat kriteerit

Hankkeiden aloitteentekijöiden on muodostettava monialaisia verkostoja, jotka toimivat useissa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa. Näiden verkostojen on

- esiteltävä käsitteellinen kehys, joka perustuu valittua teemaa käsittelevään tutkimukseen ja jonka kaikki verkoston jäsenet ovat hyväksyneet;
- otettava mukaan hankkeisiin tai niiden osiin Euroopan neuvoston jäsenvaltioita ja hyväksyttävä myös kahdenväliset aktiviteetit;
- pyrittävä ottamaan mukaan mahdollisimman moni Euroopan kulttuurileissopimuksen (ETS No. 18) sopimuspuoli

sekä tarpeen mukaan muita valtioita;

- varmistettava, että ehdotetut hankkeet ovat taloudellisesti ja organisatorisesti toteuttamiskelpoisia;
- oltava laillisia toimijoita (joko yhdistyksiä tai yhdistysten yhteenliittymiä);
- toimittava demokraattisesti;

Hankkeidensa tueksi verkostojen on

- tarjottava kattava ohjelma ja esitettävä sille täsmälliset tavoitteet ja siinä käytettävät menetelmät, lueteltava ohjelman kumppanit, ja osallistujavaltiot (nykyiset ja suunnitellut) ja kuvattava ohjelman kulku keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä;
- havainnollistettava kuinka niiden aktiviteetit liittyvät päätöslauselman CM/Res(2013)67 liitteen kohdassa II kuvattuun viiteen ensisijaiseen toiminta-alaan (tutkimus ja kehitys, muistin, historian ja kulttuuriperinnön arvostuksen edistäminen, vaihto-opiskelu ja muu kulttuurialan eurooppalainen nuorisovaihto, kulttuurin ja taiteen käytännöt, kulttuurimatkailu ja kulttuurin kestävä kehittäminen);
- tunnistettava Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa toimivat tärkeimmät aloitteentekijät, osallistujat ja muut potentiaaliset kumppanit, jotka todennäköisesti muodostavat verkostoja; määriteltävä tarpeen mukaan muut kansainväliset kumppanuusjärjestöt;
- lueteltava hankkeen kattamat maantieteelliset alueet;
- esitettävä verkoston rahoitus- ja toimintasuunnitelma;
- esitettävä asiakirjat, jotka määrittelevät verkoston laillisen aseman;
- määriteltävä ja otettava käyttöön indikaattorit, joilla kulttuurireittien vaikutusta voidaan mitata.

IV. Sertifiointi

1. Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointin myöntää EPA-sopimuksen hallintoneuvosto kuultuaan asianomaista hallitustenvälistä komiteaa. Hallintoneuvosto voi myös tiedustella yhden tai useamman asiantuntijan mielipidettä ja tarvittaessa kuulla muita Euroopan neuvoston komiteoita tai elimiä.

Jos asianomaisen hallitustenvälisen komitean kanta on kielteinen, lopullisen päätöksen asiassa tekee ministerikomitea.

Hankkeiden ja teemojen tulisi erityisesti edistää Euroopan neuvoston ensisijaisten politiikkatavoitteiden toteutumista.

2. Kun kulttuurireittisertifiointi on myönnetty, teksti "Euroopan neuvoston kulttuurireitti" (Cultural Route of the Council of Europe) ja Euroopan neuvoston tunnus on lisättävä kaikkien viestinnässä käytettävään aineistoon, mukaan lukien lehdistötiedotteet.

Verkostoille toimitetaan suositukset sisältävä ohje (tai vastaava).

Mikäli mahdollista, sertifiointimaininnan ja Euroopan neuvoston tunnuksen on oltava näkyvillä kulttuurireiteistä kertovissa liikennemerkeissä ja opastetauluissa.

3. Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointin saaneista hankkeista vastaavien verkostojen arviointi

Vuosittaisen toimintaohjelman ja Euroopan kulttuurireitti-instituutille (European Institute of Cultural Routes) toimitettavan vuosikertomuksen lisäksi verkostojen on toimitettava joka kolmas vuosi raportti, jonka perusteella EPA-sopimuksen hallintoneuvosto voi arvioida niiden toimintaa ja todeta noudattavatko ne edellä kohdissa I, II, III ja IV.2 kuvattuja kriteerejä.

Jos EPA-sopimuksen hallintoneuvosto katsoo, että edellä kohdissa I, II, III ja IV.2 kuvattuja kriteerejä ei ole noudatettu, se antaa suosituksen varmistaakseen niiden noudattamisen. Jos verkosto ei ala noudattaa suositusta vuoden kuluessa, EPA-sopimuksen hallintoneuvosto voi päättää sertifiointin peruuttamisesta kuultuaan asianomaista hallitustenvälistä komiteaa.

Jos asianomainen hallitustenvälinen komitea katsoo, että sertifiointia ei tule perua, lopullisen päätöksen asiassa tekee ministerikomitea.

EPA-sopimuksen hallintoneuvosto päättää tämän päätöslauselman käytännön toteutuksesta työjärjestyksensä mukaisesti.

Liite 2b

Utkast till översättningen

Resolution CM/Res(2013)67

om att se över regler för beviljande av certifieringen Europarådets kulturleder

(antagen av ministerkommittén den 18 december 2013 vid det 1187:e mötet med ministrarnas ställföreträdare)

I enlighet med bestämmelserna i artikel 15 b i Europarådets stadga har ministerkommittén,

med beaktande av att Europarådets målsättning är att få till stånd större enhetlighet mellan dess medlemmar och att denna målsättning kan uppnås genom gemensamma åtgärder inom kulturområdet,

med beaktande av att målsättningen för det europeiska kulturella samarbetet är att främja en europeisk identitet i dess enhetlighet och mångfald, bevara de europeiska kulturernas mångfald, främja en interkulturell dialog och underlätta konfliktförebyggande och försoning,

med beaktande av att man genom att framhäva inflytanden, utbyten och utvecklingen som har format den europeiska identiteten kan skapa en medvetenhet om ett europeiskt medborgarskap som bygger på gemensamma värden,

med beaktande av att det är väsentligt för yngre generationer att erhålla denna medvetenhet om en europeisk identitet och ett europeiskt medborgarskap och de gemensamma värden dessa bygger på,

med beaktande av att för att upprätthålla dessa gemensamma värden och göra dem påtagligare är det nödvändigt att främja en förståelse av Europas historia på grundval av dess arv, inkluderande fysiska och immateriella kulturarv samt natur, i syfte att åskådliggöra banden som förenar dess olika kulturer och regioner,

noterat att identifieringen av europeiska värden och ett gemensamt europeiskt kulturarv kan uppnås genom kulturleder som spårar historien av folken, migrationerna och spridningen av de stora europeiska civilisationernas strömningar inom filosofi, religion, kultur, konst, vetenskap, teknik och handel,

medvetenhet om att sådana vägar lämpar sig för långsiktiga europeiska samarbetsprogram inom forskning, stärkandet av kulturarvet, kultur och konst, ungdomsutbyte inom kultur och utbildning, kulturturism i Europa och en hållbar kulturutveckling,

med beaktande av att sådant samarbete mobiliserar och sammanför ett stort antal människor, organisationer, institutioner och strukturer inom Europa och bidrar således till den europeiska uppbyggnadsprocessen,

med beaktande av att det i syfte att stödja detta samarbete intellektuellt och tekniskt, vilket kräver avsevärda mänskliga och ekonomiska resurser, upprättas en formell operativ ram som underlättar bekräftandet av de grundläggande värden, en kvalitativ och kvantitativ utvärdering av genomförandet, utbildandet av aktörer och en konsekvent kommunikation,

med beaktande av att en sådan ram gör det lättare att uppnå gemensamma mål och säkerställer kvaliteten av initiativen som genomförs,

med beaktande av resolution CM/Res(2013)66 som bekräftar upprättandet av det utvidgade delavtalet om kulturleder (nedan kallat EPA),

med beaktande av målen och åtgärderna i EPA,

antagit denna resolution som uppdaterar och ersätter resolution CM/Res(2010)52 av den 8 december 2010 om regler för beviljande av certifieringen Europarådets kulturleder,

antagit reglerna för beviljande av certifieringen Europarådets kulturleder, vilka bifogats denna resolution.

Bilaga till resolution CM/Res(2013)67

Regler

Certifieringen Europarådets kulturleder kan beviljas projekt som handlar om teman som överensstämmer med kriterierna i del I nedan, som omfattar prioriterade åtgärder enligt del II och som läggs fram av ett nätverk som uppfyller kriterierna i del III.

I. Förteckning över de tematiska kriterierna

Ett tema ska uppfylla alla följande kriterier:

1. Temat ska representera de europeiska värdena och vara gemensamt för minst tre europeiska länder.
2. Det ska finnas forskning om temat och det ska vara utvecklat av en grupp tvärvetenskapliga experter från olika regioner i Europa för att säkerställa att åtgärderna och projektet som belyser temat bygger på en konsensus.
3. Temat ska beskriva det europeiska minnet, den europeiska historien och Europas arv och bidra till en tolkning av diversiteten i dagens Europa.
4. Temat ska vara lämpligt för ungdomsutbyte inom kultur och utbildning och således överensstämma med Europarådets idéer och angelägenheter i dessa områden.
5. Temat ska tillåta utvecklande av initiativ samt exemplariska och nyskapande projekt inom kulturturism och hållbar kulturell utveckling.
6. Temat ska vara lämpligt för att utveckla turismprodukter i samarbete med resebyråer och -arrangörer, vilka är avsedda för olika målgrupper, inklusive skolgrupper.

II. Förteckning över prioriterade verksamhetsområden

Projekten ska beröra följande prioriterade verksamhetsområden samtidigt som de uppfyller kriterierna som anges nedan för varje verksamhetsområde:

1. Samarbete inom forskning och utveckling

I detta verksamhetsområde ska projekten

- spela en förenhetligande roll kring stora europeiska teman som underlättar sammanförandet av utspridd kunskap,
- visa hur dessa teman representerar de europeiska värden som delas av flera europeiska kulturer,
- beskriva utvecklingen av dessa värden och mångfalden av deras former i Europa, samt

- vara lämpliga för forskning och tvärvetenskaplig analys på både teoretisk och praktisk nivå.

2. Stärkande av minnet, historien och det europeiska kulturarvet

I detta verksamhetsområde ska projekten

- stärka det materiella och immateriella kulturarvet, förklara dess historiska betydelse och belysa dess likheter i olika regioner i Europa,
- beakta och främja Europarådets, Unescos och Icomos stadgor, konventioner, rekommendationer och arbeten om restaurerande, skydd och berikande av kulturarvet, landskapet och samhällsplaneringen,
- identifiera och stärka europeiska kulturarvsplatser och andra områden än minnesmärken och platser som normalt utnyttjas för turism, i synnerhet i landsbygdsområden men också i industriområden i samband med ekonomisk omstrukturering,
- beakta de europeiska etniska och sociala minoriteternas fysiska och immateriella kulturarv, samt
- genom lämplig utbildning bidra till att öka medvetenheten bland beslutsfattare, utövare och allmänheten om det komplexa begreppet kulturarv, nödvändigheten av att skydda, tolka och kommunicera kulturarvet som en metod för hållbar utveckling, samt om utmaningarna och möjligheterna kulturarvet utgör för Europas framtid.

3. Ungdomsutbyte inom kultur och utbildning för unga européer

I detta verksamhetsområde ska projekten

- inkludera organiseringen av verksamheten för ungdomsgrupper i syfte att främja ingående utbyten som siktar till att utveckla begreppet europeiskt medborgarskap, som berikas av dess mångfald,
- betona personliga och faktiska erfarenheter genom att utnyttja platser och kontakter,
- uppmana till att avskaffa skiljeväggarna genom anordnandet av utbyte av ungdomar från olika social bakgrund och regioner i Europa,
- utgöra pilotplaner med ett begränsat antal deltagande länder och erhålla tillräckliga resurser för betydelsefulla utvärderingar i syfte att skapa prototyper som kan användas som referensmodeller, samt
- ge upphov till samarbete som omfattar utbildningsinstitutioner på olika nivåer.

4. Kulturell och konstnärlig verksamhet

I detta verksamhetsområde ska projekten

- ge upphov till diskussioner och utbyte ur ett tvärvetenskapligt och interkulturellt perspektiv mellan de olika kulturella och konstnärliga uttrycken och känsligheterna i de olika europeiska länderna,
- uppmåna till verksamhet och konstnärliga projekt som utforskar sambanden mellan kulturarvet och den samtida kulturen,
- belysa i samtida kulturell och konstnärlig verksamhet de mest innovativa metoderna med tanke på kreativitet och knyta dem samman med utvecklingen av färdigheter, oavsett om den härrör från bildkonst, performanskonst, hantverk, arkitektur, musik, litteratur eller någon annan form av kulturellt uttryck, samt
- ge upphov till nätverk och verksamhet som bryter ner skiljeväggarna mellan yrkesmän och icke-yrkesmässiga aktörer, i synnerhet när det gäller instruktioner för unga européer i relevanta områden.

5. Kulturturism och hållbar kulturell utveckling

I detta verksamhetsområde ska projekten

- beakta lokala, regionala, nationella och europeiska identiteter,
- aktivt involvera tryckta medier samt radio och television och fullt ut utnyttja potentialen hos elektroniska medier i syfte att öka medvetenheten om projektens kulturella mål,
- främja en dialog mellan urban- och landsbygdskulturer, regioner i Europas södra, norra, östra och västra delar och mellan utvecklade och missgynnade regioner,
- främja en dialog och förståelse mellan majoritets- och minoritetskulturer, ursprungs- och immigrantkulturer,
- öppna upp möjligheter för samarbete mellan Europa och andra kontinenter genom speciella samhörigheter mellan vissa regioner,
- ägna sig åt att inom kulturturismen informera allmänheten och uppmärksamma beslutsfattare om behovet av att skydda kulturarvet som en del av områdesutvecklingen och eftersträva att diversifiera både utbud och efterfrågan i syfte att främja utvecklingen av högklassig turism inom den europeiska dimensionen, samt

- söka partnerskap med offentliga och privata organisationer som är aktiva inom turismen i syfte att utveckla turismprodukter och verktyg som tar i beaktande alla eventuella målgrupper.

III. Förteckning över nätverkskriterier

Projektarrangörerna ska bilda sektoröverskridande nätverk som är belägna i flera av Europarådets medlemsstater. Sådana nätverk ska

- lägga fram en begreppsram som bygger på forskning i ett ämne som valts ut och godkänts av de olika nätverkspartner,
- involvera flera av Europarådets medlemsstater via alla eller en del av deras projekt, inklusive åtgärder av en bilateral karaktär,
- planera att involvera möjligast många stater som är parter i europeiska kulturkonventionen

(ETS nr 18) samt vid behov andra stater,

- säkerställa att de föreslagna projekten är ekonomiskt och organisatoriskt genomförbara,
- ha en rättslig status, antingen i form av en organisation eller en sammanlutning av organisationer, samt
- verka på ett demokratiskt vis.

Till stöd för framläggningen av sina projekt ska nätverken

- tillhandahålla ett omfattande program och definiera dess mål, metoder, partner, deltagande länder (nuvarande och framtida) och programmets allmänna utveckling på mellanlång och lång sikt,
- visa hur deras åtgärder förhåller sig till de fem prioriterade verksamhetsområden som avses i del II i bilagan till resolution CM/Res(2013)67 (forskning och utveckling, stärkande av minnet, historien och kulturarvet, kultur- och utbildningsutbyte för unga européer, kulturell och konstnärlig praxis, kulturturism och hållbar kulturell utveckling),
- identifiera i Europarådets olika medlemsländer de huvudsakliga arrangörerna, deltagarna och andra eventuella partner som sannolikt kan bilda ett nätverk och vid behov på internationell nivå definiera andra partnerorganisationer,
- definiera regionerna som projektet berör,
- uppgge en finansierings- och genomförandeplan,
- bifoga de grundläggande texterna om deras rättsliga status, samt

- definiera och genomföra indikatorer för att mäta effekten av verksamheten med kulturleder.

IV. Certifiering

1. Certifieringen Europarådets kulturvägar beviljas av EPA:s styrelse i samråd med relevant mellanstatlig kommitté. Den kan vid behov begära samråd med en eller fler experter. Styrelsen får vid behov överlägga med andra relevanta kommittéer eller organ inom Europarådet.

Om den mellanstatliga kommittén i fråga ger ett negativt utlåtande, kräver beviljandet av certifieringen ett godkännande av Europarådets ministerkommitté.

I synnerhet projekt och ämnen som bidrar till att uppnå Europarådets politiska prioriteter uppmuntras.

2. Efter att ha beviljats certifieringen ska hela beteckningen "Europarådets kulturled" och Europarådets logotyp anföras på allt kommunikationsmaterial, inklusive pressmeddelanden.

En handbok med rekommendationer (eller vägledning) ska tillhandahållas nätverken.

Vid mån av möjlighet ska certifieringen jämte Europarådets logotyp anföras på vägskyltar och tavlor som anger kulturleden.

3. Bedömning av nätverk som ansvarar för projekt som erhållit certifieringen Europarådets kulturled.

Utöver ett årligt verksamhetsprogram och en årlig rapport som lämnas in till det europeiska institutet för kulturleder (European Institute of Cultural Routes) ska nätverken vart tredje år lämna in en rapport, utifrån vilken EPA:s styrelse kan utvärdera deras verksamhet för att kontrollera att de fortfarande uppfyller kriterierna i delarna I, II, III och IV.2 ovan.

Om EPA:s styrelse finner brister i överensstämmelsen med delarna I, II, III, IV.2 ovan utfärdar styrelsen en rekommendation för att åtgärda bristerna. Om åtgärder enligt rekommendationerna inte vidtagits inom ett år kan EPA:s styrelse besluta att återkalla certifieringen efter samråd med relevant mellanstatlig kommitté.

Om den mellanstatliga kommittén i fråga anser att certifieringen inte bör återkallas, ska återkallandet av certifieringen godkännas av Europarådets ministerkommitté.

EPA:s styrelse fattar beslut om de praktiska villkoren för tillämpning av denna resolution. Styrelsen antar en arbetsordning i detta syfte.

Liite 3.

Euroopan neuvoston sertifioimat kulttuurireitit (syksyn 2016 tilanne)

PREHISTORIC ROCK ART TRAILS

Teema ja sijainti:

Reitti esittelee ensimmäisten eurooppalaisten taidetta ja kulttuuria 42 000 vuotta sitten rautakauteen asti. Kuvioita, piirustuksia, maalauksia tai jälkiä on tehty luolien seinille, kalliosuojiin ja -seinille sekä rakennettu megalitiittisiä rakenteita. Esihistoriallisen kalliotaiteen reitti ulottuu Espanjaan, Italiaan, Irlantiin, Norjaan, Portugaliin ja Ranskaan.

Altamiran ja Lascauxin luolat saivat niiden kestävyys ylittävät matkailijavirrat jo 1960-luvulla. Vasta viime vuosina on onnistettu kehittämään toimintatapoja ja temaattisia museoita, joissa voidaan simuloida suurille kävijäryhmille luolan maalausten kokemista, ja edistää näin samanaikaisesti kalliotaiteen suojelua ja esittämistä.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistyksessä on jäseninä museoita, alueellisia organisaatioita, matkailujärjestöjä ja kulttuurilaitoksia.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Yli 150 kohteen joukossa on mm. yhdeksän maailmanperintökohdetta.

EUROPEAN ROUTE OF MEGALITHIC CULTURE

Teema ja sijainti:

Euroopan megalitiitit ovat neoliittisellä kaudella ja pronssikauden alussa pystykivistä rakennettuja kehiä sekä suuria maa- tai kivekumpujen peittämiä käytävähautoja, tunnetuimpana on Stonehenge. Reitti ulottuu Alankomaihin, Englantiin, Espanjaan, Portugaliin, Ruotsiin, Saksaan ja Tanskaan.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reitti toimii alustana museoiden, geopuistojen, tutkijoiden ja matkailun asiantuntijoiden temaattiselle yhteistyölle. Tavoitteena on parantaa näiden kohteiden suojaamista osana yhteistä kulttuuriperintöä korostaen näiden monumenttien kuulumista ympäröivään kulttuurimaisemaan.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitti on sitoutunut minimoimaan matkailun vaikutuksia maisemaan. Etusija matkailun kehittämiseksi annetaan olemassa olevien teiden ja luontoreittien käyttämiselle. Reitillä edistetään erityisesti patikointia ja pyöräilyä.

THE ROUTES OF THE OLIVE TREE**Teema ja sijainti:**

Oliivipuiden viljely muokkaa ja hallitsee paitsi maisemaa myös Välimeren kansojen arkea ja elämäntapoja. Siihen liittyy monia traditioita. Oliivipuuta pidetään yhä pyhänä ja myyttisenä puuna, ja se on myös yleismaailmallinen rauhan symboli.

Keskeisiä kohteita ja toimia:

Oliivipuiden reitit ovat välineitä kulttuurien väliseen tunnistamiseen sekä vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan, joka turvaa oliivipuiden viljelymaisemia. Reitti yhdistää oliiviöljyä tuottavien alueita ulottuen yli 150 000 km² alueelle yli 25 maassa, ja siihen liittyy moninaisia kulttuuritapahtumia.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistykseen ja sen verkostoihin kuuluu laitoksia, järjestöjä, yliopistoja ja kauppakamareita Välimeren ja Euroopan maissa. Tieteellinen neuvosto on koottu eri alojen tieteilijöistä ja asiantuntijoista, kuten arkeologian, museologian, etnologian, ekonomin, maanviljelyksen, matkailun, ympäristöhallinnon toimijoita eurooppalaisista ja Välimeren maista. Mukana on sivilisaatiohistorioitsijoita ja kansainvälisten suhteiden osaajia.

Moottoripyörä on keskeinen liikkumisväline reitillä, ja reitti järjestää moottoripyörätapaamisia. Paikalliset moottoriklubit tukevat toimintaa.

ITER VITIS - WAYS OF THE VINEYARDS IN EUROPE**Teema ja sijainti:**

Alueita yhdistävänä teemana on viininviljelyn muokkaama maisema yhtenä Euroopan ominaispiirteenä. Nämä alueet pyritään saattamaan kestävän matkailun piiriin.

Toimijat ja sidosryhmät:

Euroopan viinitarhat reittiin kuuluu 18 maata Välimeren alueelta Saksaan Itämeren rannoille ja Atlantilta Kaukasuksen alueelle. Kansainvälinen yhdistyksen keskus sijaitsee Sisiliassa.

Keskeisiä kohteita ja toimia:

Teemaa konkretisoidaan kertomuksilla ihmisten elämästä ja alueen historiasta auttaen lukemaan maisemaa. Reitillä jaetaan paikallishistoriaa ja tietoja viiniköynnösten lajeista, topografiasta, kasvuolosuhteista, tuotanto-olosuhteista, viinien vuosikertojen ominaisuuksista ja kulutuksesta. Toimilla tavoitellaan kestäväällä tavalla taloudellista hyötyä paikalliselle väestölle ja viinitarhoille.

THE PHOENICIANS' ROUTES**Teema ja sijainti:**

Foinikialaiset elivät Välimeren itäisessä pohjukassa Levantissa, suurin piirtein nykyisen Libanonin tienoilla n. 3500–146 eaa. He perustivat siirtokuntia ympäri Välimeren aluetta ulottuen Atlantin valtameren itärannikolle ja kävivät niistä käsin kauppaa paikallisten kanssa. Foinikialaisten reitti kokoaa foinikialaisten merireitit, jotka välittivät kauppatavaroita ja kulttuurisia virtauksia Välimerellä.

Toimijat ja sidosryhmät:

Foinikialaisten reitti ulottuu kolmelle mantereelle ja yli 80 satamakaupunkiin. Keskeisiä toimijoita ovat Välimeren saaret Sisilia ja Sardinia Italiassa sekä Malta, reitin jäseniä on Ranskassa, Espanjassa (Iberiassa), Kreikassa, Turkissa ja Libanonissa. Yhteydet on luotu myös Brittein saarille, Palestiinaan ja Tunisiaan.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittiyhdistys muodostaa arkeologisten, etnisten, antropologisten, kulttuuri- ja luonnonkohteiden ja toimijoiden verkoston kulttuurivaihtoa varten. Sivusto on voittopuolisesti italiankielinen.

THE ROMAN EMPERORS AND DANUBE WINE ROUTE**Teema ja sijainti:**

Reitti koostuu arkeologisista kohteista, jotka liittyvät Tonavan käytävän puolustamiseen Rooman keisareiden hallinnossa. Tuolloin alueelle perustettiin kolonioita ja kuntia, joissa oli oikeusvaltion piirteitä ja jotka toimivat rajoitetun autonomisen itsehallinnon pesäkkeinä. Näiden yhteisöjen alkuperäiskansoille myönnettiin Rooman kansalaisuus. Myös uskonnollista suvaitsevaisuutta edistettiin lainsäädännöllä. Kristinusko toimi johtavana uskontona valtakunnassa, ja monet sen mukanaan tuomat periaatteet vakiintuvat keskiajalla ja myöhemmin koko eurooppalaisessa kulttuurissa. Roomalaiset toivat mukanaan myös viinin osana itsehallinnollisten alueiden sosiaalista elämää.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reitti ulottuu ”uusiin” demokratioihin; Bulgariaan, Kroatiaan, Romaniaan ja Serbiaan. Se hyväksyttiin Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelmaan vuonna 2015.

VIKINGS ROUTES**Teema ja sijainti:**

Viikingit matkasivat vesiteitä laajalti koko Pohjois- ja Länsi-Euroopassa, Pohjois-Atlantilla, osalla Välimerta ja pitkiä matkoja Venäjän ja Ukrainan jokia pitkin. He perustivat kauppakeskuksia, ja heidän jäljiltään löytyy lukuisia arkeologisia kohteita ajanjaksolta 800–1050. Viikingit saavuttivat korkean taidon veneenrakennuksessa ja navigoinnissa, ja heidän aineetonta kulttuuriperintöään on tallennettu saagoissa.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Viikinkireitti sisältää viikinkikohteita, tarinoita ja kulttuuriperintöä, jotka liittyvät jaettuun viikinkien ja viikinkiajan perintöön Euroopassa ja muualla. Viikinkikohteiden noin 50 sivustolla esitellään linnoituksia, kaupunkeja, maatiloja, louhoksia, laivoja, esineitä, museoita, arkeologisia kohteita ja rekonstruoituja viikinkitaloja.

Toimijat ja sidosryhmät:

Viikinkireittiä hallinnoi *Destination Viking Association*, jossa on jäseniä 10 maasta, Suomesta Rosalan Viikinkikeskus.

SANTIAGO DE COMPOSTELA PILGRIM ROUTES**Teema ja sijainti:**

Pyhän Jaakobin oletetaan olevan haudatun Santiago de Compostelan katedraaliin. Pyhän Jaakobin haudan löytyminen 900-luvulla kasvatti pyhiinvaelluksia Galiciaan. Alusta alkaen pyhiinvaellusreitit varrella on ollut luostareita, jotka tarjosivat majoitus- ja ravitsemuspalveluita. Pyhiinvaellukset tuottivat myös runsaasti aineetonta kulttuuriperintöä ja henkistä kulttuuria.

Pyhiinvaellusreitti pyhän Jaakobin haudalle ei ole mikään yksittäinen tie, vaan siksi voidaan katsoa mikä tahansa useista pyhiinvaellusreiteistä Santiago de Compostelaan. Keskiajalla nämä reitit olivat vilkkaassa käytössä. Uskonpuhdistus ja Euroopan poliittinen epävakaus 1500-luvulla kuitenkin rappeutti reitin toimintaa.

Toimijat ja sidosryhmät:

1980-luvun loppupuolella nykyajan pyhiinvaeltajat kiinnostuivat reitistä, ja siitä tuli Euroopan neuvoston ensimmäinen kulttuurireitti. Pohjois-Espanjan läpi Santiago de Compostelaan kulkeva pyhiinvaellusreitti otettiin Unescon maailmanperintöluettelon kohteeksi vuonna 1993. Ranskan alueella kulkevat reitit lisättiin maailmanperintöluetteloon vuonna 1998. Kummasakin tapauksessa maailmanperintökohde käsittää joukon reittien varrella olevia historiallisia rakennuksia ja rakennelmia.

SAINT MARTIN OF TOURS**Teema ja sijainti:**

Martinus Toursilainen eli Pyhä Martinus (suomeksi myös Pyhä Martti) oli Rooman armeijan tribuunin poika 300-luvulla. Hänet tunnetaan köyhien ja vaivaisten suojelijana. Martinus Toursilainen oli ensimmäinen läntisessä kirkossa pyhimyksen arvon saanut henkilö, joka ei kuollut marttyyrinä. Pyhän Martin muistoksi vietetään katolisissa maissa yhä Martinpäivää 11. marraskuuta.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitti yhdistää kohteita, jotka liittyvät Pyhän Martin elämään tai kulttiin. Pyhään Marttiin liittyy myös legendoja, kansanperinteitä ja -tapoja. Reittiyhdistys on sitoutunut kestävän kulttuurimatkailun kehittämiseen.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistys rakentuu kansallisista tai alueellisista yhdistyksistä.

THE ROUTE OF SAINT OLAV WAYS**Teema ja sijainti:**

Norjan viikinkikuningas Olav Haraldsson (995–1030), joka on haudattu Nidarosin katedraaliin Trondheimiin, julistettiin marttyyriksi ja pyhimykseksi jo vuonna 1031.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitit perustuvat historiallisiin reitteihin, joilla on yhteys keskiaikaisiin pyhiinvaellustraditioihin jossa Nidaroksen katedraali nykyisessä Trondheimissa on matkan pääkohteena. Reitillä tulee olla jälkiä pyhän Olavin perinnöstä kuten hänelle omistettuja kirkkoja, tarinoita, vesilähteitä, nimiä, raunioita ja kasveja. Reitin luonto- ja kulttuuriarvot ovat keskeisiä.

Pyhän Olavin päivä vietetään monin paikoin Skandinaviassa vuosittain 29. heinäkuuta. Trondheimissa järjestetään vuosittain viikon kestävä Saint Olavin festivaali Trondheimissa.

Toimijat ja sidosryhmät:

Kansainvälistä Pyhän Olavin reittiyhdistystä johdetaan Norjasta. Yhdistyksen hallitukseen kuuluu kaksi edustajaa norjalaisesta Pilgrimscentret -reittiyhdistyksestä, kaksi tanskalaisesta *Danske kultur og Olavsveje* -yhdistyksestä ja kaksi ruotsalaisesta *Pilgrim in Sweden* -yhdistyksestä. Puheenjohtajuus on norjalaisilla. – Kunkin kansallisen yhdistyksen vastuulla on EN reittistatuksen pysyminen omassa maassaan. Norjalaisen *Pilgrimscentret* -yhdistyksen jäseninä on kaupunkeja ja kuntia, museoita, ulkoilujärjestöjä, kirkkoja, opintoryhmiä, yrityksiä ja muita. Toimintaa tuetaan useassa ministeriössä, maakunnissa ja evankelisluterilaisissa ja katolisissa piispaikunnissa.

VIA REGIA**Teema ja sijainti:**

Via Regia reitti on maantieyhteys Itä- ja Länsi-Euroopan välillä lounaasta koilliseen, jota on käytetty jo ennen ajanlaskun alkua. Se kulkee läpi Espanjan, Ranskan ja Belgian Saksaan ja Puolaan, ja sieltä Valkovenäjälle, Liettuaan ja Ukrainaan. Reitti on vaihdellut kuitenkin vuosisatojen aikana. Vain muutama kiinteämpi kohta, kuten jokien ylityspaikat ja vuoristosolien reitit, olivat samat pitkään. Rautatieverkoston rakentamisen myötä reitti menetti merkityksensä 1800-luvulla. Euroopan unionin laajentuminen itään vuonna 2004 on mahdollistanut uudelleen Via Regialla matkustamisen ja kokemisen. Via Regian elvyttäminen (uusi osatatie A4) symbolisoi yhteistä eurooppalaista työtä.

Via Regia merkitsee oikeudellisena käsitteenä kuninkaan suojaa tiellä liikkuvalla, ”Kuninkaan tietä”. Tämä asema Via Regialla oli keskiajalla melkein 1300-luvulle asti. Saksaksi termiä Via Regia käytetään nykyisin metaforana, erityisesti tieteessä ja politiikassa tarkoittaen «kultaista polkua», eli optimaalista tapaa ongelmanratkaisuun. Sen symbolinen merkitys on historiallinen Via Regia, joka yhdistää Länsi- ja Itä-Euroopan osana Euroopan yhdentymiskehitystä.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittitoiminnoissa Via Regia -käsitettä hyödynnetään taloudelliseen, kulttuuriseen ja matkailulliseen verkostoitumiseen.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiverkostoon kuuluu erityyppisiä jäseniä Belgiasta, Espanjasta, Liettuaasta, Puolasta, Ranskasta, Saksasta, Ukrainasta ja Valkovenäjältä, ja siinä harjoitellaan uusia kansainvälisen yhteistyön muotoja. Reitti hyväksyttiin EPA ohjelmaan vuonna 2005.

THE LEGACY OF AL-ANDALUS

Teema ja sijainti:

Al-Andalus on arabiankielinen nimi muslimien hallitsemalle alueelle Iberian niemimaalla ja Septimaniassa eri vaiheissa vuosina 711–1492. Alueen tuolloisia muslimiasukkaita kutsutaan maureiksi. Alueella on yhä tunnistettavissa muslimihallinnon kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Kulttuurireitin sisällä on useita reittejä Granadaan, ja mukana on yli kaksisataa kaupunkia Iberian niemimaalla.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiverkostoa johtaa Andalusian aluehallinnon perustama julkinen säätiö El legado andalusí.

Keskeisiä kohteita ja painopistealueita:

Toiminta pyrkii vahvistamaan historiallisia ja sosiaalisia suhteita arabimaailman, Välimeren alueen ja Latinaisen Amerikan välillä. Näitä tavoitteita edistetään maaseutu- ja kulttuurimatkailua kehittämällä ja edistämällä perinteisiä taiteita sekä kulttuuriperinnön restauroinnilla ja vaalimisella.

Reitin sivustot ovat pelkästään espanjaksi, samoin niihin linkitetyt Facebook, LinkedIn, Twitter sekä kymmenkunta Youtube:ssä olevaa lyhytfilmiä.

VIA FRANCIGENA

Teema ja sijainti:

Reitti seuraa Canterburyn arkkipiispan kulkua vuonna 990 hänen matkatessaan Roomaan tapaamaan paavi Johannes XV vastaanottaakseen virkansa. Arkkipiispan pitämä ytimekäs päiväkirja kirjaa matkareitin ja sen tapahtumat. ”Via Francigena” (tie Ranskasta) reitti Canterburyn / Pohjan meren ja Rooman (1800 km) välillä, halki Ranskan, Sveitsin ja Italian oli keskiajalla tärkeä reitti niin tavallisille kulkijoille kuin pyhiinvaeltajille matkalla kohti Roomaa ja Jerusalemia.

Keskeisiä kohteita ja painopistealueita:

Vie Francigene (EAVF) reittiverkoston sivustolla, joka on voittopuolisesti italiankielinen, markkinoidaan vaellusreittejä, sen omaa radiokanavaa ja pieniä reittituotteita.

NETWORK OF CLUNIAN SITES

Teema ja sijainti:

Akvitanian herttua William Hurskas perusti Clunyn benediktiiniluostarin 900-luvulla Burgundiin. Sieltä lähti käyntiin uudistusliike jonka tavoitteena oli saada luostarin toiminta vapaaksi maallisesta esivallasta. Clunyn liikkeestä tuli merkittävä vaikuttaja paavin maallisen ja hengellisen vaikutuksen kasvattajana 1000-luvulla. Johtavan aseman saaneeseen luostariin yhdistettiin muita luostareita eräänlaiseksi luostarien keisarikunnaksi.

Toimijat ja sidosryhmät:

Pyhimyskulttiin liittyvien 1000-vuotis-muistojuhlien yhteydessä vuonna 1994 Valensolen, Clunyn ja Souvignyn kaupungit perustivat liittoutuman, johon kutsuttiin Clunyn liikkeeseen liittyviä julkisia laitoksia, kulttuuri- ja matkailujärjestöjä sekä yksityisiä henkilöitä. Pää tavoitteena on näiden kohteiden sekä liikkeen henkisen, poliittisen ja sosiaalisen merkityksen esittely. *Fédération Européenne des Sites Clunisiens* yhdistyksen keskuspaikka on Ranskassa. Jäseniä on Espanjasta, Englannista ja Skotlannista, Italiasta, Saksasta ja Sveitsistä.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitin kaikkien toimijoiden sivustot, nyt yli 1000, on linkittyvät yhteiseksi alustaksi Clunian sivustoon; "Clunypediksi". Englanninkielinen osio tarjoaa käytännössä melkein pelkästään yhteystiedot.

THE EUROPEAN ROUTE OF CISTERCIAN ABBEYS

Teema ja sijainti:

Sisteriläinen veljeskunnan luostarilaitos lähti liikkeelle Burgundista 1000-luvun alussa. Luostarissa noudatettiin Pyhän Benediktin periaatetta "*ora et labora*". Sääntökunta levisi nopeasti. "Valkoiset munkit" osallistuivat maaseudun kehitykseen, kehittivät maatalouden tuotantotapoja sekä kehittivät taiteen ja tiedon ymmärrystä Euroopassa.

Toimijat ja sidosryhmät:

Sisteriläinen luostarilaitos jatkaa toimintaansa edelleen katolisen kirkon piirissä. Reittiyhdistys perustettiin vuonna 1993 ulottuen 11 Euroopan maahan. Reitin tieteellinen komitea koostuu tutkijoista, historioitsijoista ja arkeologeista.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitti edistää maaseutumatkailun laatua, koulutus- ja kulttuuritapahtumia sekä uusien digitaalisten työkalujen käyttöä kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja edistämiseen.

CASADEAN SITES

Teema ja sijainti:

Casadean kohteet (Casa Dei, jumalan huone) verkosto lukeutuu myös benediktiinien sääntökuntaan ja oli Clynun liikkeen ja sisteriläisten ohella keskiajan tärkeimpiä luostarilaitoksia. Kohteita on Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Belgiassa ja Sveitsissä. Valtaosa kohteista sijaitsee taajamien ulkopuolella maaseudulla.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistykseen kuuluu luostarilaitoksen yhteisöjä ja seurakuntia, yhdistyksiä ja matkailutoimistoja.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Yhdistys tekee näitä kohteita tunnetuksi edistään samalla maaseutumatkailua.

THE PYRENEAN IRON ROUTE

Teema ja sijainti:

Pyreneiden alueella on runsaasti rautamalmia ja siellä on valmistettu rautaa jo vuosisatoja. Toiminta on tuottanut taloudellista hyvinvointia ja jättänyt jälkensä maisemaan. Reitti kulkee Andorrassa, Espanjassa ja Ranskassa.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Pyreneiden rautareitin tavoitteena on tutkia, säilyttää ja esitellä näitä kaivoksia, hiiliuuneja ja ruukkeja sekä kaivostyöläisten ja raudanvalmistajien koteja. Reittikohteisiin sisältyy myös nykyaikaisia rautaveistoksia.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistyksen jäsenenä on maakuntaneuvostoja, aluehallinnon yksiköitä, säätiöitä, kuntia, museoita, tutkimuslaitos, yhdistyksiä sekä Andorran hallituksen edustaja. Espanjankielinen reittisivusto esittelee alueen matkailupalveluja teeman viitekehyksessä.

HANSA

Teema ja sijainti:

Hansaliitto oli aluksi yksittäisten kauppiaiden ja pian pohjoiseurooppalaisten satamakaupunkien liitto, joka hallitsi kauppaa Itämeren ja Pohjois-Saksan alueella 1200–1400-luvuilla.

1300-luvun alkupuolella Hansaliitto oli myös puolustusliitto ja se tiivistyi vuosisadan puolivälissä Lyypekin johtamaksi suurvallaksi.

Toimijat ja sidosryhmät:

Hansakaupunkien reitti on yksi osa entisten hansakaupunkien verkostoa, joka elvytettiin vuonna 1980. Reittitoimintaa johdetaan Gotlannista, kun taas varsinaisen Hansaliiton keskuspaikka on Lyypekissä. Verkosto mieltää itsensä Euroopan unionin keskiaikaisena edelläkävijänä. Se koostuu 178 jäsenkaupungista 16 maassa, muun muassa Turun kaupunki. Jäsenenä on myös pienempiä kauppapaikkoja, kuten Novgorod. Osassa kaupunkeja on myös maailmanperintökohteita, esimerkiksi niiden historialliset keskukset, osa liittyy Santiago de Compostelan pyhiinvaellusreitteihin.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Hansakaupunkien reitin päätapauhtuma on vuosittain järjestettävä Hansa markkinat, jotka kiertävät eri Hansakaupungissa, ja joissa samalla pidetään Hansaliiton vuosittaiset kokoukset.

EUROPEAN ROUTE OF CERAMICS

Teema ja sijainti:

Eurooppalainen savikeramiikan reitin kohteet ja toiminnot esittelevät eurooppalaista savikeramiikkaa primitiivisestä terrakotasta tähän päivään sekä siihen liittyvää taloudellista kehitystä, kulttuuriperintöä ja kulttuurihistoriaa. Myös savikeramiikan teknistä kehitystä, taiteellisia pyrkimyksiä ja trendejä sekä ideologisia tavoitteita käsitellään ja välitetään aineetonta kulttuuriperintöä, kuten tietotaitoa savikeramiikan tekemisestä.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittitoiminnoissa pyritään kehittämään kestäviä ja kilpailukykyisiä matkailutuotteita keramiikan ympärille kattaen esineiden moninaisen käytön muun muassa ruokakulttuurissa, lääketieteessä ja arkkitehtuurissa.

Toimijat ja sidosryhmät:

Eurooppalainen savikeramiikan reittiyhdistys, *Urban Network for Innovation in Ceramics*, perustettiin vuonna 2011. Se kehittää toimintaansa osallistumalla teemahankkeisiin kuten Euroopan Unionin tukemaan CERA-DEST (*Ceramic Destinations for Sustainable Tourism*) hankkeeseen.

TRANSROMANICA

Teema ja sijainti:

Romaaninen tyyli yli rajojen -reitti esittelee romaanisen taiteen ja arkkitehtuurin keskiaikaista kulttuuriperintöä, joka ulottuu Itämeren ja Välimeren väliselle alueelle.

Toimijat ja sidosryhmät:

Kansainvälinen yhdistys sijaitsee Magdeburgissa Saksassa, ja siihen kuuluu 12 jäsenaluetta kahdeksassa maassa.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittiyhdistyksen tavoitteena on yhteisen kulttuuriperinnön tutkiminen jäsenalueilla, tietoisuuden kasvattaminen ja näiden kohteiden saavutettavuuden parantaminen. Myös rakennusten suojelua tuetaan. Tekninen koulutus ja opetus, perinteiden tuotteiden elvyttämien, kulttuuritapahtumat, markkinointi ja lasten, nuorten ja aikuisten temaattinen romaanisen taiteen ja arkkitehtuurin sivistäminen sisältyvät myös toimintoihin.

Reittiyhdistyksen jäsenien kotisivut linkittyvät romaanisen tyylin verkoston sivustoiksi. Reittiyhdistyksen pyrkimyksenä on kohteiden toiminnan kansainvälistyminen sekä alueellisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen, esimerkiksi kehittämällä jäsenien sivustoja markkinointivälineinä sekä käyttämällä monumentteja taitavammin kulttuurin ja matkailun tarkoituksiin. Niinpä sivustoilla voi etsiä eri kohteiden matkailijapakettia; suoria linkkejä varauksiin ei kuitenkaan näytä olevan.

VIA HABSBURG

Teema ja sijainti:

Habsburgin hallitsijasuku oli vallassa vuodesta 996 vuoteen 1815 halliten eri vaiheissa eri puolilla Eurooppaa; Pyhää kreikkalais-roomalaista keisarikuntaa sekä alueita jotka nyt kuuluvat Saksaan, Itävaltaan, Unkariin, Espanjaan, Portugaliin ja Böömiin.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiin kuuluu kohteita Ranskasta, Sveitsistä, Itävallasta ja Saksasta.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitti pyrkii tunnistamaan yhteistä kulttuuriperintöä ja piirteitä yli rajojen ja edistämään rauhanomaista yhteistoimintaa.

EUROPEAN ROUTES OF EMPEROR CHARLES V

Teema ja sijainti:

Pyhän Rooman Keisari Kaarle V (1500–1558) oli vaikutusvaltainen ja paljon matkustellut hallitsija. Hänen toimiessaan Espanjan kuninkaana nimellä Kaarle I espanjalaiset valloittivat laajoja alueita Keski- ja Etelä-Amerikassa. Sotilaallisten saavutustensa ohella Kaarle tunnetaan myös protestanttisen uskonpuhdistuksen vastustajana. Viimeiset vuotensa hän vetäytyi elämään luostariin.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistyksen jäseninä on kaupunkeja, aluehallintorakenteita, kulttuurikeskuksia, matkailuyhdistyksiä, tutkimuslaitoksia ja säätiöitä. Sen lisäksi reitillä on useampia yhteistyöpartnereita. Reitin sivustolta löytyy sen jäsensitoumus. Siinä sitoudutaan reitin tavoitteisiin, joista keskeisin on yhteistyössä edistää kohteiden säilymistä ja reittiä kulttuurisena, matkailullisena ja taloudellisena tuotteena. Reitillä on yhteinen teknisen hallinnon toimisto, jossa reittialoitteita, kuten koulutusohjelmia ja kulttuurihankkeita, kehitetään.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Keisari Kaarle V eurooppalaiset reitit -teeman alle on koottu laajasti Euroopan 1500-luvun kehitystä ja hänen käyttämiään maa- ja merireittejä: Habsburgin pitkäaikainen hallitsijasuku (jolle on omakin reitti); ajanjakson historiallinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja uskonnollinen viitekehys, Kaarle V luoma eurooppalainen visio ja renessanssin tyyliä. Ajanjakso oli kulttuurisesti, taiteellisesti ja historiallisesti merkittävä, ja siihen liittyy monia, yhä vielä eläviä tapahtumia, markkinoita, paraateja muita yhteisöllisiä juhlia. Lisäksi viitataan ajanjakson aikana kehittyneeseen *“Early Modern Europe”*-kulttuurimaiseman käsitteeseen.

THE HUGUENOT AND WALDENSIAN TRAIL

Teema ja sijainti:

Protestanttisten hugenottien vaino alkoi katolisessa Ranskassa 1600-luvun lopulla osana yleiseurooppalaista uskonsotaa Espanjan tukiessa katolista osapuolta ja Englannin ja Saksan kalvinistisia hugenotteja. Taustalla oli myös kuninkaan ja protestanttisen aatelin valtataistelu. Noin 1.3 miljoona hugenottia pakeni protestantisille alueille. Vaino päättyi vasta Ranskan vallankumouksen myötä. Hugenotit ajoivat yhdessä valistusajattelijoiden kanssa katolisesta uskosta riippumattomia kansalaisoikeuksia sekä tähdensivät lukutaidon ja opintojen merkitystä.

Toimijat ja sidosryhmät:

Yhdistys, joka koordinoi reittitoimia, sijaitsee Saksassa. Reittiin kuuluu myös kohteita Ranskassa, Sveitsissä ja Italiassa. Jäseninä eri maissa on alueellisia organisaatioita, villieläinpuistoja, seurakuntia, museota, yhdistyksiä, matkanjärjestäjiä, ja jopa yksittäisiä henkilöitä.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Maanpakolaisten valtavirtojen reittejä seuraava Hugenottien ja valdolaisten reitti on 1600 km. Reittitoimiin sisältyy koulutusta ja opastettuja kierroksia protestanttisesta kulttuuriperinnöstä. Toimien tavoitteina on tukea paikallistaloutta.

ROUTE OF THE FORTIFIED TOWNS OF THE GREATER REGION

Teema ja sijainti:

Ranskan, Saksan, Belgian ja Luxemburgin välisellä alueella keskellä Eurooppaa on ollut keskiajalta lähtien jatkuvia katkeria ja tuhoisia sotilaallisia taisteluja eri hallitsijasukujen ja myöhemmin pirstoutuneiden kansallisvaltioiden välillä. Niinpä alueella on runsaasti ja ajallisesti kattavasti linnoituksia keskiajalta 1900-luvulle. Nykyään tätä aluetta nimetään ”Suuralueeksi” ja siitä on tullut merkittävä esimerkki taloudellisesta yhteistyöstä ja kulttuurivaihdosta – ei vähiten Euroopan Unionin ja Euroopan neuvostonkin viitekehyksissä.

Toimijat ja sidosryhmät:

”Sydän-Euroopan” linnoitettujen kaupunkien reittiverkoston jäsenet ylläpitävät 12 sivustoa, jotka esittelevät linnoituksia ja niitä ympäröiviä luonnonmaisemia ja arkkitehtuuria.

Keskeisiä toimia ja painopisteitä:

Pyrkimyksenä on edistää kulttuurin ja matkailun vaihtoa yli rajojen. Reitti hyväksyttiin keväällä 2016 kokouksessa Euroopan neuvoston kulttuurireitteihin.

EUROPEAN MOZART WAYS

Teema ja sijainti:

Ihmelapsi, muusikko ja säveltäjä Wolfgang Amadé Mozart (1756–1791) matkusteli yli puolet elinajastaan. Nuo matkat muovasivat ratkaisevasti häntä sekä henkilökohtaisesti että taiteellisesti.

Toimijat ja sidosryhmät:

Eurooppalaiset Mozartin reitit -yhdistys yhdistää kaupunkeja, alueita ja instituutioita 10 Euroopan maassa. Yhdistys perustettiin Salzburgissa vuonna 2002.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittiyhdistys edistää matkailureittiä sekä taide-, kulttuuri-, koulutus- ja tutkimusyhteistyötä liittyen W. A. Mozartin elämään ja tuotantoon.

DESTINATION NAPOLEON

Teema ja sijainti:

Kohteena Napoleon -reitillä Napoleonin toiminnan ja aikakauden (1769 – 1821) jättämää kulttuuriperintöä. Vaikka kunkin maan Napoleoniin liittyvä historiallinen konteksti vaihtelee, jäsenet pyrkivät yhteistyössä arvioimaan minkälaisen perinnön Napoleonin kausi on jättänyt kunkin alueen ja yhteisen Euroopan rakentamiseen.

Toimijat ja sidosryhmät:

Yhdistykseen kuuluu 60 kaupunkia 13 maassa. Reitti ulottuu Belgiaan, Espanjaan, Italiaan, Kreikkaan, Kroatiaan, Portugaliin, Puolaan Ranskaan, Saksaan, Tšekin tasavaltaan, Valkovenäjälle, Venäjälle ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Reitti on sertifioitu 2015.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitin pääosin ranskankielisen sivuston perusteella se kokoaa Napoleoniin liittyviä tapahtumia.

EUROPEAN ROUTE OF HISTORIC THERMAL TOWNS

Teema ja sijainti:

Euroopassa kylpylökulttuurin korkeasuhdanne oli 1800-luvulla, jolloin kehitettiin monenlaisia uusia lääketieteellisiä ja terveyshoitoja. Ajan poliittinen ja kulttuurinen eliitti matkusteli Euroopan kylpylöissä juoden mineraalivesiä harrastaen kulttuurivaihtoa. Tämä terveysmatkailu käynnisti modernin matkailun siinä muodossa kuin me sen tunnemme. Vesihoitojen ympärille rakennettiin kylpyläkaupunkeja ja hotelleja sekä kehitettiin erilaista vapaa-ajan toimintaa; kasinoja, musiikkiteattereita, katettuja polkuja ja maisemapuutarhoja sekä muuta muodikasta viihdettä.

Toimijat ja sidosryhmät:

Euroopan historiallinen *Thermal Towns Association* (EHTTA) edistää vesihoito- ja kylpyläkulttuuria eurooppalaisen kulttuuri-reitin muodossa.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

- hyvinvointipalveluiden monipuolistaminen
- termaalisten hoitojen perinnän vuorovaikutteisen hyödyntäminen
- vesihoitojen ja terveysmatkailun ymmärtäminen tarinoiden ja osallistumisen kautta sekä yleensäkin innovatiivisten tapojen kehittäminen hyvinvointimatkailuun
- ennakoivan toimintatavan luominen moniaistiseen kulttuurimatkailuun
- reitin saamisen osaksi vähemmän tunnettuja paikkoja ja epätavallisia tapahtumia

IN THE FOOTSTEPS OF ROBERT LOUIS STEVENSON

Teema ja sijainti:

Robert Louis Stevensonin jalanjäljillä reittiverkoston tavoitteena tehdä tunnetuksi Robert Louis Stevensonin (1850–1894) tuotantoa ja elämää sekä niitä alueita, joihin hän teki tutkimusmatkoja (Belgia, Ranska ja Englanti).

Toimijat ja sidosryhmät:

Verkoston jäsenenä on julkiselta ja yksityiseltä sektorilta kulttuuri, matkailu-, taide- ja urheilujärjestöjä.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittitoiminnoilla valotetaan niitä arvoja, jotka ohjasivat Stevensonin kiinnostusta ihmisiin ja paikkoihin. Niillä tähdätään luonnon- ja kulttuuriperinnön suojeluun sekä kestävään taloudelliseen kehitykseen kulttuurimatkailun avulla. Tapahtumia suunnataan kaikenikäisille: keskusteluja, vierailuja, näyttelyjä sekä vaelluksia, melontaa, soutua ja jopa aasilla matkustamista.

EUROPEAN CEMETRIES ROUTE

Teema ja sijainti:

Hautausmaat ovat pyhiä ja tunnekylläisiä tiloja, jotka samalla kertovat paikallis- ja yleistä historiaa.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reittiverkoston pyrkimyksenä on tehdä tunnetuksi hautausmaiden ja kuolemaan liittyvää aineetonta ja aineellista kulttuuriperintöä sekä edistää matkailua näissä kohteissa.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reittiyhdistys kokoa 67 hautausmaasta 54 kaupungissa 20 Euroopan maassa. Sitä johtaa yhdistys *Association of Significant Cemeteries in Europe* (ASCE). Yhdistyksen jäseniksi ja osaksi reittiä voi hakea sivustolla olevalla jäsenlomakkeella. Yhdistyksen säännöissä korostetaan työskentelyä hautausmaan merkityksen vaalimiseksi ja osallistumista yhteiseen toimintaan. Tämänhetkinen vuosittainen jäsenmaksu on 150 €, ja sillä katetaan internet-viestintää (verkkosivusto, sosiaalinen media, postituksia, muut kanavat), yhteisen markkinoinnin valmistelu ja suunnittelu, osallistumisen matkailumessuille yhteistyössä Eurooppalaisen kulttuurireitti-instituutin kanssa samoin kuin muukin yhteistyö instituutin kanssa, yhteisten hankkeiden valmistelu ja jäsenoiminta, reitin tieteellisen komitean perustamisen valmistelu sekä vierailijoita palveleva tutkimustoiminta.

EUROPEAN JEWISH HERITAGE ROUTE

Teema ja sijainti:

Juutalaisuuden perintöön liittyy muuttoliikkeitä, vainoja ja epävarmuutta mutta myös humanismia, taidetta ja merkittäviä kulttuurisia vaikutteita. Se on olennainen osa Euroopan historiaa ja kulttuuria.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitin kohteet sisältävät arkeologisia kohteita, vanhoja synagogia ja hautausmaita, mikve-kylpylöitä rituaalikylpyyn, juutalaiskortteleita, muistomerkkejä ja patsaita, arkistoja ja kirjastoja sekä juutalaisuuteen erikoistuneita museoita. Reittitoiminta säilyttää, edistää sekä pitää yllä juutalaisperinnettä ja kulttuurireittejä matkailua ja sosiaalista kehitystä varten.

Toimijat ja sidosryhmät:

Verkoston jäseniä on 30 maassa.

THE RÉSEAU ART NOUVEAU NETWORK

Teema ja sijainti:

Art nouveau on taiteen tyyliuuntaus, joka levisi nopeasti suurten kansainvälisten näyttelyiden, lehtien sekä taiteilijoiden ja arkkitehtien matkojen kautta Euroopassa 1880-luvulta ensimmäisen maailmansodan alkuun saakka. Suomessa tyyliuunnasta käytetään yleisesti *jugend* -sanaa, koska kulttuuriyhteytemme suuntautuivat paljolti Saksaan. Tyyli oli tyyppillistä eri taiteenalojen välisten rajojen hävittäminen ja pyrkimys kokonaistaideteoksen luomiseen. Tyyli vaikutti erityisesti arkkitehtuurissa ja taideteollisessa muotoilussa.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Kulttuuri 2000 -ohjelman osarahoituksella luotiin *Réseau Art Nouveau Network*, jossa on nyt noin kaksikymmentä kaupunkia. Verkoston neljässä peräkkäisessä EU-rahoitteisessa hankkeessa on pidetty konferensseja, järjestetty ammattilaisten vaihtoa, toteutettu kiertäviä näyttelyitä ja multimedioita, valmistettu tieteellisiä ja opetuksellisia julkaisuja. Verkkosivuilla on *Art Nouveau* tapahtumia ympäri maailmaa, lista väitöskirjoja, pelejä lapsille ym.

Toimijat ja sidosryhmät:

Art nouveau -tutkimusverkosto on kaupunkien verkosto, jossa kaupunkia edustivat mm. tutkimuslaitokset, museot ja kulttuuritoimet. Toimintaa varten on perustettu sekä *Art Nouveau* -verkosto että -yhdistys; verkosto järjestää tapaamiset ja yhdistys hallinnoi hankkeet, niiden rahaliikenteen sekä kulttuurireittitoiminnan. Nyt toimintaan liittyy vielä erikseen matkailuun keskittyvä verkosto *La Ruta*.

Suomi: Helsingin kaupunki oli jäsenenä reitti yhdistyksessä vuosina 2004–2015, ja näkyy vielä Euroopan kulttuurireitti-instituutin sivuston reittiesittelyssä. Alussa kaupunkia edusti kaupungin kulttuuritoimi, myöhemmin edustaja Helsingin kaupungin museosta. Kaksi kertaa vuodessa pidettäviin kokouksiin osallistujat ovat kulttuuritoimen virkamiehiä, tutkijoita ja museonjohtajia. Jäsenmaksu oli ehkä noin 2500 €/vuodessa sekä matkakulut kaksi kertaa vuodessa pidettäviin kokouksiin.

Toimintaan osallistuneiden Helsingin kaupungin museon edustajien mukaan museo arvostaa niitä kontakteja, joita saatu verkostotoiminnan kautta, ja hyödyntää niitä edelleen. Helsingissä sijaitsevat jugendrakennukset eivät kuitenkaan ole korostetusti esillä museon toimintaprofilissa. Resurssien kutistuessa ja organisaatiomuutoksien myötä tehtiin päätös irtisanoutua verkostosta. Tällä hetkellä (2016) museo ei osallistu mainittavasti ylipäänsä mihinkään kansainväliseen toimintaan. Tilannetta tarkastellaan uudestaan, kunhan organisaatiomuutokset vakiintuvat.

ATRIUM

– ARCHITECTURE OF TOTALITARIAN REGIMES OF THE 20TH CENTURY IN EUROPE'S URBAN MEMORY

Teema ja sijainti:

Toisen maailmansodan ja Berliinin muurin murtumisen jälkeen syntyneet uudet demokratiat vastustavat aiempia totalitaarisia järjestelmiä. Totalitaaristen hallintojen 1900-luvun rakennusperintö pysyy kuitenkin näkyvissä kaupunkirakenteessa vaatien ottamaan kantaa niiden edustamaan ”dissonoivaan” kulttuuriperintöön. Yhdistys ei hyväksy missään muodossa autoritaaristen, totaalistien tai diktatoristen hallintojen puolustamista tai rehabilitointia. Reittiyhdistyksen 2. artiklassa todetaan että yhdistyksen toiminnan peruseriaatteena demokratian edistäminen ja yhteistyö kansojen välillä rauhallisen ja hyvän rinnakkaiselon perustana.

Keskeisiä kohteita ja painopisteitä:

Reitti pyrkii kuitenkin edistämään arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun arvostusta käyttäen kulttuuriperintöä keinona tutkia näiden järjestelmien sosiologisia, ideologisia ja maantieteellisiä rakenteita. Samalla edistetään ja kehitetään kestävästä matkailusta painottaen kulttuurisia ja demokraattisia arvoja.

Toimijat ja sidosryhmät:

Reitti lähti liikkeelle Euroopan neuvoston Kaakkois-Euroopan ohjelmasta. Reittiyhdistys perustettiin vuonna 2013. Sen pääkonttori on Italiassa ja jäsenet Kroatiassa, Bosnia ja Hertsegovinassa, Romaniassa, Bulgariassa ja Kreikassa. Reitti hyväksyttiin Euroopan neuvoston kulttuurireitiksi vuonna 2014.

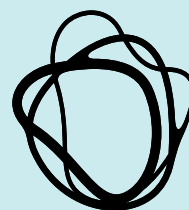

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

Visit Finland

ISBN 978-952-263-484-9 (nid.)

ISBN 978-952-263-485-6 (PDF)

ISSN 1799-0343 (painettu)

ISSN 1799-0351 (PDF)